

ПРОНИЦАТЕЛЯТ

АНДИ АНДРЮС

Понякога всичко, от което човек се нуждае, е нова гледна точка.

ПЪРВА ГЛАВА

ИМЕТО МУ БЕШЕ ДЖОУНС. ПОНЕ АЗ ТАКА ГО НАРИЧАХ. Не господин Джоунс... Просто Джоунс. Той ме наричаше „младежо“ или „синко“. Изобщо рядко го чувах да се обръща към някого по име. Винаги казваше млади човекче, младежо, мило момиче, дете или синко.

Джоунс беше стар, от онези старци, чиято възраст трудно се определя. Дали беше на шейсет и пет или на осемдесет. .. Или пък на сто и осемдесет? На една ръка разстояние от него неизменно стоеше стар кафяв куфар.

Аз ли? Ами аз бях на двайсет и три години, когато видях Джоунс за първи път. Той ми протегна ръка и по някаква причина аз я поех. Сега се връщам назад и си мисля, че дори това ръкостискане само по себе си беше едно малко чудо. Предвид положението ми тогава, при всеки опит за близост аз или се свивах от страх, или налитах на бой.

В деня, в който двамата се срещнахме, аз плачех и мисля, че Джоунс ме беше чул. Плачех не със сподавените ридания на самотните, нито с жалното хълцане на нещастните, макар че по онова време бях и самотен, и нещастен. Аз виех от мъка така, както вие мъж, сигурен, че наоколо няма никой, който да го чуе. Бях сигурен, че никой няма да ме чуе. Грешал съм, както стана ясно, но определено в онзи момент бях напълно сигурен. Е, колкото може да бъде сигурен в нещо бездомен човек, който спи под кей на плажа. Майка ми беше починала от рак няколко години по-рано — едно много тежко за мен преживяване. Баща ми бързо-бързо замина след нея в отвъдното при една иначе лека автомобилна катастрофа. Беше пропуснал да си сложи предпазния колан.

Тези факти, които аз възприех като „изоставяне“ от страна на родителите ми, бяха последвани от редица не дотам правилни решения от моя страна, така че две години по-късно се озовах на брега на Мексиканския залив без дом и без кола, както и без пари, с които евентуално да се сдобия с първото или с второто. Вършех най-различна обща работа: най-вече чистех риба по кейовете или продавах стръв на туристите. За да не ходя съвсем мръсен, се къпех под душовете на плажа или плувах в басейна на някой близък хотел. Ако беше студено, винаги си намирах отворен гараж из вилите, пръснати край плажа. Скоро разбрах, че богатите хора (за такива смятах всички, които можеха да си позволят да имат вила) често държат в гаража допълнителен хладилник или фризер. В тях често имаше колбаси или нещо за пиене, а освен това топлеха, особено ако се свиеш до вентилатора от долната им страна.

Повечето нощи обаче прекарвах „у дома“, под кея на Гълф Стейт Парк¹.

Бях си изкопал голяма дупка точно там, където бетонните основи на кея потъваха в пясъка. Приличаше на грамаден заслон: просторно, напълно скрито от външни погледи, а едновременно с това сухо — голяма рядкост, като се има предвид, че се намираше на плажа. Държах там някои лични вещи — рибарските такъми, тениски и шорти. Понякога с дни не се връщах под кея, но така и никога нищо не ми откраднаха. Сериозно. Не мисля, че някой изобщо знаеше, че спя там. Затова толкова се изненадах онзи ден, в който се прибрах, погледнах към убежището си и видях там Джоунс.

— Ела насам, синко — рече той и ми протегна дясната си ръка. — Ела към светлината.

Аз се промъкнах напред, поех ръката му в своята и се настанях в светлия кръг, хвърлян от монтираните на кея лампи.

Джоунс не беше едър — някъде около метър и осемдесет — но не беше и дребен. Бялата му коса беше пригладена назад. Дълга, но внимателно сресана и прибрана. Дори в сумрака под кея очите му сякаш грееха. Бяха бистри и яносини. Лицето му беше покрито с дълбоки бръчки. Старецът носеше дънки, бяла тениска и кожени чехли, но въпреки това изглеждаше

¹ *Ваканционно селище — парк на брега на Мексиканския залив с множество хотели, вили и бунгала. Намира се на територията на щата Алабама. — Б.пр*

впечатляващо, макар че, признавам, това надали е думата, която човек би употребил, за да опише един средно висок възрастен мъж, седнал нощем под някакъв кей.

Заел съм се да описвам Джоунс, така че отсега ще ви кажа, че до края така и не разбрах дали старецът беше бял или тъмнокож. Смятам, че извън опита ми да ви дам някакво описание, това всъщност няма никакво значение. Никога не успях да преценя дали бронзовата му кожа си е такава по рождение, или се дължи на живот, прекаран предимно на открито. Така и не го попитах. Във всеки случай цветът на кожата на Джоунс беше кафяв. Кафеникав.

— За нещо специално ли плачеш? — попита той. — Или може би за някой специален?

Ами да, помислих. Плача за себе си. Аз съм този „специален някой“.

— Да ме ограбиш ли искаш? — попитах високо. Въпросът ми беше странен. Доказателство за това колко малко вярвах на хората тогава.

Веждите на стареца се повдигнаха. Той се вгледа над рамото ми в мрака, от който бях дошъл само преди миг, и се изсмя тихичко:

— Да те ограбя ли? Ами не знам... Дали не си скрил някакви мебели наоколо или може би телевизор, който не виждам в момента?

Замълчах. Сигурно дори съм навел глава. Шегата му ме накара да се почувствам още по-зле. На Джоунс обаче май му беше все едно.

Той ме удари игриво по рамото.

— Горе главата, младежо — каза. — Първо, ти си доста по-висок от мене, така че не, нямам никакво намерение да те ограбвам. Второ, това да не притежаваш нищо си има и своите добри страни...

Изглеждах го с празен поглед и той продължи:

— В пълна безопасност си. Не само че аз няма да те ограбя. Никой друг няма да го стори. Ти просто нямаш нищо за вземане!

Той замълча, защото видя, че аз съм все така сериозен. Нещо повече — започвах да се ядосвам. Старецът смени тактиката:

— Хей, Анди, ако обещаеш никога да не те ограбвам, ще ми позволиш ли да си взема една кутия кока-кола от тия, дето си ги скрил тук? — и той посочи някъде зад гърба ми.

Продължавах да го гледам мълчаливо.

— Да? Не? — продължи той. — Моля те!

— Откъде знаеш името ми? — попитах.

— Можеш да ме наричаш Джоунс, между другото.

— Добре. Та, откъде си разбрал името ми? И откъде знаеш дали тук имам скрита кока-кола?

— Е, не е голяма философия — сви рамене старецът. — Наблюдавам те от доста време. Навъртам се наоколо. А кутиите кока-кола са резултат от среднощните ти набези срещу гаражите на местните големи клечки. Това е... Е, може ли да си взема една?

Погледах го известно време, обмисляйки отговора, после кимнах и потънах в тъмнината да му донеса кола. Върнах се с две кутийки и му подадох едната.

— Не си я разклатил предварително, нали? — усмихна се старецът.

После видя, че аз все така упорито отказвам да отвърна на усмивката му, въздъхна и добави:

— Боже, Боже... Костелив орех си ти. Отвори колата и седна по турски в пясъка.

— Добре — рече и отпи дълга глътка от червената алуминиева кутийка. — Да започваме тогава.

— Какво да... започваме? — попитах равнодушно. Джоунс остави напитката и отвърна:

— Време е да прозрем някои неща. Да надникнем в сърцето ти. Да натрупаме малко различни гледни точки.

— Не знам дори за какво говориш — отбелязах аз. — Не знам изобщо кой си ти.

— Добре, де, имаш право — усмихна се Джоунс. — Ами виж... Как да ти обясня?

Той се наведе бързо към мен:

— Колкото до това кой съм аз, можеш да ми викаш Дж...

— Това вече ми го каза — прекъснах го аз. — Имах предвид...

— Да, знам какво имаше предвид. Имаше предвид откъде идвам и разни други подобни въпроси.

Кимнах.

— Ами, специално тази вечер идвам от ей-там, от оня край на плажа.

Аз въздъхнах и завъртях очи. Старецът отново се засмя тихо и вдигна ръце в престолен протест:

— Чакай. Виж сега. Не се сърди на стария Джоунс.—После добави по-меко: — Няма да ми се сърдиш, нали?

Аз кимнах, а той продължи:

— Аз съм проникател. Това е дарбата ми. Някои хора могат да пеят или да тичат много бързо, а пък аз виждам разни неща, които другите пропускат. Прозирам ги. А повечето от тези неща изобщо не са скрити, ако искаш да знаеш.

Джоунс подпря ръце в пясъка зад гърба си, отпусна се назад и вдигна лице нагоре.

— В различните случки и у всеки човек аз виждам такива подробности, които хвърлят нова светлина върху нещата. Дават нова гледна точка. Всъщност на повечето хора им липсва точно това — гледна точка, по-широк поглед върху цялата картина. Така че аз им осигурявам по-различен поглед... Давам им възможност да премислят, да си поемат въздух и да започнат живота си наново.

Няколко минути двамата седяхме мълчаливо, зареяли поглед над топлите вълни на Мексиканския залив. Чувствах странно спокойствие в присъствието на стареца, който в момента бе легнал настрани в пясъка, подпрял главата си с ръка. След малко той отново се обади, но този път ми зададе въпрос:

— Значи твоите родители са починали, така ли?

— Откъде знаеш? — парирах аз.

Джоунс сви лекичко рамене, сякаш казваше: Че това всички го знаят. Аз обаче отдавна бях разбрал, че това не е вярно, че на никого изобщо не му пука за моите родители. Разтревожих се, че този непознат знае толкова много за мен, но се отърсих от това плашещо чувство и отговорих:

— Да, и двамата умряха. Старецът сви устни.

— Е, това също си е въпрос на гледна точка. Погледнах го въпросително и той продължи:

— Има голяма разлика между „умрял" и „починал".

— За мен няма никаква разлика — изръмжах аз.

— Е, ти не си починал.

— Много си прав — отвърнах горчиво. — Аз съм тоя, дето остана.

Бях готов да се разплача, затова нахално избърборих:

— Та каква е гледната точка към този факт? А? Джоунс внимателно попита:

— Ти как смяташ, защо си тук? Искam да кажа, защо си в това положение... на това място?

— Защото сам избрах така — изстрелях в отговор. — Това е резултат от моите погрешни решения. От отношението ми към нещата.

Втренчих се в стареца:

— Видя ли? Знам всички верни отговори. Няма нужда ти да ми ги казваш. За всичко сам съм си виновен, ясно ли ти е? Нали това искаш да кажа?

— Не — спокойно отговори старецът. — Просто исках да видя дали си имаш някаква своя гледна точка по въпроса.

— Ами не, нямам си — казах. — Израснах с оня стар рефрен за това как Бог поставя всеки човек там, където Той пожелае. Е, мене е пожелал да ме сложи под някакъв кей, нали така? — Изпсувах и добавих: — Между другото, за разликата между „умрял" и „починал". Твърде много недели съм прекарал в слушане на проповеди в църквата, така че

ми е ясно за какво намекаваш. Само че тия приказки вече не ми минават.

— Е, засега достатъчно — рече Джоунс успокоително. — Каза, каквото имаше да казваш. Разбирам защо се чувстваш по този начин. Но чуй ме и ти... Аз нищо не продавам. Запомни: аз съм тук само заради...

— За новата гледна точка, разбрах.

Старецът млъкна и по някое време се зачудих дали съм бил достатъчно груб, че да го накарам окончателно да си затвори устата. Но не, случаят не беше такъв. Това бе само една от многото възможности, които аз дадох на Джоунс да се откаже от мен и да ме зарече. Но той не се отказа.

— Младежо — обърна се към мен Джоунс и отметна кичур бяла коса от очите си, — какво ще си помислиш, ако ти кажа, че да, твоите грешни решения са изиграли известна роля за това да се озовеш под този кей, но в същото време тук е точното място, на което трябва да се намираш, за да може за теб да започне такава бъдеще, каквото в момента не можеш дори да си представиш?

— Не разбирам — отвърнах. — А дори и да разбирах, не смятам, че бих ти повярвал.

— Ще разбереш — каза Джоунс. — Сигурен съм. Един ден ще разбереш. — После изведнъж се усмихна и продължи: — Сега, синко, ще ти обясня къде хората по принцип грешат в разбирането на стария израз, който ми цитира преди малко. Защо всички си мислят, че когато кажат „Бог поставя всекиго там, където Той пожелае“, то Бог ще постави точно тях на върха на планината или в някоя голяма къща, или пък на първия ред? Помисли... Всеки иска да е на върха на планината, но както добре знаеш, там има само камъни и е много студено. На върха на планината нищо не расте. Да, гледката е страхотна, но за какво ти е тази гледка? Тя само открива пътя по-нататък, показва ни следващата цел. Но за да достигнем тази цел, трябва да слезем от планината, да прекосим долината и да започнем да се изкачваме по следващата височина. Но тъкмо в долината, докато бавно напредваме през гъстата трева и плодородната пръст, научаваме онова, което ни позволява да изкачим следващия връх на живота, съзряваме за изкачването на този връх. Та мисълта ми е, че в момента ти се намираш точно там, където трябва да си.

Старецът загреба бял пясък с двете си шепи и го остави да изтече между пръстите му.

— Всичко тук може да ти изглежда като пясък, синко, но, повярвай ми, не е така. Когато си легнеш тази вечер, знай, че се намираш върху плодородна почва, помни ми думата. Мисли. Учи се. Моли се. Планирай, мечтай. Защото скоро... ще съзрееш.

Онази вечер, преди да си тръгне, Джоунс отвори куфара си и като внимаваше любопитният ми поглед да не падне върху съдържанието му, извади от него три малки книги с оранжеви твърди корици.

— Четеш ли? — попита той. Аз кимнах, а той добави:

— Не те питам дали можеш да четеш. Питам те четеш ли по принцип.

— Да — отвърнах. — Повече списания и разни такива, но да, чета.

— Добре — каза Джоунс. — Прочети тези.

Взрях се в полумрака, за да видя какво ми подава. Заглавията бяха имена. „Уинстън Чърчил“. „Уил Роджърс“² „Джон Вашингтон Карвър“³.

Вдигнах очи към стареца:

— Исторически книги?

— Не — отвърна той и очите му блеснаха, — книги за приключения! Успех, провал, любов, интриги, трагедия и триумф, а най-хубавото от всичко е, че всяка дума в тези истории е истина! Помни, младежо, личният опит не е най-добрият учител. Най-добрият учител е опитът на другите. Когато четеш за живота на великите хора, може да успееш да разгадаеш тайната на това какво ги е направило велики.

ЧЕТОХ „УИНСТЪН ЧЪРЧИЛ“ ДО СУТРИНТА. Беше доста успокоително да открива, че на света е имало човек, който през живота си е бил по-отхвърлян и е преживял по-тежки трагедии от мен. Забелязах също, че Чърчил е постигнал успехи, равни по мяра на преживените трагедии.

Джоунс се бе сбогувал с мен малко след като започнах да чета. Май дори не бях забелязал кога точно си е тръгнал, но на сутринта ми се прииска да се бях държал по-мило със стария човек. Бях смутен, малко се срамувах от себе си, но не се чувствах толкова отчаян, колкото бях предната вечер. До вечерта довърших „Джордж Вашингтон Карвър“ и вече бях толкова уморен, че спях непробудно до следващата сутрин.

² Уилям Пен Адеър „Уил“ Роджърс (1879-1935) — американски каубой, комик, хуморист, фейлетонист и актьор от индиански произход. Придобива световна известност, обожаван в американското общество. — Б.пр

³ Джордж Вашингтон Карвър (1864-1943) — американски химик, учен и ботаник. Чернокож, роден в робство. Работи върху развитието на различни посеви с цел по-висока ефективност на селското стопанство. — Б.пр

През деня ми х яхти на пристанището, като непрестанно мислех за онова, което бях прочел. Оглеждах се да зърна Джоунс, но той не се мяркаше никакъв. Джийн, управителят на пристанището, ми каза, че познавал Джоунс много добре. Каза още, че старецът идвал в града от години.

— Всъщност — каза Джийн — Джоунс си беше старец по времето, когато аз бях момче. А сега съм на петдесет и две.

През следващите двайсет и четири часа прочетох „Уил Роджърс“, но новият ми приятел се появи за втори път чак няколко дни по-късно. Хвърлях мрежа във водите на лагуната, за да наловя скариди и малки рибки, които да продавам после за стръв, когато старецът изведнъж се появи зад гърба ми.

— Как върви? — попита той.

— Здравсти, Джоунс! — възкликнах. — Не те чух да идваш! Къде беше? Знаеш ли, прочетох книгите!

Той попари ентузиазма ми. (В интерес на истината аз самият малко се изненадах, че толкова се радвам да го видя.)

— По-полека, по-полека! Дай да видим — той се усмихна широко, — не ме чу да идвам, защото вдигах такъв шум, като пляскаш с тази мрежа във водата, че нямаше да ме чуеш дори и да пристигнеш с шейната на Дядо Коледа. Колкото до това къде съм бил... Бях наоколо. Даже те видях няколко пъти, но не исках да те притеснявам. Радвам се, че си прочел книгите. Харесаха ли ти?

— Да, господине! — ентузиазирано отвърнах аз. — Харесаха ми много!

— Чудесно. Прочел си ги вече значи, и аз така помислих. Дано нямаш нищо против... Преди малко минах край квартирата ти под кея и си ги прибрах. Оставих ти обаче три нови.

— Наистина ли? — изненадах се аз. — Благодаря.

— Няма защо. Вземам ги от библиотеката. Избирам ги специално за теб.

Джоунс вдигна ръка. Стискаше найлонова торбичка.

— Гладен ли си? Донесох нещо за обяд.

— Аз винаги съм гладен — отвърнах. — Напоследък карах на режима „ядене веднъж дневно“. Това мама го наричаше поведение на „гладник-опортюнист“.

— Ами хайде тогава — подкани ме Джоунс. — Излизай от водата. Ще си направим пир.

Оказа се, че „пирът“ ще се състои от виенски наденички и сардини. Аз наистина бях гладен и ядох, но не ми беше вкусно и Джоунс разбра това. По-късно се зачудих дали не бе донесъл храната точно по тази причина.

Настанихме се под един дъб, израснал на върха на висока дюна. Пред очите ни се простираше плажът, а зад гърба ни синееха водите на лагуната. Аз бях гол до кръста, обут с изрязани до коленете сини джинси и едни стари гуменки. Джоунс пак си беше с предишните дрехи, само на главата си бе вързал синя кърпа. Цветът ѝ сякаш караше очите му да сияят още по-ярко. От мястото си чувахме шума на прибоя. Подухваше лек вятър — достатъчен да ни охлажда в летния ден.

— Я ми кажи какво ядеш? — попита Джоунс и ме погледна с усмивка.

Аз вдигнах очи объркано. Изтрих си устата с опакото на ръката, преглътнах и казах:

— Моля? Много добре знаеш какво ям. Ям същото, каквото и ти.

— Наистина ли? — подразни ме старецът с хитра усмивка. — Съмнявам се. Дай да видим...

Той се наведе, погледна към яденето ми и вдигна пак очи към мен:

— Кажи ми и къде го ядеш?

Видял, че съм по-объркан от всякога, Джоунс добави кротко:

— Не те подвеждам. Просто ми отговори на въпросите. Вдигнах вежди и отвърнах:

— Ами... — вдигнах ръце, сякаш казвах: Все още не разбирам накъде биеш, и започнах: —

Мисля, че...

— Недей да мислиш. Просто ми отговори.

— Добре. Ям виенски наденички и сардини.

— Къде ги ядеш?

— Седнал на пясъка.

Джоунс се усмихна:

— Така си и мислех. — После кимна и повтори: — Така си и мислех. Книгите са важни, но май и аз ще трябва да помогна.

— Джоунс — казах аз, — за какво говориш?

— Говоря за погледа ти върху нещата, моето момче. В момента този поглед е замъглен, но аз съм убеден, че с теб ще успеем да проправим пътека от разума към сърцето ти, а от там — към бъдещето.

Подразних се, но едновременно с това ме изпълни любопитство.

— Все още не те разбирам. Джоунс сложи длан на рамото ми.

— Знам, че не разбираш. Не очаквам от теб да разбереш. — Той се наведе към мен. — Липсва ти гледна точка.

Старецът се засмя, като видя физиономията, която бях направил в този момент, но продължи:

— Младежо, ти можеш да видиш под краката си само пясък, а в ръката си — единствено онова, което ядеш, а то дори не ти харесва и ти би желал да е нещо друго, по-вкусно. Не приемай думите ми като укор; просто все още гледната ти точка е твърде тривиална. Повечето хора са точно като теб: отвратени са от себе си, от работата си, от храната, която ядат, от колите, които карат. Мнозина от нас пък не спират да мислят, че на този свят има буквално милиони хора, лишени от онова, с което сме благословени ние. Хора, които нямат изобщо какво да ядат, нито пък имат надежда някога през живота си да притежават кола. Ситуацията, в която ти се намиращ в момента, е трудна, признавам. Но тя има и много положителни страни.

Джоунс замълча, помисли, очите му се присвиха и той каза:

— Сега, младежо, ще ти кажа един от законите на вселената... Той е само един от многото нейни закони, но подхожда точно на сегашния ти начин на живот. Запомни: онова, върху което съсредоточиш мисълта си, започва да нараства.

Аз се намръщих в опит да схвана казаното, но за щастие Джоунс не ме остави да се мъча дълго:

— Когато се съсредоточиш върху онова, от което се нуждаеш — заобяснява той, — ще установиш, че количеството и размерът на нуждите ти ще започнат да нарастват. Ако се замислиш само за онези неща, които нямаш, скоро ще се сетиш за още много допълнителни неща, които дори си забравил, че нямаш, и това ще те накара да се почувстваш още по-зле! Ако фиксираш съзнанието си върху мисълта за загуба, е много вероятно да загубиш... Но мисли, изпълнени с благодарност, носят щастие и удовлетворение в живота на всеки човек.

Старецът видя съмнението, изписано на лицето ми. Отмести празните консервени кутии от храната и се обърна към мен, за да ме гледа в очите.

— Помисли. Всеки път, когато сме щастливи и изпълнени с ентузиазъм — започна той, — другите хора се радват на присъствието ни. Прав ли съм?

— Май да — отвърнах.

— Без „май“ — сръза ме Джоунс. — Когато сме щастливи и изпълнени с ентузиазъм, другите хора се радват на присъствието ни. Да или не?

— Да.

— А като знаем, че възможностите и подкрепата за всеки един от нас идват само от другите хора, то какво според теб ще се случи с човек, на чието присъствие всички се радват?

Започнах да схващам.

— Той ще получи много повече възможности и подкрепа? — опитах.

— Правилно — кимна той. — А какво се случва в един човешки живот, изпълнен с възможности и подкрепа?

Отворих уста да отговоря, но старецът ме изпревари:

— Един човешки живот, изпълнен с възможности и подкрепа, сам открива още и още възможности и получава още и още подкрепа. В крайна сметка, успехът в един такъв живот е неминуем.

Лицето ми се огря от надежда и разбиране. Джоунс видя това и вдигна пръст:

— Все пак трябва да те предупредя за едно. Обратният вариант на този принцип също е верен. Когато човек е изпълнен с негативизъм, вечно се оплаква и е несъгласен с всичко, другите хора странят от него. Тогава този човек получава по-малко възможности и подкрепа, защото

никой не желае да общува с него. А всички знаем какво се случва в живота без никакви възможности и подкрепа...

— Нещата в такъв живот вървят от зле към по-зле — съгласих се аз.

Джоунс замълча за миг, за да ми даде възможност да осмисля истината, която току-що бях изрекъл. После ми изложи плана си за действие:

— Как тогава човек да стане такъв, че всички да се радват на присъствието му? Аз предлагам така. Всеки ден си задавай въпроса: „Какво другите хора биха променили в мен, ако можеха?“

Аз междувременно бях размислил и също имах въпрос:

— Ами, Джоунс, какво става, ако отговорът на този въпрос е някаква черта от характера ми, която аз не искам да променям?

Старецът се засмя и отвърна:

— Първо, въобще не става дума за това какво ти искаш или не искаш да променяш в себе си. Въпросът е какво другите хора биха променили в теб, ако можеха. Усетил несигурността ми, той обясни:

— Виж, синко, не ти казвам, че трябва да живееш живота си, като се съобразяваш с прищевките на другите хора. Просто твърдя, че ако искаш да станеш човек с влияние — с други думи, ако искаш хората да вярват в онова, в което ти вярваш, и да се вслушват в думите ти — то околните трябва да се чувстват най-малкото удобно в твое присъствие. Успехът в живота има много общо с гледната точка. А гледната точка на другите за теб понякога е точно толкова важна, колкото и твоята собствена гледна точка за самия теб.

Няколко минути постояхме мълчаливо, взирайки се в чайките, които се носеха над главите ни, заслушани в шума на прибоя. После Джоунс се зае да събира празните консерви от обяда и да ги слага в найлоновото пликче. Изправи се и ми подаде ръка, за да ми помогне да стана и аз.

— Между другото — каза с хитра усмивчица, — ти яде сардини и виенски наденички, седнал на пясъка. Аз обядвах морски дарове и телешко, а ресторантът предлагаше и панорамна гледка към океана. — Той ме тупна по гърба. — Всичко е въпрос на гледна точка.

ПО-КЪСНО СЪЩИЯ ДЕН ПРОПЪЛЗАХ ОБРАТНО „У ДОМА“ ПОД КЕЯ. Три нови оранжеви книги лежаха внимателно равнени върху кутията с рибарски такъми. Отново биографии. „Жана д'Арк“. „Ейбрахам Линкълн“. „Виктор Франкъл“. Името на Франкъл ми бе непознато, затова взех книгата за него най-напред. Казваше се „Човекът в търсене на смисъла“. Прегледах я и разбрах, че Франкъл е бил австрийски психиатър, оцелял в нацистките лагери на смъртта през Втората световна война. Съпругата, баща му и майка му били убити.

Всичко е въпрос на гледна точка... Чувах гласа на

Джоунс в главата си.

Изведнъж забелязах сгъната хартийка, пхната в книгата. Извадих я — беше най-обикновена салфетка. Върху нея Джоунс беше написал:

Младече,

Прочети първо тази книга. Гордея се с теб.

Джоунс

Очите ми се напълниха със сълзи и аз внимателно поставих бележката обратно в книгата. Много отдавна никой не се бе гордял с мен.

ДНЕС ЯСНО СИ СПОМНЯМ, ЧЕ СЛЕДВАЩИТЕ ТРИ КНИГИ БЯХА биографиите на Хари Труман, Флорънс Найтингейл⁴ и цар Давид. После Джоунс ми донесе „Хариет Тъбман?“⁵,

⁴ Флорънс Найтингейл (1820-1910) — известна британска медицинска сестра и общественичка. Национална героиня на Обединеното кралство. Създателка на светското сестринско дело в Англия. — Б.пр.

⁵ Хариет Тъбман, родена Амринта Рос (1821-1913) — американска аболиционистка и защитничка на човешките права, бивша робиня, една от основните създателки на т.нар. „Подземен път“ за бягство на роби от южните към северните щати. — Б.пр.

„Кралица Елизабет I" и „Джон Адамс"⁶. Биографии с номера тринайсет, четиринайсет и петнайсет бяха тези на Елинон Рузвелт⁷, Марк Твен и Джошуа Чембърлейн⁸.

В книгата за Чембърлейн отново бе пхната бележка от Джоунс с молба аз да върна последните три книги в библиотеката. Така и направих и използвах възможността сам да си взема биографиите на Джордж Вашингтон, Ане Франк и Христофор Колумб.

Скоро забелязах, че Джоунс е изчезнал.

Търсих го седмици наред. На всяка крачка срещях доказателства, че се е „навъртал наоколо". Например беше уредил Нанси, собственичка на „Морска пяна" — един рибен ресторант на брега — да ми пържи риба всеки път, когато уловя и ѝ занеса. Към уговореното меню вървяха още фалафелчета и студен чай, плюс толкова солени бисквити, колкото мога да изям. В резултат от усилията на Джоунс при Нанси всичко това щеше да ми струва само един долар.

След това изведнъж все повече собственици от пристанището започнаха да ме викат да мия яхтите им, а в много случаи и да чистя рибата, която бяха уловили клиентите им при разходката из залива. Всеки път името на Джоунс се споменаваше по някакъв повод.

Един ден Брент Бърнс, автор на песни, който изпълняваше свои композиции в заведението на хотел „Холидей Ин", ми каза как някакъв възрастен мъж му разправил, че съм много интересен младеж и бих могъл да забавлявам публиката в антракта. Та Брент питаше дали наистина бих искал да се заема с тази задача. Аз се съгласих и макар че сигурно не бях много добър, Брент се смееше на вицовете ми няколко пъти седмично и ме насърчаваше с думи и от време на време с някоя безплатна вечеря.

СЛЕДВАЩИТЕ НЯКОЛКО ГОДИНИ МИНАХА КАТО В МЪГЛА. Вече не живеях под кея, но продължих да чета биографии. Чрез влиянието, което ми оказаха генерал

Джон Патън⁹, Мария Кюри, Исус Навин¹⁰, Халев¹¹, Хариет Бичер Стоу, Александър Велики, Букър Т. Вашингтон¹², Даниел Буун¹³ и още над двеста други, аз започнах да придвижвам живота си в някаква посока.

В един определен момент, докато отново четях за живота на някой влиятелен, финансово обезпечен и преуспял човек, ме осени ясна мисъл. Проумях, че някаква част от разума ми подсъзнателно е успяла да изведе седем характеристики, които бяха общи за всички велики хора — седем принципа, които всички те прилагали в живота си. Тогава си помислих: Какво ще се случи с моя живот, ако аз също започна да прилагам тези принципи? В края на краищата, мислех аз, принципите винаги работят, независимо дали аз разбирам как действат или не. Ето законът за гравитацията си е действал дълго, преди ябълката да падне на главата на Нютон... а когато тя все

⁶ Джон Адамс (1735-1826) — първият вицепрезидент на САЩ и вторият президент на САЩ от 1797 до 1801 г. — Б.пр.

⁷ Ана Елинон Рузвелт (1884-1962) — американска общественичка, съпруга на 32-ия президент на САЩ Франклин Делано Рузвелт. Племенница на 26-ия президент на САЩ Теодор Рузвелт. — Б.пр.

⁸ Джошуа Чембърлейн (1828-1914) — известен генерал от армията на северните щати през Гражданската война в САЩ, бивш университетски професор, по-късно губернатор на щата Мейн. Проявил се в битката при Гетисбърг, предопределила победата на северните щати. — Б.пр.

⁹ Джон Патън (Джон Смит Патън III) (1885-1945) — американски генерал, ръководил атаката и напредването на американските войски в Европа по време на финалната фаза от Втората световна война. — Б.пр.

¹⁰ Исус Навин — библейска фигура от Стария завет. Наследникът на Мойсей, поел след смъртта му водачеството на израилтяните при завладяването на Ханаанската земя. — Б.пр.

¹¹ Халев — библейска фигура от Стария завет, дарен с голяма вяра в Бога, убеден, че израилтяните ще наследят Ханаанската земя. Получил от Бога благословия да оцелее след четирийсетгодишното скитане на евреите из пустинята, за да види бъдещия живот на еврейските племена в Обетованата земя. — Б.пр.

¹² Букър Талиафери Вашингтон (1856-1915) — американски политически деец и оратор. Чернокож, защитник на човешките права. Водач на афроамериканската общност в периода 1890-1915 г. — Б.пр.

¹³ Даниел Буун (1834-1920) — американски трапер, авантюрист, пионер в незавладените западни територии, изследовател и ловец. Прави възможно овладяването на американския континент от белите заселници и се превръща в герой на новия американски фолклор, заедно с фигури като Дейви Крокет. — Б.пр.

пак паднала, Нютон прозрял принципа, залегнал зад падането, а обществото от своя страна вече можело да го използва в своя полза — измислило самолетите, висящите мостове и още куп други работи!

Следвайки тази си мисъл, аз постепенно се убедих, че принципите на успеха — успех във всичко: в отглеждането на деца, в печеленето на пари, в личните отношения и в ръководенето на други хора — не се различават много от закона за гравитацията. След като те действат винаги, независимо дали си давам сметка за тях или не, заключих аз, защо пък да не ги впрегна в своя полза и да не започна да ги прилагам в ежедневния си живот, за да постигна бъдещето, което Бог желае за мен?

Така и направих.

Животът ми днес, доброто в живота на семейството ми и всички успехи, на които съм се радвал, са пряк резултат от силата на тези седем принципа. Преди няколко години ги споделих със света чрез една книга, която стана бестселър на „Ню Йорк Таймс“ и до днес вече е преведена на двайсет езика. Книгата се казва „Съкровищата на пътешественика“ и помага на фирми, екипи, държавни служби и отделни хора по целия свят.

„Съкровищата на пътешественика“ разказва историята на едно семейство, което преживява тежки дни. Главата на семейството Дейвид Пондър получава възможност да пътува през времето и при тези пътувания се среща със седем исторически личности, които също преживяват трудности. Всеки от седмината — сред тях са Хари Труман, Ане Франк, Ейбрахам Линкълн, цар Соломон и Христофор Колумб — споделя с Дейвид по един принцип, който той да усвои и да възприеме като свой. Чрез тях животът на Дейвид се променя завинаги.

ТАКА ЧЕ АКО НЯКОЙ ОТ ВАС МЕ Е СЛУШАЛ ДА ГОВОРЯ ПО СЕМИНАРИ, прехвърлял е написаното от мен и се е чудил как е станало така, че съм прочел над двеста биографии — книги, които са ме довели до осъзнаването на седемте принципа — вече знаете отговора. Един стар човек на име Джоунс някога се интересува или може би се съжали над младеж, който преживяваше най-тежките си дни.

Мисля за Джоунс всеки Божи ден през последните двайсет и пет години. В деня на сватбата си се надявах той да дойде. Искях да седи на първия ред — там, където щеше да седи баща ми, ако беше жив. Когато се раждаха синовете ми, аз и двата пъти излизах за малко пред болницата съвсем самичък, заставах в сумрака на ранното утро и се надявах да видя Джоунс, седнал отпред, усмихнат, готов да ме посъветва и да ме успокои в тревогата ми от бащинството. Колко пъти съм искал пак да прекарам, макар и само час със стареца, но напразно. Никога повече не го видях.

До миналата седмица.

ВТОРА ГЛАВА

ДА СИ ПРИЗНАЯ, В ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ПОВЕЧЕ от двайсет години се бях вглеждал внимателно във всеки белокоп възрастен мъж, когото срещнех, с надеждата да позная в него Джоунс, но винаги оставах разочарован. Стараех се да си внуша, че е напълно безсмислено да се надявам, все пак Джоунс си беше старец още тогава. Колко по-стар трябваше да е сега? Най-после реших, че приятелят ми е починал. Просто беше невъзможно още да е жив.

Миналия четвъртък обаче седях по обяд в „Морска пяна“ — същият онзи ресторант, в който Джоунс беше уредил да обядвам за по един долар. Собственичка все така си беше Нанси и аз често се отбивах да хапна там, макар че вече плащах пълната цена на храната. Бях си взел сандвич със скариди и дразнех Уили, който ядеше сурови стриди, когато към нас се приближи Нанси.

— Здравсти, Нанси — казах аз.

— Здравсти — отвърна тя с усмивка. — Уили пречи ли ти?

— Пречи ми! — отговорих през смях. — Уили винаги ми пречи.

— Хайде сега приказки! — възмути се той, отвори нова стриди и я сложи в чинията си. — Бъди добър към Уили. Има куп свестни хора, които чакат да ти седнат на стола.

Тримата се засмяхме, но аз се огледах и забелязах, че Уили е напълно прав. Пролетната ваканция беше в разгара си и малкият ресторант, надвесен току над водата, беше препълнен. Дори отвън имаше хора, които чакаха за маса или да се освободи място на бара.

— Толкова се радвам да видя пак стария ти приятел — каза Нанси. — Искаш ли още студен чай?

— Да, ако обичаш — отвърнах и побутнах пластмасовата си чаша към нея. — Кой стар приятел?

— Ами Джоунс — отговори тя и с кимване посочи някъде зад гърба ми. — Влезе преди няколко минути със семейство Хенсън.

В този миг Нанси видя смаяното ми изражение, може би дори и сълзите, които напиха в очите ми, докато оглеждах ресторанта, и смутено рече:

— Извинявай, че не ти казах още в момента, в който той влезе... Май и той не те видя, нали си с гръб към вратата. Смятах, че вие двамата... Ами... Поддържате връзка.

Джоунс седеше на масата в ъгъла заедно с Ян и Бари Хенсън. Беше с гръб към мен, но не можеше да има грешка — с бялата коса и кафявия куфар до краката си. Това беше Джоунс. Едва се удържах да не хукна през заведението, крещейки името му.

— Откога ли не е идвал? — зачуди се Нанси. — Не съм го виждала цяла вечност, но ми изглежда съвсем същият.

Да, Джоунс не се беше променил. Може би косата му бе малко по-къса, но съвсем малко. Пак беше облечен небрежно, все така с дънки. Дори кожените чехли изглеждаха сякаш същите като онези отпреди двайсет и пет години, макар че това със сигурност не беше възможно.

Леко се промъкнах между масите, за да го погледна в профил, преди да го доближа. Все още не можех да повярвам, че това е Джоунс, все пак беше минало толкова време. Познавах Ян и Бари. Те ме видяха първи, Бари се изправи и ме повика по име. Понеже очевидно се бях отправил към тяхната маса, бяха решили, че отивам да си поприказвам с тях. При всички други случаи това щеше да бъде точно така. Но в момента се намирах в шок, така че семейство Хенсън не ме интересуваха.

Приближих се и въпреки шума край нас казах тихичко:

— Джоунс?

Той се обърна към мен и ми се усмихна.

— Господи! — възкликнах аз и се отпуснах на колене, за да го прегърна, без да му дам дори възможност да се изправи. — Не мога да повярвам, че те виждам. Просто не мога... Къде беше? Мислех, че си починал. Толкова съм... Ей, знаеш ли, имам жена и две момченца.

— Знам, знам — отвърна той и също ме прегърна. — Спокойно. Имаме много време да си приказваме.

Изведнъж се смутих, защото се сетих колко хора наоколо ни гледат. Хенсънови също ни гледаха странно, но в момента това изобщо не ме вълнуваше.

— Вие двамата познавате ли се? — попита Ян. Предвид обстоятелствата това определено беше един от най-глупавите въпроси, които бях чувал през живота си, но почувствах, че не бива да я огорчавам. Във всички други случаи щях да отговоря нещо от рода на: Не, не се познаваме, просто се хвърлям да прегръщам всеки срещнат старец. Точно сега обаче овладях сарказма си и простичко отвърнах:

— Да, познаваме се. — И добавих: — Джоунс е единственият човек на света, на когото дължа...

— Срещнах Анди, когато той беше много, много по-млад — прекъсна ме весело, но твърдо Джоунс. После се обърна към мен и каза през смях: — Вече не си толкова кльощав, колкото беше тогава.

— Не, господине — отвърнах. — Сега ям по-редовно.

— Все неща, които обичаш? — продължи той, а очите му блестяха.

— Джоунс, ям само най-доброто и винаги имам панорамна гледка към океана.

— Добро момче си ти. — Джоунс стисна ръката ми над лакътя. — Да се видим някъде по-късно?

Изведнъж осъзнах, че Ян и Бари се чувстват страшно неудобно, макар че, заклевам се, не можех да разбера защо.

— Ами да. Разбира се — отговорих. — Искаш ли да те почакам отпред или...

Разтворих ръце в смисъл „ще направим както кажеш“.

— Виж какво — каза Джоунс, — искам да поговоря с новите ми най-добри приятели. Чакай ме след два часа на старото ни място, само че този път отгоре на кея, а не отдолу, става ли?

Той ми намигна.

— Може да накарам тези двама мили хора да ме закарат дотам, а може и да се разходим и те ще ме изпратят.

Кеят на Гълф Стейт Парк, старото ми убежище, беше само на километър и половина нагоре по брега. Виждаше се от ресторанта.

— Хубаво — отвърнах. — Ще се видим след два часа тогава.

Сбогувах се с Хенсънови, но отново забелязах, че и двамата (особено Бари) изглеждаха така, сякаш щяха да избухнат всеки момент. Как ги беше нарекъл Джоунс? Новите ми най-добри приятели? Какво ли означаваше това?

ЧЕТИРИЙСЕТ И ПЕТ МИНУТИ ПО-РАНО Бари Хенсън беше излязъл от кантората на адвокатата си. Всичко му беше като в мъгла. След двайсет и една години брак Ян беше подала молба за развод. Все още го обичала, но вече не го харесвала. Не се чувствала обичана от него — това бяха точните й думи.

Бари беше президент на местния клон на най-голямата банка в щата. Печелеше добре и спестяваше разумно. Хенсънови не бяха кой знае колко богати, но нямаха дългове и живееха спокойно. Бари беше член на няколко граждански сдружения и активно се включваше в благотворителната дейност на църквата, към чието паство принадлежеше. Освен това беше прекрасен баща и отлично се грижеше за двете деца — четиринайсетгодишната Елизабет и десетгодишния Джаред.

Ян беше учителка, но спря да работи, когато Джаред се роди, и насочи цялата си енергия към Бари, децата и различни благотворителни каузи в района Ориндж Бийч. Беше слаба и елегантна, с късо подстригана тъмна коса. Всички в църковното настоятелство я обичаха, пееше и в хора на църквата.

Ян и Бари бяха връстници — и двамата на четирийсет и три. Бяха следвали по едно и също време в един и същи университет, но за първи път се бяха срещнали на сватбата на техен общ приятел чак две години след дипломирането. Влюбиха се лудо, не можеха да си представят да прекарат и един час (какво остава за целия им бъдещ живот!) далеч един от друг и след година се ожениха.

Днес Бари просто не можеше да си представи какво точно се бе объркало. Той обичаше Ян. Беше я обичал през всичките тези години, макар че от време на време се дразнеше, тъй като тя сякаш никога не повярва напълно в любовта му. Толкова често й бе казвал „Обичам те“ или „Толкова си красива“, но виждаше как очите й се присвиват подозрително или се разтварят широко, изпълнени с недоверие. Всъщност дълбоко в себе си той се вбесяваше от това нейно отношение. Едновременно с това наистина я обичаше. А сега това? Развод? Просто не можеше да повярва.

БЕШЕ ПОЧТИ ОБЯД. Ян се въртеше из къщи, оправяше и прибираще това-онова, но очите й не се откъсваха от часовника. Отиваше да се срещне с Бари за обяд, може би последният им обяд заедно. Не, не можеше да е последният, каза си тя. Все пак трябваше да мислят и за децата. Беше казала на Бари, че иска развод преди два дни и от тогава нито той, нито тя бяха мигнали.

Ян си взе чантата и ключовете, излезе на верандата и заключи входната врата. Когато се обърна към стъпалата, за миг забави ход — почти спря — и поклати глава към имеловия храст, който вече бе излязъл от двора и заплашваше да се разрасне над тротоара. Ян изтри сълзите си, стисна зъби и енергично се запъти към колата. Повече от година — цяла година — беше напомняла на съпруга си да подкастри този храст. Но той беше ли го подкастрил? Не. Съвсем не. Нито беше поправил задната врата, нито пък беше боядисал гаража, както го бе помолила.

Ян излезе на улицата на заден ход, включи на първа, настъпи газта и в следващия миг рязко удари спирачките. Насред платното се бе изправил възрастен мъж. Не го беше ударила, дори не го бе доближила, но той направо й изкара ангелите.

Старецът беше Джоунс, възрастният мъж, който от време на време се появяваше в града, а после пак изчезваше. От няколко дни работеше нещо по къщата на семейство Шиърсън, които

живееха на същата улица, а Ян и по-рано го бе виждала да обикаля квартала. Никога не беше разговаряла с Джоунс, но познаваше много хора, които редовно си приказваха с него. Освен това, доколкото ѝ беше известно, всички го обичаха.

— Толкова съжалявам — каза старецът и приближи към отворения страничен прозорец на Ян. — Не исках да ви изплаша. Опитах се да привлека вниманието ви, докато карахте на заден ход.

— Божичко — ахна Ян, — и аз съжалявам! Явно просто не съм внимавала достатъчно. Аз просто... Други неща са ми на главата. Мога ли да ви помогна с нещо?

— Ами да — усмихна се старецът. — Дали случайно не сте се запътили към плажа?

Ян колебливо кимна и той продължи:

— Не искам да ви се натрапвам, но бихте ли ме закарали дотам? Боя се да не закъснея. Имам среща за обяд.

Джоунс замълча и видял колебанието ѝ, наклони глава и каза с жален глас:

— Моля ви.

Обикновено Ян за нищо на света не би качила в колата си човек, когото не познава. Но този старец не ѝ се стори опасен.

— Добре — отвърна тя и се зачуди какво ли би казал Бари за решението ѝ да вози някакъв непознат, но после си каза, че това вече няма никакво значение. — Качвайте се. Да сложим ли куфара в багажника?

— Не — побърза да отговори Джоунс и се настани на мястото до шофьора. — Той е малък. Ще си го държа в скута. Всъщност сме само на няколко минути път от ресторанта, в който отивам. Срещата ми е в „Морска пяна“, между другото. Да не би и вие да отивате някъде наблизо?

Ян опита да се усмихне, но нищо не излезе. — Всъщност аз отивам в същия ресторант — изрече тя кратко.

— Ами чудесно! Чудесно! — зарадва се старецът. — Значи не ви създавам никакви трудности. В ресторанта имам среща с моя най-добър приятел.

Ян изсумтя нещо в отговор, но понеже усети, че трябва да поддържа разговора, попита:

— Вие сте господин Джоунс, нали?

— Без „господин“ — отвърна старецът. — Просто Джоунс. А вие сте Ян Хенсън, прав ли съм?

— Да — кимна тя и веждите ѝ се вдигнаха от почуда. — Аз съм. Срещали ли сме се преди?

— Не — засмя се Джоунс. — Не сме се срещали. Но вие сте съпруга на Бари. А Бари е моят най-добър приятел.

Ян замълча и влезе в паркинга пред ресторанта, но беше стъписан: Какво? Как е възможно този старец да е най-добрият приятел на Бари? През живота си не съм чувала Бари да споменава и дума за него. И защо, за Бога, Бари е поканил чужд човек с нас на обяд... при това точно днес?

Бари вече седеше и чакаше на ъгловата маса, когато Ян и Джоунс влязоха. Веднага му стана ясно, че двамата се запътват към масата. Заедно. Какво става? — почуди се той. Още една от изненадите на Ян? Защо е довела чужд човек? Това е онзи тип Джоунс, виждал съм го да се мотае наоколо. Не мога да повярвам. Просто не съм в настроение за...

Бари се изправи да ги посрещне. Тримата си размениха смутени поздравии — женената двойка на прага на развода и старецът, когото съпрузите не познаваха, но всеки от двамата мислеше, че другият го е поканил с тях на обяд.

Поръчаха си рачешки щипки, сандвичи със стриди и студен чай. Джоунс беше весел и спокоен. Ян и Бари чакаха всеки да обясни на другия присъствието на възрастния мъж, разменяха си напрегнато безсмислени реплики, които няколко минути по-късно бяха прекъснати от човек, който познаваше както тях двамата, така и Джоунс.

Когато общият им приятел си тръгна, Бари изгледа първо седналата до него Ян, после Джоунс на отсрещната страна на масата и каза:

— Вижте, не искам да бъда груб, но какво всъщност става тук?

— Той е твоят най-добър приятел — озъби се Ян. — Ти ми кажи какво става.

— Кой е най-добрият ми приятел?

— Ами той! — отвърна Ян и посочи Джоунс.

— Моля? — Бари не можеше да реши дали е объркан или по-скоро разгневен. — Никога през живота си не съм разговарял с този човек!

— Предполагам, че технически това е точно така — намеси се Джоунс, — но веднъж се засякохме в супермаркета и ти ми кимна. А и веднъж в църквата ми каза „здравей“. Идвах на няколко служби.

Съпрузите се втрениха невярващо в непознатия, без да могат да разберат защо току-що ги бе излъгал така. Или дали ги беше лъгал изобщо...

— Така че в общи линии — обясни Джоунс — продължавам да твърдя, че в момента съм най-добрият приятел, с когото всеки от вас двамата разполага. Може би има хора, които познавате от по-отдавна... Може би дори има хора, които харесвате повече... Но точно днес — и Джоунс вдигна вежди — нямате на света по-добър приятел от мен.

Нещо в стареца със снежнобяла коса сякаш омагьоса семейство Хенсън. Те седяха и го гледаха безмълвно. Джоунс захапа ново парче рачешко месо и продължи:

— Повечето хора мислят, че истинският приятел е онзи, който ги приема такива, каквито са. Но това е глупост и е опасно да се вярва в нея. — Той махна неопределено с ръка. — Хлапето, което работи на гишето за автомобили в близката закусвалня, ви приема такива, каквито сте, просто защото изобщо не му пука за вас. Но истинският приятел иска от вас повече. Истинският приятел ви кара да проявите най-доброто от себе си.

Джоунс вдигна глава и се приведе над масата, сякаш им съобщаваше някаква тайна:

— Най-добрият приятел пък — меко каза той, — ще ви каже истината... А един мъдър най-добър приятел ще прибави към нея и здравословна нова гледна точка.

— А какво се предполага, че трябва да правим ние? — попита внимателно Бари.

— Само да отговорите на няколко въпроса — отвърна Джоунс — и да ме изслушате. После сами ще решите дали съм прав или не.

Ян и Бари се спогледаха, но преди някой от двамата да успее да проговори, Джоунс каза:

— Та така. Значи имате проблеми с брака.

Ян зяпна. Стреснат, Бари се приведе напред и попита:

— Как е възможно? Откъде знаете това?

— Че това всички го знаят — отговори старецът. Хенсънови бяха направо втрещени.

— Как така всички! — ахна Бари. — Как биха могли да знаят?

Джоунс се усмихна кротко и отвърна:

— Ами вие сте женени. Такива са им проблемите на женените хора — проблеми с брака.

Ян и Бари нямаха отговор. Думите на стареца бяха такава безспорна истина, че прозвучаха почти глупаво. Ян не можа да се сдържи и се усмихна на Джоунс:

— А поуката е... — попита тя.

— Ами — отвърна старецът, като с труд потисна смеха си, — всъщност все още не съм стигнал до поуката, но ако искате от мен да я формулирам сега, ще кажа, че бих желал и двамата да проумеете, че животът на всеки човек може да се намира само в едно от следните три състояния: в криза, излизаш от криза и отправил се към криза. А бракът може да се превърне в естественото развитие на всяка криза. Искам да знаете, че нещата никога не са толкова зле, колкото изглеждат. Никога! А в конкретната ситуация вие двамата изобщо не се различавате от милиони други женени двойки. Но ви липсва нова гледна точка. Както обикновено.

— Преди също спомена гледната точка — каза Бари. — Какво имаш предвид?

Джоунс се взря замислено в двамата за миг, после, без да удостои Бари с отговор, се обърна към Ян:

— Мило момиче, твоят баща беше ли добър съпруг на майка ти?

Ян се намръщи:

— Не разбирам какво общо има това с...

— Моля те — вдигна ръка Джоунс. — Просто ми отговори на въпроса. Беше ли баща ти добър съпруг на майка ти?

— Да. Мисля, че да.

— Обичаше ли я? — Да.

— А как твоят баща показваше на майки ти, че я обича? Ян примигна насреща му.

— Ами... — започна тя колебливо, — правеше разни неща за нея.

— Какви неща? — попита Джоунс.

— Е, нали се сещаш... Миеше чиниите от време на време. Поправяше разни работи из къщи. Ян стисна зъби, втрени се в Бари и добави:

— Подрязваше храстите в двора, така че къщата да изглежда приветлива.

Джоунс обърна очи към Бари, без да се усмихва. Изобщо не беше учуден, че коментарите на Ян се насочиха именно срещу съпруга ѝ.

— Мило момиче, кажи ми сега как този млад човек тук — той кимна към Бари — се отнасяше с теб, когато започнахте да се срещате? Искам да се сетиш за нещо определено. Как той ти показваше, че те обича?

Въпросът отприщи у Ян порой от думи:

— О, Бари беше прекрасен! Често идваше в апартамента ми, за да ми готви. Винаги, когато вечеряше при мен, ми помагаше с миенето на чиниите. Поправяше всичко повредено, точно както татко правеше за мама. Веднъж дори отиде в дома на родителите ми, докато тях ги нямаше, и им окоси моравата! Но не беше само това! Мога да разкажа хиляди неща, които Бари правеше за мен.

Изведнъж тя посърна и устните ѝ затрепериха.

— Но тогава той ме обичаше... — Ян заплака. — Той не разбира...

Бари беше затворил очи. Сега поклати глава:

— Ян е права. Аз наистина не разбирам. Признавам. — Той отвори очи и се взря в Джоунс.
— Но аз я обичам!

Очите му се извърнаха към Ян и той добави почти с ярост:

— Обичам те.

Погледът му отново се върна върху Джоунс:

— Не знам колко пъти на ден трябва да повтарям на тази жена, че я обичам, че е красива, че е прекрасна! Честно ти казвам, вече не знам какво да правя. Това ме влудява. Днес не подписах документите, но може би ние просто трябва да се разведем.

Ян заплака с глас и скри лице в дланите си. Бари се смути, защото изведнъж осъзна, че е повишил тон и сега доста клиенти от другите маси поглеждат нервно към тях.

Джоунс леко докосна Ян по рамото и каза:

— Хайде да се разходим.

Хенсънови бяха твърде объркани и никой от тях не се сети да плати сметката, но само един поглед и едно намигване от страна Джоунс към седналата пред касата Нанси оправиха всичко. Тримата бързо напуснаха заведението.

След минута крачеха по плажа. Ян вече не плачеше, но вървеше със скръстени ръце, забила поглед в земята. Ядът на Бари още не беше минал и той попита:

— Какво правим сега тук? Трябва да се връщам в банката.

Старецът, който вървеше между двамата съпрузи, настоя:

— Само още няколко минути. Остани с мен. Нали помниш — той смушка с лакът значително по-едрия от него мъж, — аз съм най-добрият ти приятел.

Бари поклати глава и извъртя очи:

— Това е лудост.

— Млади човече — продължи Джоунс, без да обръща внимание на раздражението му, — когато ти си бил обичан от някого, как си разбирал за това?

— Моля? — Бари спря и се извърна към стареца.

— Продължавай да вървиш — кротко нареди Джоунс. Отговори ми на въпроса. Когато някой те е обичал, когато си се чувствал обичан от някого в миналото, как този някой е изразявал обичта си към теб?

— Казвал ми е.

— Какво ти е казвал?

— Казвал ми е, че ме обича.

— И по-точно? — настоя Джоунс. Бари въздъхна.

— Когато някой ме обича, той ми казва колко хубава работа имам. Казва ми, че изглеждам добре. Казва ми, че... че съм добър човек. Казва ми, че ме обича. Джоунс присви очи:

— Съпругата ти казва ли ти всички тези неща?

— Преди ми ги казваше. Ян се обади:

— Толкова много хора казват на Бари всичко това. Няма нужда да го чува и от мен.

Джоунс подмина коментара ѝ и отново се обърна към Бари:

— Ако тя никога не ти казва, че те обича, ти откъде си бил сигурен през всичките тези години, че тя наистина те обича?

— Сигурно просто съм приел, че ме обича — отвърна Бари замислено. — Мислех си, че Ян ме обича, защото винаги беше с мен. Остана с мен.

— Е, сега тя си тръгва — отбеляза Джоунс безстрастно. Бари спря и сложи ръце на кръста си:

— Накъде всъщност отива този разговор?

Ян също спря, а Джоунс застана пред тях и ги погледна в очите:

— Още един въпрос. Към двама ви... Става ли? Много неща сте преживели заедно — двайсет и една години сте делили и добро, и лошо. Ако днес имавте вълшебна пръчица и можехте само с едно махване да спасите брака си и да продължите нататък щастливи и сигурни във взаимната си обич... щяхте ли да го сторите?

Бари и Ян почти без колебание, но без никаква надежда, че предложеното от Джоунс може да се сбъдне, се съгласиха, че ако беше възможно, те биха спасили брака си.

— Ами добре. — Джоунс се усмихна и пое дълбоко въздух. — Това е чудесно! Лесно може да стане. Нуждаете се само от нова гледна точка.

Бари се намръщи отново и отвори уста да каже нещо, но Джоунс го изпревари:

— Не, не, не. Сега ще говоря аз. Вие ще слушате. От сегашната си гледна точка и двамата виждате само един провален брак. Аз обаче виждам просто недоразумение. Грешка в общуването. Ето какво имам предвид. Да си представим, че ти — Джоунс посочи Ян — си американка. А ти — той посочи Бари с театрален жест — си шотландец! Някой от вас двамата срещал ли е някога жив шотландец?

— Да — отвърна Ян. — Една братовчедка се омъжи за шотландец. Сега живее с него в родния му град.

— Той говореше ли английски? — невинно попита старецът.

— Разбира се — отвърна Ян. — Не че това имаше някакво значение.

— Какво имаш предвид?

— Ами тук никой и дума не разбираше от приказките му. Голям майтап стана, когато двамата си дойдоха в Щатите за Коледа.

— Именно! — възкликна Джоунс. — Схванахте ли сега какво искам да ви кажа! Американецът и шотландецът говорят на един и същи език, но с толкова различно произношение, че често изобщо не могат да се разберат! При вас, приятели мои, положението е същото. Вие говорите на един и същи „език“ — езика на обичта, защото всеки от вас наистина обича другия — но „произношенията“ ви са започнали да се различават.

— Мило момиче — обърна се кротко Джоунс към Ян, — твоят съпруг наистина те обича. Всъщност мисля дори, че те обича много. Но неговото „произношение“ е такова, че той изразява любовта си чрез думи. Той я изказва. Това е и единственият начин за изразяване на любовта, на който Бари е способен. По тази причина той може да се почувства обичан само ако чува думи на обич в отговор.

— Както казах, край Бари има много хора, които непрекъснато му казват колко е прекрасен — защити се Ян.

— Може и така да е — отвърна Джоунс с крива усмивка. — Тия други хора може и да са стотици... Но единственият човек, който действително има значение за Бари, си ти. За него другите хора не са от значение, защото той обича теб. Само теб. Затова само твоите думи на обич могат да го накарат да се почувства обичан.

Джоунс видя как разбирането плъзна като слънчев лъч по лицето на Ян. Това му даде кураж да продължи:

— За съжаление всеки човек изразява любовта си по точно определен начин и за да се почувства сам той обичан, другият трябва да му засвидетелства обичта си точно по същия този начин, да му „проговори“ със същото „произношение“. По тази причина съпругът ти прави всичко по силите си — отново и отново — чрез думите си да ти каже колко много те обича. Но

ти не го разбираш, защото още не си изучила специфичното „произношение“, чрез което той изразява любовта си. Това е така, защото ти самата изразяваш любовта си по друг начин — чрез дела.

През целия си живот — а още по-малко по време на брака си — нито Бари, нито Ян бяха получавали просветление, но сега това се случи и те го осъзнаха. Джоунс видя, че вниманието им е приковано напълно от думите му, и продължи да обяснява:

— Млади човече — обърна се той към Бари, — твоята съпруга отчаяно се опитва да ти покаже любовта си, като прави различни неща за теб. Също така отчаяно тя чака да чуе твоето „обичам те“, но не изказано чрез думи, а изразено с някакви конкретни дела, предназначени специално за нея. Но ти също не си разбирал нейното „произношение“, тези дребни постъпки и услуги са ти се виждали маловажни и Ян се е почувствала сама и необичана.

Съпрузите безмълвно се взираха в Джоунс. Очите на Ян бяха пълни със сълзи.

— Той е прав — обърна се тя към Бари. — Как не съм го разбрала по-рано. Аз мислех, че не правиш нещата, за които те моля, защото не ме обичаш.

— И аз не съм разбирал — призна Бари. — Не знаех, че тези дреболии са толкова важни за теб.

— Млади човече — попита Джоунс, — дали ще можеш да изучиш и друг начин за изразяване на обичта си освен този, който вече владееш? Ще ти бъде ли по силите да миеш чиниите, да готвиш или да чистиш от време на време... Пък може и да подрежеш тоя имел пред верандата, а?

— Да — отговори Бари бързо. — Да. Ще мога.

— Ами ти, мило момиче? — обърна се Джоунс към Ян. — Искаш ли и ти да изучиш едно ново „произношение“? Ще можеш ли да се справиш с това да казваш понякога няколко одобрителни думи на Бари, да вмяташ няколко „обичам те“ в разговора?

— Да, ще мога. И ще го направя — отговори тя, но думите ѝ не бяха насочени към Джоунс, а към Бари, който беше видимо развълнуван.

Ян прегърна съпруга си:

— Прости ми. Не знаех...

— Ти ми прости — отвърна Бари. — Като си помисля колко близо бяхме до това да... сложим край.

— А и двамата сте се обичали през цялото време — грейна Джоунс. — Видяхте ли? Трябваше ви само една нова гледна точка.

— Знаете ли, господине — обърна се Бари към Джоунс, без да пуска Ян от прегръдката си, — аз наистина обичам жена си. Бих дал живота си за нея.

Джоунс тихо се засмя.

— Това е прекрасно — каза той, — но помни, че тя не иска да даваш живота си... Исква просто да подкастриш онзи храст.

Ян и Бари искаха да си поговорят още с Джоунс и се опитаха да го задържат, но той бе казал всичко, което имаше за казване. Учтиво отклони всичките им предложения да му се отплатят, не прие дори да го подслонят или да го поканят на вечеря, извини се и продължи да крачи на изток. Семейство Хенсън гледаха след него. Сега вече осъзнаха с пълна сила, че не знаят абсолютно нищо за този старец — нито откъде е дошъл, нито дали ще го видят отново.

— Божичко... Куфарът му — измърмори Бари, когато фигурата на Джоунс се скри в далечината.

— Какво за куфара? — попита Ян.

— Трябваше поне да му предложи да го понося вместо него.

ТРЕТА ГЛАВА

СЛЪНЦЕТО ЯРКО ГРЕЕШЕ, когато Джоунс стъпи на кея на Гълф Стейт Парк и бавно закрачи по него. Аз го чаках, седнал на една от масите за пикник, вдигнал крака на пейката до нея. Пиех безалкохолно и зяпах рибарите.

Поздравихме се и заприказвахме — най-вече за моя живот и какво ми се е случило, след като се бяхме разделили. Не че толкова държах да говорим само за мен. Самият Джоунс проявяваше силна неохота да разказва, когато станеше дума за него. Питам го къде е бил и той отвърна: „Къде ли не“, после го попитах с какво се е занимавал междувременно и отговорът беше: „С разни работи“. В някакъв смисъл беше дразнещо, но аз си знаех, че не бива да настоявам повече.

Джоунс отклони поканата ми да отседне у дома, макар че ме поздрави за това, че съм се сдобил с дом. После посочи под кея и с престорено сериозен глас каза:

— По-хубав е от предишното място, нали?

След това ми разказа за Ян и Бари. Не нарушавал никаква тайна, обясни Джоунс, защото разказвал само своята версия на историята.

— Освен това — добави той — те бездруго съвсем скоро ще разкажат на всички какви нови неща са научили един за друг.

Докато ми излагаше тезата си за различните начини, по които хората изразяват или „произнасят“ обичта си, аз попитах дали тези начини са само два — начинът на Бари и начинът на Ян, които Джоунс току-що им беше разяснил — или има и други.

— О, да, има и други — отвърна старецът. — Съществуват четири основни начина, по които ние изразяваме обичта си и които, приложени към нас, ни карат да се чувстваме обичани. Съществуват и комбинации между четирите, както и междинни случаи, предполагам, но в общи линии начините са си четири.

— Добре — насърчих го аз, — вече научих два: изразяване на обич чрез думи и чрез дела. Кои са другите два начина?

— Третият начин — започна Джоунс — е изразяването на обич чрез физически контакт. Типът на този контакт варира силно — от просто потупване по гърба до сериозната дълбочина на сексуалната връзка. Бързо погалване по гърба, разрошване на косата, прегръдка или целувка — всичко това са обичайните „думи“ при това „произношение“. Хората, които изразяват обичта си чрез физически контакт, се чувстват обичани само ако обич към тях бъде засвидетелствана по същия начин. Понякога дори това е единственият начин да се почувстват обичани.

— Такива хора могат да показват обичта си само по този начин, така ли? — попитах.

— Точно така — отвърна той. — Тук не може да става дума за правилно или неправилно. Това просто е единственият начин за изразяване на обич, който те разбират. Спокойно можеш да гледаш на такива хора като на котки.

— Моля? — попитах учудено аз.

— Котките са същества на физическия контакт — отвърна Джоунс, като сам се усмихна широко като Чешърския котарак от приказката за Алиса. — Знаеш ги какви са... Не е нужно дори да ги храниш. Ако една котка е гладна, тя сама ще си намери плячка. Котките не обръщат никакво внимание на думите — няма смисъл да ги викаш или мамиш. Те така или иначе няма да се приближат, ако не искат. Котките искат да бъдат галени. Само така се чувстват обичани. А виждал ли си как самите котки изразяват обичта си? Търкат муцунките или гърбовете си в теб. Така котката казва: Пипни ме. Някои хора постъпват точно по същия начин.

— Колко си прав! — възкликнах аз. — Забележително. А кой е четвъртият начин?

— Четвъртият начин е изразяване на обич чрез време, отделено специално за прекарване с любимия човек — обясни Джоунс. — За хората, които изразяват обичта си по този начин, няма никакво значение дали ги докосваш, дали правиш нещо за тях или дали им повтаряш непрекъснато, че ги обичаш. Единственото, което им въздейства, е това да видят и усетят, че ти си отделил специално време, което да прекараш пълноценно с тях. Ти не си от този тип хора, Анди — каза Джоунс през смях. — Да те питам обаче нещо. Чувал ли си съпругата си да казва неща от рода на: „Иска ми се да прекарваме повече време заедно“ или „Теб все те няма“?

Кимнах колебливо, защото започнах да усещам накъде ме води Джоунс, и отвърнах:

— Всъщност да, тя често казва такива неща. А пък аз работя вкъщи, така че постоянно се питам: Какво искаш да кажеш с това „теб все те няма“ или „искам да прекарваме повече време заедно“? Божичко! Че аз по цял ден съм си у дома!

— Да, у дома си по цял ден — потвърди Джоунс, — но не си с нея! Съпругата ти изразява обичта си по четвъртия начин. Тя копнее да прекарва повече време само с теб. Това за нея е

начинът да ти покаже обичта си. За да бъде съпругата ти щастлива и да се чувства сигурна в обичта ти, ти трябва да се научиш да говориш с нейното „произношение“. Това означава да осигуриш специални периоди от време всеки ден, по време на които вниманието ти да е съсредоточено изцяло върху съпругата ти. Това време ще е посветено на нея — ти трябва да изслушваш подробностите от ежедневието ѝ, мечтите и тревогите ѝ.

— Чувствам се малко странно, никога не съм бил наясно с това — признах си аз.

— Няма причина да се чувстваш по никакъв специален начин — махна с ръка Джоунс. — Как би могъл да си наясно? Всички израстваме с мисълта, че останалите хора са точно като нас. А това не е вярно. Но сега, когато вече все пак си наясно...

— Да, сега вече съм наясно и ще направя нещо по въпроса.

После замълчах, помислих и попитах:

— Джоунс, след като сравняваш хората, които изразяват и приемат обич чрез физически контакт, с котките... — усмихнах се наивно аз, — то хората, които искат да им отделиш определено време, приличат ли също на някое животно?

Старецът наведе глава:

— Да, синко, приличат. Винаги съм свързвал хората, които изразяват и приемат обич само под формата на специално отделено за другия време, с канарчетата. Канарчето казва: Просто постой с мен! То никога не забелязва кой точно го храни или му сипва вода, не се интересува от думите, които му се говорят, и със сигурност не желае да бъде докосвано. Канарчето е най-щастливо, когато някой стои при него и слуша песента му. Ако едно канарче бъде пренебрегнато, то ще умре. Не от липса на храна, а от липса на обич и внимание.

— А аз от кой тип съм, Джоунс? — попитах, като се взирах в очите на стареца.

— Ти, приятелю — с усмивка отговори Джоунс, — си кученце. Сигурен съм, че се чувстваш обичан, когато чуваш думи на одобрение и обич.

— Абсолютно си прав! — засмях се аз. — Но защо пък да съм кученце?

— Ами помисли — отвърна той. — Кажи на едно кученце колко е сладко и прекрасно и ще видиш, че то не просто маха с опашка от радост, то маха с цялото си телце. А кой е най-ефективният начин да дресиращ кученце? Ами като го хвалиш! Като казваш: „Добро момче!“, „Добро куче!“. Но запомни: за човек, който се чувства обичан само когато чува думи на обич, няма нищо по-страшно от това да слуша думи на неодобрение, произнесени с гневен тон. В такива случаи кученцата се свиват, сякаш някой ги напада. Така постъпват и хората, за които говорим.

— Добре, дотук имаме котки, канарчета и кученца... — преброих на пръсти аз. — А кое е животното, което се интересува от делата? На кое животно приличат хората от типа на Ян?

— Ами — каза Джоунс — Ян и хората като нея аз наричам златни рибки.

Засмях се високо.

— Сигурен съм, че Ян няма много да се зарадва да чуе това!

— Аз пък съм сигурен, че ти ще ѝ го кажеш при първа възможност! — стрелна ме Джоунс и ми намигна в отговор.

— Джоунс — отвърнах през смях. — Не само на нея. Ще го разкажа на всички.

Той сви рамене:

— Е, в крайна сметка какво пък, може би не е зле повече хора да знаят тия неща. Това знание може да бъде от полза не само на женени двойки. Когато се научиш да разпознаваш различните „произношения“ на обичта, ще ти стане много по-лесно да общуваш с децата си, с приятелите, дори с колегите. Да, без значение от възрастта или типа връзка, която имаш с даден човек, трябва да помниш, че всеки — всеки жив човек — изразява обичта си по конкретен начин. Как мислиш, ако можехме да разбираме тези начини по-добре, светът нямаше ли да бъде едно по-щастливо място?

Замислих се за миг, а после се сетих.

— Джоунс, защо Ян да прилича точно на златна рибка?

— Една златна рибка се чувства обичана само ако за нея се правят разни неща. Не можеш да докоснеш рибката. Можеш да ѝ говориш, но аз лично не съм сигурен дали рибките изобщо чуват, така че със сигурност не се нуждаят от одобрението ти. Що се отнася до отделено време, те

въобще не се интересуват от присъствието ти! Златната рибка иска просто да я храниш и да почистваш аквариума. А, и да оправяш водораслите и разните му други неща във водата.

Избухнах в смях:

— Е, Джоунс, добре го каза!

— Ами — скромно отвърна старецът, — това са само някои наблюдения, които съм правил през годините. Просто една нова гледна точка към начина, по който се отнасяме с околните. — Той се изправи, протегна се и отбеляза: — Стана късно. Сигурен съм, че трябва да се прибиращ у дома и да прекараш известно време с прекрасната си съпруга.

Аз също се изправих, готов да си тръгна, но изведнъж

се почувствах неловко. Хрумна ми колко много всъщност дължах на този възрастен мъж — човек, за когото не знаех буквално нищо. Но въпреки това толкова го обичах. Чувствах също, че и той ме обича.

— Джоунс — подхванах, — сигурен ли си, че не искаш да дойдеш у дома...

— Виж, оценявам поканата ти, наистина — отговори той, — но няма нужда. Не съм гладен, не ми е студено, дори не вали. Не се тревожи за стария Джоунс. Всъщност ме чака още една среща. Така че ти просто тръгвай.

Той ми се усмихна, вдигна куфара от земята и тръгна по кея.

Вече бях стигнал до колата, когато се обърнах и извиках:

— Ще се видим ли отново? Имам предвид, докато си в града?

— О, разбира се! — отвърна Джоунс. — Ще бъда наоколо известно време. Огледай се за мен. — После прокара длани по тениската и дънките си: — Щом видиш тия дрехи, значи съм аз!

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ДЖОУНС ПРЕСЕЧЕ КРАЙБРЕЖНОТО ШОСЕ И ЗАКРАЧИ ПРЕЗ ПАРКА. След час започна да мръква, а виолетовите отблясъци по небето се превърнаха във фон за концерт от нощни звуци. Старецът премина по първия мост в парка и се заслуша в песента на шурците и жабите от близкото езерце. После чу как нещо прошумоля във въздуха над главата му и вдигна очи, за да види как една кукумявка излиза на нощен лов. Джоунс забави крачка, сякаш излизаше на познато място, и чу как във водата нещо шумно изплиска. Сигурно е голяма риба, помисли си той. Или пък дребен алигатор.

Старецът спря под една висока ела, остави очукания куфар в корените ѝ, седна върху него и подпря гръб на ствола на дървото. По пътя недалеч се виждаха светлините на преминаващите автомобили. Отсечката се ползваше предимно от местните, защото по нея най-бързо се стигаше до магистрала 59. Туристите рядко идваха насам.

Джоунс не беше уморен. Но все пак затвори очи...

УОКЪР МАЙЛС РЯДКО МИНАВАШЕ ПО ТАЗИ ОТБИВКА и тази вечер също нямаше да мине, ако не беше видял червения светофар и задръстването на крайбрежното шосе. За да не чака, той зави надясно и пое през парка.

Докато караше седана през множеството завои, Уокър мислеше за живота си. Работеше като търговски представител на различни фармацевтични компании, беше на петдесет и три години и отново бе останал сам — преди четири месеца се бе развел с втората си съпруга. Беше се преместил на брега на океана с надеждата да успее да започне отначало. Преди беше прекарвал отпуските си по тези места и те го бяха радвали, а желанието на Уокър беше да отиде да живее на място, където да се почувства щастлив. Всъщност шансът за щастие вече бе единственото, на което се надяваше. За Уокър щастieto бе смътна, непрестанно движеща се цел, която изглежда му се изплъзваше всеки път, когато посегнеше към нея. Мисълта му вечно бе потънала сред безкрайните възможни проблеми, грешки, лични провали и професионални спънки. Напоследък той дори обмисляше да се самоубие.

Първата съпруга на Уокър, Кендра, го бе напуснала с обяснението, че не е в състояние повече да живее с мъж, чийто емоционален свят е взет назаем от магаренцето Йори от книжката за Мечо Пух. Втората му съпруга Дебра при развода също бе направила асоциация с детска приказка: „Уокър“, тъжно бе казала тя, „небето не пада. Надявам се все някога да разбереш това.“

Тази вечер Уокър отново бе потънал в обичайното си напоследък състояние на дълбока депресия. А и беше изморен.

Когато включи фаровете заради падащия мрак, тъкмо минаваше през първия мост в парка. Светлината падна върху човешка фигура — един мъж седеше на няколко метра встрани от пътя. Изпаднал скитник. Стар. Много стар. Мислите, които минаха през съзнанието на Уокър при вида на стареца, не бяха никак ласкателни. Нямаше желание да намали, още по-малко пък да спре, затова, когато все пак за своя изненада натисна спирачката, промърмори сам на себе си:

— Какво, за Бога, правиш?

За момент Уокър остана седнал в спрялата наред пътя кола. После въздъхна, поклати глава, хвърли поглед в огледалото за обратно виждане и бавно потегли на заден ход, сумтейки:

— Идиот съм аз.

Когато колата се изравни със седналия край пътя старец, Уокър свали прозореца от своята страна и се вгледа внимателно в полумрака.

Старецът вдигна ръка за поздрав:

— Здравей.

— Имате ли нужда от помощ? — запита Уокър. Старецът не отговори, но стана, вдигна от земята онова, върху което бе седнал, и се отпрати към колата.

Докато приближаваше, Уокър затвори прозореца почти докрай. Всяка фибра на тялото му настояваше да натисне газта и да се измъкне веднага от това страшно място и от цялата странна ситуация. По някаква причина обаче не помръдна.

— Извинете — започна учтиво старецът, като се изправи до колата. — Попитахте ли ме нещо? Вече не чувам много добре.

— Ами... аз... — заекна Уокър и вдигна поглед към стареца, чиито бели коси и сини очи искряха успокоително сред убитите цветове на околния сумрак.

— Повторете, моля ви... — подсказа старецът.

— Ами — отвърна Уокър, — чудех се дали не се нуждаете от помощ.

— Божичко! — въздъхна старецът и поклати глава, сякаш и той се чудеше същото. — Нима всички ние не се нуждаем от помощ? А? Не мислите ли, че всички се нуждаем от помощ?

— Моля?

— О, млади човече, няма нужда да ме молиш — прекъсна го старецът. — Ще се кача и ще дойда с теб.

При тези думи старецът мина пред колата, влезе — с куфара в ръка — и се настани, преди мъжът зад волана да успее да каже и дума.

Уокър бе толкова шокиран, че не знаеше какво да стори — да се ядоса, да изгони натрапника или сам да слезе от колата. Освен това беше сигурен — или поне така си мислеше — че всички врати на автомобила допреди минута бяха заключени.

Но преди да успее да каже каквото и да било, непознатият подаде ръка:

— Джоунс — каза простичко. — Без „господин“.

После очите на стареца изведнъж широко се разтвориха, сякаш сега за първи път виждаше ясно мъжа зад волана, и той добави:

— Виж ти... Ами ти си Уокър Майлс. Извинявай, че не те познах веднага.

Уокър се смръщи:

— Аз, предполагаш ли се... Познаваме ли се?

— Неее — проточи Джоунс. — Видях те в кабинета на доктор Сурек миналата седмица. Ти не ме помниш, но докторът спомена името ти веднъж-дваж. Аз никога не забравям имена. Нито пък лицата, които носят тези имена.

Уокър все още бе изпълнен с подозрение. Наистина познаваше всички лекари в района, в това число и Крис Сурек, но рядко обръщаше внимание на пациентите по кабинетите. Почуди се дали мъжът в колата му не е болен от нещо.

— Та значи имате нужда от помощ? — каза Уокър. Джоунс примигна невинно.

— Така ли съм казал? О, ами... Какво ще кажеш да ме закараш до Фоли? Нали натам си се запътил?

Уокър отпусна спирачката, светна лампата в купето и подкара, без да изпуска от поглед странныя мъж, седнал до него.

— Да, точно във Фоли отивам — отвърна и увеличи скоростта. — На някое точно определено място ли искаш да те оставя?

— Не. Тази вечер определено не се чувствам точно определен. — Джоунс се засмя на собствената си игра на думи, но веднага видя, че мъжът на волана дори не се усмихна. Старецът опита друг подход: — Една вечер бях в друг град — сега като се замисля, май беше Чикаго — и видях на уличното платно човек, който тичаше след една шапка, която вятърът бе духнал от нечия глава. В следващия момент една кола го блъсна и го уби на място.

Уокър изгледа стареца с отвращение:

— Защо, за Бога, ми разказваш това?

— Просто ми се струва странно — отвърна Джоунс, без да откъсва очи от предното стъкло, — как човек може да изгуби всичко, докато преследва едно нищо.

Двамата замълчаха. Фаровете осветяваха парка, светлината им танцуваше по асфалта и проблясваше сред дърветата. Уокър караше привидно съсредоточен върху пътя напред, но вътре в него бушуваше мисълта само за изминатия в миналото път. Ръцете му здраво стиснаха волана и той промълви с въздишка:

— Аз правя това през целия си живот. Джоунс се извърна към него и цъкна с език.

— Така е, всеки от нас го прави от време на време. Но защо пък цял живот?

Мисълта на Уокър препускаше. Той беше интелигентен, разумен и предпазлив. Не можеше да изтъкне дори една логична причина, поради която бе спрял на пътя преди малко и бе качил в колата този непознат старец. Усещаше, че след миг ще му разкрие най-съкровените си мисли, макар че определено не желаше да го прави. Странно, чувстваше се така, сякаш сам е застанал някъде отстрани и гледа не себе си, а някой друг да разговаря със стареца. Здравият разум го предупреждаваше да мълчи, да не казва и дума повече, но някаква по-мощна сила го изпълваше с усещане за доброта, за доверие. Уокър се отпусна и започна да разговаря с Джоунс така, сякаш се познаваха от години.

Разказа му всичко — как бе израснал, най-малкият от три деца, колко силна бе болката, когато стана ясно, че баща му е алкохолик. Разказа му за двата си брака, за множеството работни места, които бе заемал до определен момент успешно, но след това бе напуснал, защото не умееше да изпитва радост от нищо. Говореше и говореше, разкривайки душата си като пред стар приятел.

КОГАТО УОКЪР НАЙ-ПОСЛЕ РАЗКАЗА ИСТОРИЯТА СИ ДОКРАЙ, двамата с Джоунс вече седяха пред четвъртото кафе в една закусвалня. За пореден път Уокър чувстваше изненадата от собственото си поведение — ето го, седнал тук с този старец, но всъщност се чувстваше така, сякаш отново е срещнал отдавна загубен приятел.

— Мисля, че в някакъв смисъл — каза Уокър — винаги съм се чувствал неудачник, защото баща ми беше алкохолик.

— Ами — невинно отвърна Джоунс — може би пък баща ти е бил алкохолик, защото ти си бил неудачник.

После се засмя и вдигна ръце, за да успокои Уокър, който се надигна от мястото си:

— Шегувам се. Шегувам се!

Уокър не знаеше дали да се обиди или не.

— Виж, млади човече — започна Джоунс сериозно. — Баща ти и неговите проблеми вече са минало. Ами че човекът вече не е сред живите, а ти продължаваш да приказваш неща от рода на „баща ми беше алкохолик"! Време е да спреш да позволяваш на миналото да контролира съдбата ти днес.

— Знам, знам. — Уокър затвори очи. — Това го знам. Знам, че не трябва да мисля толкова за миналото. Знам, че не бива да се тревожа. Знам, че няма причина да се чувствам потиснат...

Той отвори очи и погледна Джоунс с всичкия яд, трупан през изминалите петдесет и три години. После с усилие заговори тихо, макар че всъщност му се искаше да крещи:

— Наистина разбирам всичко това. Просто... не мога да престана да го правя. Тези чувства съсипаха живота ми.

Той замълча и добави със задавен шепот:

— Не знам какво да правя.

Джоунс се протегна, хвана ръката на събеседника си и леко я стисна. Уокър изведнъж се отпусна и започна да диша дълбоко.

— Погледни ме в очите, синко — каза старецът и Уокър вдигна поглед. — Не е нужно да предприемаш никакви драстични действия само защото се чувстваш по този начин. Както всички неща, които изглеждат много страшни... тия твои чувства съвсем не са толкова страшни. Разбра ли ме?

Уокър кимна.

Джоунс сякаш също малко се успокои. Той пое дълбоко въздух и заяви:

— Има две неща, които трябва да знаеш за начина, по който се чувстваш, и само едно, което трябва да направиш. Първото, което трябва да знаеш, е, че причината да се тревожиш непрекъснато — по-точно непрекъснато да усещаш смразяващ страх — е, защото си умен.

Лицето на Уокър се изопна и той се облегна назад.

— Чакай сега — продължи старецът, сякаш прочел мислите му. — Не се опитвам да бъда снисходителен. Не искам да те разведриявам. Това, което казвам, си е чистата истина... само че от малко по-друга гледна точка. Ти си един млад човек с логичен ум. Така че кротувай сега и слушай. Ще ти хареса.

Джоунс се усмихна, отпи от кафето и продължи:

— Както вече казах, ти се тревожиш непрекъснато, защото си умен.

Старецът се приведе над масата, сякаш за да не чуват хората наоколо, и добави:

— Глупавите хора не се тревожат много-много. Те не се страхуват от нищо.

Уокър смръщи чело в опит да разбере, а Джоунс обясни:

— Ето как стоят нещата, млади човече: умните хора имат много по-силно развито въображение от глупавите. Прав ли съм?

Уокър все още не можеше да схване накъде отива разговорът.

— Предполагам — отвърна той.

— Ами ето по тази причина умните хора затъват в тревоги и страхове. Тревогата... страхът... това са все погрешни употреби на въображението ни. Ние сме умни, въображението ни е богато и затова си въобразяваме всички неща, които биха могли да се случат, които вероятно ще се случат и които ще се случат, ако преди тях се случи това или онова. Разбираш ли мисълта ми?

Уокър бавно започна да кима и на лицето му се появи бледа усмивка:

— Все едно говориш за мен. Макар че не се смятам за много умен.

Джоунс махна с ръка.

— Разбирам те. Та така... — продължи той. — Глупавите хора, от друга страна, не се тревожат за нищо! Те от нищо не се страхуват! Нали си гледал тия риалити предавания по телевизията? Единственото по-смахнато нещо от някакъв тип, който казва: „Гледай сега!“, е друг тип, който казва: „Божке, че това и аз го мога!“

Уокър се разсмя:

— Май че си прав.

— Разбира се, че съм прав — отвърна старецът. — Умните хора като теб непрестанно използват въображението, с което са надарени по погрешен начин — викат: „Пожар!“, преди още да се е появил и дим.

— Как тогава мога да „изключа“ този механизъм — попита Уокър. — Това си е проблем. Аз наистина се тревожа за неща, които дори не трябва да ми минават през ума.

— Ако ти си убеден логично, че тези неща дори не трябва да ти минават през ума, тогава най-лесният начин да ги победиш, е чрез логика.

Уокър се взря в Джоунс, но поклати глава:

— Не разбирам.

— Ще разбереш — отвърна старецът. — Та, ето кои са двете неща, които трябва да знаеш: първо, ти мислиш по точно определен начин, защото си умен, и второ, трябва да победиш страховете си чрез логика.

Джоунс подпря лактите си на масата, взря се напрегнато в мъжа срещу себе си и каза:

— Когато съмненията и страховете ни врхлетят, ние подсъзнателно започваме да пресмятаме различни възможности. „Това може наистина да се случи!“, казваме си ние, или пък:

„Какво ще стане, ако..." — Той се приведе още по-напред над масата: — И скоро сме така парализирани от мисълта за приближаващото нещастие, че не можем да продължаваме да живеем — не можем да работим, връзките ни с другите се разпадат. Представили сме си ясно целия път, който води до самоунищожението ни. Точно това се е случило с теб, приятелю. Това, което трябва да направиш, е да победиш лошата логика с добра. Трябва да откъснеш подсъзнанието си от постоянното пресмятане на възможности. Вместо това го насочи към пресмятане на степента на вероятност нещо да се случи. Бързо можеш да се научиш да го правиш: винаги да пресмяташ вероятността на приближаващото събитие и да го елиминираш от съзнанието си, когато ти стане ясно колко далечно всъщност е то.

Джоунс помоли една сервитьорка за химикалката ѝ и продължи:

— Това, което сега ще ти покажа, е реалистична оценка на всичко, за което се тревожиш.

Старецът взе салфетка и написа на нея „40%". После вдигна поглед към Уокър:

— Четирийсет процента! — каза той. — Четирийсет процента от нещата, за които се тревожиш, бездруго няма изобщо да се случат.

Джоунс се върна към салфетката и написа „30%".

— Други трийсет процента — продължи той — от нещата, за които се тревожиш, и без това вече са се случили. В миналото. А цялата тревога на света не може да промени нещо, което вече се е случило, нали така?

Уокър кимна.

Джоунс продължи да пише върху салфетката: „12%".

— Около дванайсет процента от всичките ни тревоги са насочени към несъществуващи неща, които си въобразяваме във връзка със здравето си. Боли ме коремът. Дали нямам рак? Боли ме главата. Дали не е тумор? Татко умря от инфаркт на шейсет години, а аз съм вече на петдесет и девет. — Той вдигна поглед: — Следиш ли ми мисълта? — Да.

— Други десет процента — написа Джоунс, — са жалките ни дребни тревоги за това какво мислят другите хора за нас. — Той вдигна очи към Уокър. — А ние нищо не можем да направим по въпроса какво мисли някой друг за нас.

Уокър наклони глава, за да прочете написаното на салфетката, тъй като тя бе обърната наопаки за него.

— Ако пресмятам правилно — каза, — остават осем процента. — Той погледна Джоунс. — Какво представляват последните осем процента?

— Осем процента — отговори Джоунс — остават за наистина вероятните, основателни и смислени тревоги. — Той вдигна пръст. — Но не забравяй, че повечето от тези истински тревоги се отнасят за неща, с които човек спокойно може да се справи. Повечето хора губят толкова време в тревоги за неща, които никога няма да се случат, или за неща, които не могат да бъдат контролирани от никого, че не им остава никаква енергия за онова, с което всъщност могат да се справят.

— Аз съм точно такъв — каза Уокър.

— Вече не — отвърна Джоунс. — Каж ми сега друго. Какви са първите ти мисли през първите десет минути, след като се събудиш сутрин?

Уокър сви рамене:

— Ами нали се сещаш... какво имам да правя, на кого трябва да се обадя, с какво трябва да се захвана най-на-пред... Такива работи.

— Тоест мислиш за най-наложителните и трудни дела за предстоящия ден?

— Да, точно така.

— Добре — продължи Джоунс. — Не казвам, че не трябва да мислиш за нещата, които трябва да правиш, но ти препоръчвам към тях да включиш и някои по-различни мисли. Сложи до леглото си бележник и химикалка и в момента, в който се събудиш, ги вземи и ги дръж в ръка първите десетина-петнайсет минути от деня си. В бележника искам да съставиш списък на всичко, за което си благодарен в този живот. Записвай имена, предмети, чувства... всичко. Не забравяй да добавиш в списъка чистите чаршафи, на които спиш, и покрива над главата си — знаеш, че милиони хора са прекарвали нощта кой знае къде под открито небе. Когато си хапваш закуската или я пропускаш нарочно, спомни си, че милиони хора нямат нищо за ядене. Когато записваш нещата, за които си благодарен, млади човече, тогава използвай щедро въображението

си. Нека не ти бъде неудобно да записваш все едни и същи неща всяка сутрин. Задължително трябва да ги записваш. Ако само си мислиш за тях, магията няма да подейства. — Джоунс се усмихна широко. — Но ти това го знаеш. Все пак водиш битка не срещу нещо друго, а срещу въображението си!

Старецът се облегна назад и остави химикалката с жест, който подсказваше, че разговорът им е към края си.

— От днес вече ще се чувстваш различно — каза Джоунс. — Много хора, които често се тревожат, твърдят, че не могат да се концентрират и по тази причина губят работата си или слагат край на някоя връзка. Това не е вярно. Човек, погълнат от тревогата, отлично може да се концентрира. Нима не виждаш? Той се концентрира върху тревогата. Концентрира се върху погрешните неща. Млади човече — обърна се той към Уокър, — вече имаш възможност и сили да пресмяташ степента на вероятност нещо да се случи. От нашия разговор нататък ти ще се концентрираш единствено върху неща, които са под твоя контрол. Вече няма да чувстваш тъга или тревога. Ще чувстваш само благодарност! Семената на депресията не могат да пуснат корени в благодарното сърце. А сега тръгвай — нареди накрая Джоунс и посочи към тоалетната на заведението.

Уокър се изправи и за миг се взря глупаво в стареца. После сложи длан на рамото му.

— Благодаря ти, Джоунс — каза той тържествено. — Знаеш ли, ако не те бях срещнал тази вечер, може би щях...

— Тръгвай — кротко каза Джоунс и сложи ръка върху дланта на рамото си. — Знаем. Няма нужда да ми благодариш.

След по-малко от две минути Уокър излезе от тоалетната. Сметката беше платена, а старецът си беше заминал.

ПЕТА ГЛАВА

— ПОЗНАВАШ ЛИ ДЖОУНС? — попита ме Робърт Крафт, докато стояхме на стъпалата пред входа на клуба. Робърт беше собственик на „Крафт Фармс“ — един от най-хубавите голф клубове по крайбрежието на Мексиканския залив. Днес се бях отбил при него на обяд.

— Да, познавам го — отвърнах и плъзнах поглед по дължината на сградата. Наблизо стоеше самият Джоунс, куфарът както винаги бе в краката му. Беше заобиколен от младежи — момчета и девойки: пораснали тийнейджъри или около двайсетина годишни. Смееха се с глас и попиваха всяка дума на стареца.

— Какви са тези деца?

— Момчетата, които носят стикове на клиентите, сервитьорки, градинари... Всъщност това са млади хора, които работят за мен в клуба, но в момента не са заети. — Робърт се ухили и добави: — Е, някои може и да трябва да са си на работното място, но...

— Откъде познаваш Джоунс? — попитах аз.

— Татко го познаваше — отвърна Робърт, все така загледан в младежите, наобиколили стареца с куфара. — Преди татко да срещне мама, Джоунс го измъкнал от някаква каша. — Той ме погледна. — Не му разкрил никакви истини свише във всеки случай. Било нещо от рода на: „има и друг начин да погледнеш на нещата“. Татко обаче никога не забрави думите му.

— Често ли виждаш Джоунс? — запитах аз. Очите на Робърт придобиха странно изражение.

— Ами ти? — изстреля той в отговор.

— Аз попитах пръв — казах и двамата се засмяхме. Робърт хвърли поглед към възрастния мъж и продължи:

— Веднъж попитах татко как е изглеждал Джоунс като млад. Той отвърна, че винаги си е изглеждал по един и същи начин. Не се е променял.

Робърт посочи с палец през рамото си към Джоунс и се сети за въпроса ми:

— Виждал съм го... Чакай сега... Ами десетина-дванайсет пъти в различни периоди от живота ми.

— Как така „периоди“?

— Нали се сещаш... Джоунс обикаля наоколо, после пак изчезва за известно време... просто ей-така — приятелят ми щракна с пръсти. — Понякога изчезва за толкова дълго, че забравям за него. Но винаги се връща.

Той се взря към терена за голф в далечината.

— Татко започна да разработва тази земя — каза и посочи с широк жест околния пейзаж. — Преди да направим игрището за голф, бяха полета с гладиולי. Татко ги отглеждаше. Когато преди няколко години аз поех нещата, татко поръча да пускам Джоунс да се разхожда из клуба свободно.

— Сериозно?

— Ами да. Джоунс не играе голф. Само се размотава наоколо и разговаря с хората. Понякога го виждам в трапезарията, друг път на терена — все е потънал в някакъв сериозен разговор с някого. Не знам къде преспива. Всъщност не знам дали изобщо спи. Никога не ношува наблизко. Бях поръчал да го хранят гратис, но той не пожела — винаги си плаща. Сервитьорките казват, че оставял и много големи бакшиши. Не знам откъде въобще взема пари, но съм почти сигурен, че ги държи в куфара. За Бога, там сигурно има всичко, но не и дрехи. Джоунс си ходи винаги облечен в едно и също.

Откъм групичката, наобиколила Джоунс, отново се чу бурен смях. Робърт се усмихна и поклати глава:

— Направо го обожават.

— Значи не пречи на клиентите. Не прилича много на тях — отбелязах и посочих към служителите, наобиколили стареца. — Не им ли отнема много от работното време?

— Честно да ти кажа — започна Робърт, — ако имаше някакъв начин да задържа Джоунс за постоянно тук, бих го сторил. Децата направо греят от щастие, когато са разговаряли с него. Стават по-добри в работата си. Мислят и действат по-смело и по-бързо — във всяко едно отношение. Синът ми — нали го знаеш, Мич — ми разказа, че Джоунс им давал съвети. За някакви дребни неща от живота, но те го слушат, а съветите му много помагали. — Той поклати учудено глава. — Кога друг път си виждал хлапета да се интересуват от някакъв си ексцентричен старец? — После добави: — А чувал ли си какво се говори из града? Не са само младите. Хората непрестанно се оглеждат за него, разбираш ли, търсят го. А и Джоунс, нали го знаеш какъв е — разговаря с всички. — Робърт замълча замислено и добави: — Мисля, че този път се задържа тук по-дълго от обикновено.

Джоунс вдигна поглед към нас, видя ни, помахна за поздрав и продължи разговора си с младежите. аз поклатих учудено глава и казах тихо, така че само Робърт да може да ме чуе:

— Джоунс.

— Не господин Джоунс — отвърна шеговито той.

— О, не — засмях се и аз. — Просто Джоунс. Протегнах ръка, за да стисна неговата на сбогуване, и тогава Робърт каза:

— Знаеш ли, татко не го наричаше Джоунс.

— Така ли? — учудих се аз. — А как?

— Ами, беше се запознал с него чрез работниците-емигранти от Латинска Америка, които беряха гладиолите, и затова го наричаше така, както го наричаха самите работници. Както всъщност го наричат и До ден-дневен всички латиноамериканци. Гарсия.

ДЖОУНС ВЕЧЕ СЕ БЕ СБОГУВАЛ С ПОВЕЧЕТО МЛАДЕЖИ, които се пръснаха по колите си из паркинга или се върнаха на работните си места. Но когато се обърна, за да се запъти към терасата на клуба, надвесена над езерото, забеляза, че трима от младите хора не си бяха тръгнали.

— Къде отиваш, Джоунс? — попита Карълайн, високото момиче, застанало точно зад гърба му. — Искаш ли една кока-кола? — После се обърна към другите двама младежи: — А вие искате ли?

Без да дочака отговор обаче, тя заяви:

— Четири коли значи. И се запъти към клуба.

Карълайн имаше дълга червена коса. Беше по-висока от Джоунс, хубава по някакъв стандартен начин. Учеше в горните класове на гимназията и беше едно от най-популярните

момичета в района. Баща ѝ беше банкер и се занимаваше с ипотечни кредити, майка ѝ беше активна общественичка. Семейството живееше добре.

Докато вървяха към терасата, Джоунс хвърли поглед към най-добрата приятелка на Карълайн, Амелия, която вървеше от едната му страна. Тя беше две години по-голяма от Карълайн, учеше в колеж вече втора година, а сега си бе дошла у дома за пролетната ваканция. В профила ѝ влизаха хуманитарните специалности — литература, езици, философия, а историята на семейството си самата тя наричаше „мътна“. До Амелия крачеше Ричи Уебър — красиво седемнайсетгодишно момче.

Групичката се качи на терасата и заобиколи отзад, за да е по-далече от входа на клуба. Джоунс се настани на един от белите люлеещи се столове, Амелия стори същото. Карълайн се върна, раздаде напитки на всички и седна на дървения под на терасата. Ричи кацна на перилата, обърнал гръб на езерото.

— За какво искаш да си говорим, Джоунс? — попита Ричи. Кожата на момчето — гладка, с цвят на кафе с мляко — буквално блестеше на утринното слънце. С изчистените си черти и правилни бели зъби Ричи приличаше на холивудска звезда или на модел от корицата на някое списание. Изключително умен за възрастта си, той бе насочил всичките си усилия към учението, пренебрегвайки така обичайния за момчетата спорт (освен голфа). С отличната си диплома вече си бе осигурил пълна стипендия за колежа, в който започваше да учи от есента.

— Аз ли? — преднамерено невинно отвърна Джоунс. — Аз не искам да си говорим за нищо. Дойдох да дремна!

— Хайде, де! — подразни го Карълайн и го побутна леко с розовото си чехълче. — Много добре знаеш, че искаш да ти правим компания, защото ни обичаш. Така че... хайде, Джоунс, говори ни.

Старецът се засмя тихо и отпи от колата.

— Добре тогава, да си поговорим. Но искам вие да започнете. Младежо — Джоунс вдигна стиропорената си чаша към Ричи, — ти ще си пръв. Задай въпрос.

— Добре — отвърна енергично момчето, — ето ти въпрос: как може да се предотврати един развод?

Джоунс се престори на изненадан:

— Леле! Не си лесен ти! А какво ще кажеш за нещо от рода на: „На кое място ще завършат „Чикаго Къбс“ тоя сезон?“ или „Кога ще почне да кълве пъстървата?“

Ричи просто млъкеше в очакване.

— Държиш на тази тема значи? — попита най-после Джоунс. — Сигурен ли си?

— Напълно — отвърна момчето.

Джоунс си пое дълбоко въздух и след това издиша.

— Добре... Ти женен ли си?

— Джоунс! — повиши глас момчето. — Много добре знаеш, че не съм женен.

— Е, навъртах се някакви гаджета... — подразни го Карълайн.

— Ако не си женен — напълно сериозно заговори старецът, — какво те интересува как може да се предотврати разводът?

Ричи сви рамене:

— Родителите ми май са единственото познато ми семейство, в което този брак е първи и за двамата съпрузи...

— И при моите родители е така — прекъсна го Карълайн.

— Добре, де — поправи се Ричи, — значи познавам две такива семейства — моето и твоето. Както и да е. Много момчета и момичета се женят съвсем млади... Имам предвид все познати хора...

Той хвърли поглед към момичетата за потвърждение и когато те кимнаха, продължи:

— Обаче май всички се развеدهа само след няколко години. С две думи, питам как може да се предотврати това бракът да завърши с развод, защото трябва да има разни неща, които да усвоиш още преди да се ожениш, а после те да ти помогнат. Искам да кажа, надявам се, че е така!

— Мъдър си, младежо — каза Джоунс, докато бавно се полюляваше на стола. — Ясно е, че всички вие, деца, сте умни — училището и добрите учители ви помагат за това. Мъдростта обаче е нещо абсолютно различно. Тя може да се трупа и без човек всъщност да върши каквото и

да било. Онази мъдрост, която може да промени живота ви, идва от хората около вас, от прочетените книги, от чутото и видяното по радиото и телевизията. Разбира се, по същото това време се трупа и отрицателна, лоша информация. Тя също може да промени живота ви и също идва от хората около вас, от прочетените книги, от чутото и видяното по радиото и телевизията.

Ричи, Карълайн и Амелия слушаха търпеливо. Те познаваха Джоунс и знаех, че той рядко отговаря на зададените въпроси директно. Около малкото късче истина, което обикновено разкриваше, винаги се натрупваха още много допълнителни важни неща.

— Една от най-добрите страни на това да бъдеш мъдър — продължи Джоунс — е точната преценка: способността веднага да отличиш вярното от погрешното. Доброто от лошото. Приемливото от неприемливото. Пълноценно прекараното време от пропиляното време. Правилното от неправилното решение. Тази способност се учи. А най-често е въпрос на правилна гледна точка.

— Добре, Джоунс — каза Ричи, — знаем си, че рано или късно стигаш до твоя любим израз за гледната точка, но каква е връзката между нея и мъдростта?

— Сега ще ви кажа — отвърна Джоунс. — Единият начин човек да опише мъдростта е като способност да виждаш бъдещите последици от решенията, които взимаш днес. Тази способност може изцяло да промени гледната ти точка към бъдещето. Ето как всъщност действа този механизъм. Мъдростта ще позволи на човека да направи един труден избор и да вземе правилното решение по начин, който повечето хора биха обявили за невъзможен. — Той заговори тихо, така че младежите трябваше да се приведат към него, за да го чуват. — Чуйте ме сега добре. Да бъдете перфектни при вземането на правилното решение е напълно възможно! Виждате ли, с известна интелигентност и щипка мъдрост повечето хора по света са в състояние да отличат доброто от лошото. От друга страна обаче, само наистина мъдър човек може да види свръхтънката разлика между доброто и най-доброто. А точно тази разлика, приятели мои, е онова, което превръща бъдещето ви от игра на съдбата в нещо сигурно... Тя ви предпазва от това, както се казва в Библията, да гледате напред „неясно като в огледало“, и ви осигурява гледната точка, чрез която да виждате дългосрочните последици от избора, който правите днес. Питате как се отнася всичко това към избора ви на партньор в живота? Отнася се така, както брак, сключен на земята, се отнася към брак, сключен в небесата.

— Джоунс, не се обиждай — обади се Амелия, — но какво общо има всичко това с въпроса на Ричи? Не че аз си го спомням вече тоя въпрос...

Четиримата се разсмяха.

— Не се обиждам. Добре — рече Джоунс. — Повечето хора смятат, че бракът е свързан със способността да се посвещаващ на друг човек. Това е така, но посвещаването става много, много по-лесно, ако мъдро си избрал този друг човек. Аз знам, че този младеж — той посочи Ричи — ще има по-успешен брак от повечето хора. Защо ли? Защото той вече търси мъдростта и я трупа, а тя ще му помогне да направи идеалния избор.

— Вижте сега... — Джоунс вдигна очи към вентилатора на тавана, — хайде да се поровим малко по-надълбоко в този казус, преди да направим съответните изводи.

Той обърна поглед към Амелия:

— Мило момиче, защо според теб хората се женят? Амелия се изчерви и се почувства като на изпит. Тя отвори уста да отговори, но в следващия миг я затвори отново.

— Това не е подвеждащ въпрос — настоя Джоунс. — Просто ми кажи какво мислиш.

— Ами... Женят се, защото се обичат?

— Това ли е всичко? Амелия се засмя:

— Не знам какво искаш да ти кажа!

— Няма правилни и грешни отговори — рече старецът. — Просто разсъждаваме. Така, женят се, защото се обичат. Други причини има ли?

— Защото се обичат и защото искат да прекарат остатъка от живота си заедно — избърбори Амелия.

Джоунс се обърна към Карълайн:

— А как разбираш дали обичаш някого толкова много, че да поискаш да се омъжиш за него?

— Ами... — започна предпазливо тя, — ако обичаш някого, искаш непрекъснато да бъдеш с него. Мислиш за него постоянно. Икаш да го прегръщаш...

— Да правиш секс с него — вметна Ричи и веждите му потрепераха. Карълайн го изгледа кръвнишки.

— Ама че момчешко изказване, Ричи — презрително каза Амелия.

— Виж сега — отвърна Ричи, без да се засяга, — аз съм си момче. Така че това е положението.

— Добре, добре — прекъсна ги Джоунс с тихия си смях. — Всъщност това си върви към всичко останало, нали? Имам предвид физическото привличане. — Тримата приятели закимаха. — Но въпросът е как разбираш, че обичаш някого толкова много, че да искаш да прекараш живота си с него?

Джоунс огледа младежите един по един. Те мълчаха. Най-после Карълайн промълви:

— Всъщност никога не съм се замисляла за това...

— Май никой не се замисля особено — изрече Джоунс с тъжна физиономия.

За момент тримата приятели постояха мълчаливо, осмисляйки онова, което старецът им бе казал. После Ричи се обади:

— Джоунс, нима казваш, че докато още излизаме на срещи — тоест, докато още сме млади — трябва сериозно да помислим по въпроса с какъв човек всъщност искаме да прекараме живота си?

— Ами не знам — отговори старецът. — Ти как мислиш? Другият вариант е да прекараш младостта си в излизане по срещи... без да мислиш с какъв човек всъщност искаш да прекараш живота си. Това струва ли ти се мъдро решение?

Мълчание.

Джоунс остави младежите да се помъчат малко и добави:

— Помислете сега заедно с мен... Ето какво всъщност се случва с повечето бракове, подобни на онези, за които ме питахте в началото. Искам обаче предварително да стане ясно: няма да говоря за това какво бихме могли да сторим, за да направим един вече съществуващ брак по-добър и успешен — не можем да покрием напълно въпроса. Просто ще ви разкажа за един аспект от онова, което се случва всеки Божи ден в рамките на един стандартен брак. Отначало един млад мъж и една млада дама, застанали в двата противоположни ъгъла на претъпкана с хора стая, срещат погледите си и искрата пламва. Карълайн се изкикоти.

— Шшшт! — скара се Ричи. — Продължавай, Джоунс.

— Те се срещат и скоро вече са „влюбени“. Не могат дори да понесат мисълта да са далеч един от друг. Всеки миг, в който са разделени, мислят един за друг. — Той театрално повиши глас и трепна с мигли, за да подсили драматичния ефект. — А когато са заедно, просто не могат да се пуснат. Биха се целували ден и нощ, ако беше възможно!

— Добре, схванахме мисълта ти — обади се Амелия. — Влюбени са.

— Да — съгласи се Джоунс, — влюбени са. Всъщност са толкова влюбени, че всеки от тях е станал най-важното нещо в света за другия. Но виждате ли, младото момиче, за което говорим, е запалено по конете. През целия си живот преди влюбването то е яздило, чело е списания за коне, мечтало си е за конете, които един ден ще отглежда... Да, обаче младият мъж, в когото е влюбено, е алергичен към коне. Не може да се доближи до тях, а и не би го направил дори и да можеше. Те са огромни и го плашат. Но момичето го обича толкова много, че полека-лека, започва да си мисли: Той е толкова по-важен за мен от конете! Не е задължително конете да са част от живота ми... и скоро пред конете избира младия мъж — той е любовта на живота й. Младият мъж от своя страна също е луд по нея. Той е направо влю-ю-ю-бен — Джоунс проточи думата така, че младежите се разкикотиха. — Работата е там обаче, че той е израснал така, че риболовът е бил неразделна част от живота му. Още от времето, когато е бил малко момче, е ходел за риба със семейството си. Всъщност неговите страсти са две — риболовът и футболът. Нищо друго. Ако не лови риба, гледа футбол.

— Бас държа, че момичето мрази да ходи за риба — обади се Ричи.

— Ама много мрази! — съгласи се Джоунс. — Не обича водата никак. Освен това мрази риба, просто не я понася. А на всичкото отгоре — той изгледа тримата с престорен ужас — смята, че футболът е една голяма глупост.

— Така значи... — започна Амелия.

— Не, не — прекъсна я Джоунс. — Всичко всъщност е наред, защото младият мъж също обича много приятелката си. Той е готов да стори всичко за нея, да пожертва всичко, само и само да прекара живота си с нея. Така че... лека-полека младият мъж взема следното решение: Тя е толкова по-важна за мен от риболова, казва си той, всъщност нямам никаква нужда да ходя за риба. За какво ми е притрябвал риболовът, след като имам нея? А футболът? Е, харесвам го... но той също съвсем не е толкова важен за мен, колкото е тя. — Джоунс разтвори ръце. — Та така става цялата работа.

— Каква работа? — попита Ричи. — Каква? Как постъпват тези двамата?

— Женят се, разбира се — засмя се старецът. — Това просто е отговорът на твоя въпрос защо толкова много бракове завършват с развод!

Тримата младежи се спогледаха смутено. Ясно беше, че нито един от тях не разбираше какво всъщност има предвид старецът.

— Джоунс — бавно започна Амелия, — не разбираме. Какво всъщност става? Защо бракът им да завършва с развод? Нима всички не постъпват така? Нима всички не правят компромиси? Нима няма неща, с които човек се... Ами... примирява? Като това да търпиш другия винаги да изстиска пастата за зъби от средата на тубичката, а не от края?

Джоунс се усмихна и я потупа по ръката. После стана и махна на Ричи да седне на мястото му. Облегна се на перилата с гръб към езерото така, че да може да вижда тримата младежи едновременно, и с кротка усмивка каза:

— Да, ако всички неща бяха толкова прости като изстисканата от тубичката паста, сигурно нямаше да има никакви проблеми. Виждате ли... Тези двамата, за които ви разказвам, са увлечени здраво един по друг и са позволили физическото привличане да прогони всички техни други мисли. Не ме разбирайте погрешно. Не казвам, че физическото привличане не е важно. Много е важно даже. Но човек може да изпитва физическо привличане към много хора през живота си. Не ми ли вярвате? Ами просто включете телевизора или се разходете по плажа и ще видите. Та ето каква всъщност ми е мисълта. Между двама души трябва да съществува нещо друго, което те да споделят и което да заеме мястото на физическото привличане, когато то престане да бъде единственото, за което двамата денонощно си мислят. Защото се случва следното: след три месеца или след три години — няма значение кога точно, това задължително се случва — физическата връзка спира да бъде абсолютното, първостепенно и най-важно нещо в живота на една двойка. Други неща започват да стават важни. Много млади жени в този момент започват да си мислят неща от рода на: Божичко! Нима няма да яздя никога вече, чак до края на живота си? А пък младият мъж започва да мисли така: Леле, Боже! Наистина ли искам да прекарам остатъка от живота си, без да отида за риба дори веднъж!? Никога ли вече няма да мога да гледам футбол? Никога, през целия си живот?

Карълайн, Амелия и Ричи мълчаха. Те вече отлично разбираха.

— Съвсем скоро — продължи Джоунс — онзи тип в офиса, дето е накачил само снимки на коне по стените, става много прилежен слушател на разказите на младата жена. А келнерката в ресторанта, онази сладурана, дето винаги знае резултатите от всички мачове, започва много добре да разбира проблемите на младия мъж... Нито един от двамата не иска да става така, но помнете, всеки от нас може да бъде привлечен от много и различни хора.

— Това, което казваш, е много тъжно, Джоунс — изрече Амелия. — Боже...

— Но се случва всеки ден — отвърна възрастният мъж с въздишка. — Това, разбира се, не означава, че е задължително да се случи и с вас.

— Как можем да го избегнем? — попита Карълайн.

— Е, как! — отговори Ричи. — Мисля, че е очевидно. Трябва да внимаваш в кого се влюбваш.

— Да, добре, но не мисля, че е толкова просто — възрази Амелия. — Спомни си какво точно каза Джоунс: младата жена и младият мъж сами са решили да направят компромис. Никой друг, освен самите тях, не е разбрал, че те постъпват така. Освен това понякога ние крием истинската си същност дори от самите себе си. Ами ако мой приятел така и никога през живота си не ми каже, че харесва коне, аз как мога да разбера това?

Всички очи се обърнаха към Джоунс. Той сви рамене:

— Е, разбира се, всеки от нас може да стане жертва на някой изпечен лъжец, но ако оставим това настрана, ние всички разполагаме с един отличен филтър, с чиято помощ бързо и лесно можем да установим дали един млад мъж или една млада дама е подходящ за нас партньор, на когото можем да посветим живота си.

— Какъв е този филтър? — попита Карълайн.

— Приятелите — отвърна простишко Джоунс. — Семейството също, разбира се, но нищо не филтрира хората до нас така, както приятелите ни.

— Обясни, моля те — поиска Ричи.

— Парадоксалното е, че този филтър всъщност работи по схема, обратна на тази, която повечето хора очакват. Например ти, младежо — обърна се Джоунс към Ричи, — обзалагам се си помисли, че аз твърдя нещо от рода, че приятелите ти трябва да дадат някаква оценка на младата дама, с която си решил да се срещаш. Прав ли съм?

Ричи погледна към момичетата. По лицата им бе изписано, че и те са си помислили точно същото.

— Ами... да. Точно това реших, че имаш предвид.

— Не! — заяви Джоунс. — Онова, от което наистина трябва да се интересува, е дали младата дама харесва приятелите ти или не! Допускаме, че ти се събираш само с добри хора, с истински приятели. Е, младата дама насърчава ли те да се срещаш с тях и да правите разни неща заедно? На нея приятно ли ѝ е сред приятелите ти? Вписва ли се сред тях? Или може би тя се старае да те отдели от приятелите ти, да те държи далеч от тях? Искан ли да останеш сам, за да прекарваш времето си само с нея? Едно мога да ви кажа с абсолютна сигурност, мили млади хора — обърна се Джоунс и към тримата, — ако вашият интимен приятел или приятелка упорито и последователно се мъчи да ви държи само на свое разположение и да ви раздели от семейството и от приятелския ви кръг, нещо не е наред. Това е едно голямо листо, на което си струва да обърнете специално внимание.

— Едно голямо какво? — попита Амелия. — Листо ли? Джоунс заобяснява:

— Ами да, листо. Няма по-добър индикатор от листата. Човек може да върви през гора и никога да не вдигне поглед нагоре. Но може да вземе от земята едно-единствено паднало листо и веднага ще получи от него всякаква информация за дървото, под което е застанал. По това листо може да се разбере дали дървото е голямо или малко, дали е отровно или пък плодовете му могат да се ядат... Да, дами и господа, човек може много неща да разбере само по едно листо. За хората също можете да съдите по „листата“, които те оставят след себе си. Не е нужно да прекарвате много време с един човек, за да разберете какво представлява животът му. Можете просто да изследвате едно-единствено „листо“, което е паднало от него. Повярвайте ми, то ще ви каже всичко.

— Леле — каза Амелия, — ако всичко това е вярно — а аз не се съмнявам, че е вярно — наистина ще трябва да скъсам с моя приятел.

— По-добре сега, отколкото по-късно, нали, Джоунс? — обади се Ричи.

Старецът не отговори.

— Приятелят ти в колежа ли? — попита Карълайн. Амелия кимна нещастно.

— Приятелите ти харесват ли го?

— Не това е важното! — напомни Ричи.

— Знам — отвърна Карълайн. — Аз просто... Аз...

— Всъщност — каза Амелия — аз не знам какво приятелите ми в действителност мислят за него. Искан да кажа, в действителност...

— Нашите приятели невинаги са изпълнени с желание да обсъждат тези въпроси — отбеляза Джоунс. — Често пъти те не искат да наранят чувствата ни, а понякога ние самите отказваме да чуем каквито и да било отрицателни забележки, защото сме твърде заслепени от нашия интимен приятел или приятелка. Въпреки това един истински приятел със сигурност ще бъде откровен с вас, ако го помолите за това. Трябва да сте подготвени да го изслушате обаче. Понякога ние пренебрегваме всички листа, които са се натрупали в краката ни, докато един истински приятел може да е успял да разгледа добре някои от тях.

— Всичко изглежда толкова трудно — тъжно промълви Карълайн.

— Съвсем не, мило момиче — отвърна Джоунс. — Всъщност съвсем не е трудно. Просто е различно. Опитай да помислиш малко в тази посока и всичко ще ти се види като нещо напълно нормално. Помниш ли определението за мъдрост? Мъдростта е способността да виждаш бъдещите последици от решенията, които взимаш днес. Семейството, приятелите — всички те са част от твоя живот по точно определена причина. В каквато и ситуация да попаднеш, те ще ти помогнат да погледнеш на нея от нова гледна точка. Те са източник. Обръщайте им внимание.

Джоунс посегна, взе ръката на Карълайн и помогна на момичето да се изправи. Амелия също стана, а Ричи протегна дясната си ръка на Джоунс за сбогом. Времето им беше изтекло.

— Само още един въпрос — каза момчето, като стисна десницата на стареца. Джоунс повдигна вежди. — Нали познаваш Емилио? Момчето, дето работи на игрището за голф?

— Познавам го — отвърна Джоунс.

— Той защо те нарича „Гарсия“? Старецът се ухили.

— А защо не? На вас не ви ли приличам на латиноамериканец?

— Честно да ти кажа — отвърна Ричи, — винаги съм си мислел, че си чернокож.

— Има ли някакво значение? — попита Джоунс, като местеше погледа си от Ричи към Амелия и Карълайн.

— Ами... Не, няма значение.

— Не.

— Разбира се, че не. Джоунс широко се усмихна.

— Ами ето ви го отговора — каза той, слезе от терасата и бавно закрачи през паркинга.

ШЕСТА ГЛАВА

РОЗОВИТЕ И ВИОЛЕТОВИ ЦВЕТОВЕ НА АЗАЛИИТЕ БЯХА ТОЛКОВА ПИЩНИ, че засенчваха дряна и японските вишни и почти напълно скриваха зелените листа, които ги обграждаха. Това беше седемдесет и шестата пролет, през която Уилоу Калауей гледаше как азалиите цъфтят. Тя бавно запристъпя от верандата си през моравата и отиде до тротоара, където спря, за да изчака потокът коли да отmine. Уилоу живееше на Канал Роуд, около два километра западно от големия завой. Официално Канал Роуд беше известен като магистрала 180, но само туристите го наричаха така.

Докато чакаше, старицата се замисли. Спомни си времето, когато шосето пред нея беше черен път. Днес тя трябваше да чака на тротоара и да търпи мръсните газове и бързането на някакви хора, които не разбираше и които не бе молила да се местят да живеят наблизо. Хора, които вдигаха твърде много шум и не признаваха начина, по който се вършеха нещата едно време. Уилоу си спомни дните, когато тя и децата излизаха спокойно от къщи по това време вечер и играеха по бреговете на канала. Махаха на моряците от преминаващите шлепове и фантазираха за далечните места, към които те сигурно се бяха отправили. Днес риболовните корабчета и шлеповете бяха климатизирани и никой не излизаше на палубата, за да помахна на хората от брега. Все пак Уилоу отиваше край канала, сядаше и ги гледаше.

Възрастната жена пресече шосето колкото можеше по-бързо и се отправи към една пейка наблизо. Това не беше парк. До пейката нямаше нито стълб на уличното осветление, нито кошче за боклук. Наблизо не се виждаше нито тезгях за чистене на риба, нито чешма, нито пък знак, който да сочи какво тук е позволено и какво не. Просто една пейка, поставена до още една, същата като първата. Две пейки на един малък кей, не по-широк от два метра. Съпругът на Уилоу го бе построил и бе поставил пейките преди десетилетия.

По времето, когато кеят на брега на канала за обща гордост бе завършен, децата им вече бяха пораснали и се бяха отделили, оставяйки дома празен. Съпрузите останаха сами — Уилоу и Боби Грей — мъжът, за когото тя се омъжи, когато навърши шестнайсет години. Много вечери прекараха двамата, седнали на пейките. Помежду им стоеше голяма кана с подсладен чай с лед, те гледаха бавно прииждащия прилив и разговаряха. Понякога просто седяха неподвижни, усещаха присъствието на Бога и се обичаха един друг. Така беше до деня, в който Боби почина.

Томи, най-големият син на Уилоу, живееше в Далас. Имаше свои деца, имаше дори и внуци. Рей и Марта, близнаците, бяха в Сарасота, всеки със собствено семейство. А Брадфорд,

изтърсачето на Уилоу, беше мъртъв. Беше ѝ трудно да повярва, че е надживяла едно от децата си, но това беше истината. Брад беше само на четирийсет и седем години, когато почина. Тя продължаваше да мисли за него като за малкото бебче. Последното ѝ дете. Да, за другите той беше възрастен мъж, но за Уилоу си остана сладкото дете, което тичаше босичко сред нацъфтелите пълзящи храсти в градината, смееше се на най-глупавите вицове, но една година на Коледа плака жално, натъжен от това, че малкият Исус е трябвало да се роди в ясла.

Уилоу се гордееше с това, което бе постигнала, с живота, който бе водила, но този живот бе свършил и за нея също бе време да поеме последния си път. Беше осъзнала този факт преди месеци и не се съмняваше в него, но ето че продължаваше да бъде тук, на този свят, останала като нечий забравен коледен венец, който виси на входната врата чак до март. Не беше склонна да поеме нещата в свои ръце, така че просто стоеше и чакаше.

— О! Извинете! — каза Уилоу. Не бе забелязала стареца, седнал на нейния кей. Да, това си беше нейният кей. Дори кметът на Ориндж Бийч го беше казал в една статия във вестниците преди време. Всички в града знаеха, че съпругът ѝ го е построил точно срещу къщата им. Коли никога не спираха тук. Никой не сядаше на кея. Общината беше поела ангажимент да коси тревата наоколо. Това беше кеят на Уилоу Калауей.

Завладяна от цветовете на азалиите, тя не беше и допускала, че някой може да седне тук, така че старецът наистина я изненада. Той се изправи и ѝ се усмихна:

— Каква чудесна вечер — каза, — а мястото е просто великолепно. Прекрасна гледка! — После леко се поклони и добави: — Моля ви, госпожо Калауей... седнете. Ако желаете, ще ви оставя сама, но много бих искал да ви правя компания за малко.

— Господине — отвърна Уилоу, — изглежда имате известно предимство пред мен. Вие знаете коя съм, но аз не мисля, че някога съм имала удоволствието да ви познавам. Мъжът се поклати отново и протегна ръка:

— Моля за извинение, мила госпожо. Вие сте позната на всички наоколо, а аз съм обикновен разказвач на истории, пътуващ джентълмен без никакви средства, прост скитник. Името ми е Джоунс, госпожо. Не господин Джоунс, ако позволите — само Джоунс.

Уилоу се усмихна в отговор и позволи на учтивия възрастен господин да я настани на дясната пейка.

— Мога ли да се присъединя към вас? — попита той.

— Да, — отвърна Уилоу любезно. — Моля.

Двамата седнаха един до друг. Уилоу скръсти глезените си и отпусна ръце в скута си, а Джоунс остави куфара на дъските до краката им.

— Възхитих се от дърводелското изкуство, показано тук — каза Джоунс и потупа пейката между двамата. — Изключителен пример за грижлива работа, каквато днес вече не може да се види често. Казаха ми, че покойният ви съпруг е изработил тези чудесни пейки?

Уилоу грейна от гордост.

— Да — отвърна тя, — моят Боби Грей ги направи през шейсет и девета. Само от дъски, летви и сглобки. Без нито един пирон, както можете да видите.

— Да, забелязах — отвърна Джоунс и плъзна ръка по сглобките на пейката. — Прекрасна работа. Просто прекрасна.

— Както разбирам, вие не сте от тук? — попита Уилоу.

— Права сте — отвърна Джоунс. — Не съм от тук, но през годините съм идвал толкова пъти, че познавам района, обичам местните хора и съм успял да оценя по достойнство тази чудесна пейка.

Уилоу се разсмя топло.

— Е, със сигурност сте добре дошли... Джоунс, ако не ме лъже паметта?

— Да, госпожо. Благодаря ви.

Уилоу се наведе и посочи надясно покрай Джоунс, някъде във водата пред тях.

— Виждате ли голямата скала там?

— Да, госпожо.

— Сега е отлив. Затова я виждате. През повечето време е под водата. На около метър и половина навътре от скалата има подводна яма. Не е кой знае колко дълбоко, но костурите се събират там при отлив. Моите момчета ловяха често риба за вечеря, все от тази яма. Никой не

знае за нея вече, нищо, че много лодки обикалят насам. Аз обаче все още виждам големите червени костури да плясат с опашки, докато си пхат муцуните по дъното да търсят раци и скариди. Лодките никога не спират...

— Споменахте децата си — каза Джоунс. — Допускам, че те вече са големи и отдавна имат свой живот някъде другаде. Гостуват ли ви често?

— Идват тогава, когато могат. Но аз не очаквам да ме посещават кой знае колко често. — Изведнъж Уилоу се извърна към Джоунс. — Знаете ли, че всичките ми деца вече имат внуци? Никога не съм допускала, че съм чак толкова стара. Не знам кога го помислих за първи път. Може би когато почина Брад. Брад беше моето бебче... — После побърза да обясни: — Не беше бебе, когато почина... почти петдесетгодишен. Но все пак...

Двамата потънаха в мълчание за миг, преди Уилоу отново да заговори:

— Когато Боби Грей почина, не ме болеше толкова. Една майка не бива да надживява децата си... Толкова е жестоко. — Долната ѝ устна потрепери и промълви тихо: — Вече не съм нужна никому. Кога, за Бога, остарях толкова?

Тя подсмръкна силно и вирна решително брадичка.

— Боже, чуйте ме само. Приказвам като луда. Моля да ме извините. Сигурно ме смятате за ужасно нетактична.

— Не, няма такова нещо — кротко отвърна Джоунс. — Съвсем не. И за миг не съм помислил, че сте нетактична. Е, преценката ви е погрешна, но изобщо не сте нетактична.

Уилоу рязко се обърна към него. Не беше сигурна, че е чула добре.

— Моля?

Джоунс се усмихна и заговори бавно, подбирайки внимателно думите си:

— Мила госпожо. Аз напълно изключвам възможността вие изобщо някога да проявите нетактичност. Но въпреки това — той вдигна пръст, — когато все пак заявите очевидно нелепото твърдение, че „вече не сте нужна никому“, то позволете ми решително да не се съглася с вас.

Уилоу се извърна отново и се втренчи във водата.

— Толкова е мило от ваша страна — каза тя.

— Но вие все пак не ми вярвате? — попита Джоунс, макар че отлично знаеше отговора.

Уилоу бе твърде възпитана, за да стане и да си тръгне или дори направо да каже на господина да си гледа работата. .. За Бога! Беше възмутена от факта, че човек, когото изобщо не познава, има дързостта да коментира изводите, до които тя бе стигнала в резултат от целия си живот. Че и да настоява на това!

— Господине — каза тя малко раздражено, — аз съм само една старица, която желае да доживее дните си, без да пречи с присъствието си на онези, които все още имат много работа в този живот.

Джоунс вдигна ръце и обърна очи нагоре:

— О, Господи! Не позволявай тази ненужна старица да умре на пейката до мен.

Той задържа театралната си поза, но погледна към Уилоу с крайчеца на окото си.

— Не се подигравайте — каза възрастната жена. Той тихичко се засмя:

— Добре. Тогава и вие бъдете сериозна. Не сте чак толкова стара. Колко стар мислите, че съм аз?

Джоунс млъкна, а тя обърна поглед към него.

— Хайде де... помислете. Огледайте ме хубавичко. На колко години мислите, че съм аз?

— Нямам представа — отвърна Уилоу.

— Тогава — обяви той добродушно — ставаме двама, защото аз също нямам никаква представа!

Двамата се разсмяха, а Джоунс добави:

— Спрях да броя годините на петдесетата годишнина от трийсет и деветия ми рожден ден!

Уилоу поклати глава:

— Наистина ли не знаете?

— Е, все мога да предположа нещо, плюс-минус няколко десетилетия — отговори Джоунс, — но какъв е смисълът? Нима броят на преживените години може да определи как се чувстваме? Освен това, мило момиче — а аз наистина ви смятам за момиче — кой ви е дал право да решавате, че няма какво повече да правите на този свят, че няма какво повече да му предложите?

— Ами — отвърна Уилоу — това е обективното положение на нещата. Боби почина, децата си имат свой живот... — Тя се поколеба, но след това, сякаш за да убеди сама себе си, категорично заяви: — Всяко нещо свършва някой ден, а и в края на краищата старите не са ли длъжни да отстъпят място на младите? Просто чувствам, че моето време е изтекло.

— Леле майко! — възкликна Джоунс и тупна с длани коленете си. — Направо трябва да се радваме, че не всички се чувстват като вас! В противен случай светът със сигурност щеше да се лиши от някои от най-високите постижения на човека.

— Господин Джоунс — каза Уилоу, като се мъчеше да не се засмее, — вие пак ми се подигравате.

— Може би ви се подигравам, а може би не — отвърна Джоунс, — и стига с този „господин“. Нека да ви предложи една по-различна гледна точка към въпроса за това дали времето ви е изтекло. Не мислите ли, че е било много добре, дето Харлан Сандърс не се е пенсиониран, когато навършил шейсет и пет години?

Името очевидно не говореше нищо на Уилоу.

— Кой е Харлан Сандърс?

— Навярно го познавате като полковник Сандърс¹⁴. — На шейсет и пет години той взел една от семейните рецепти за пържено пиле и отворил верига ресторанти, в които да го сервира. Целият му капитал в началото била пенсията му — сто и пет долара месечно.

— Не знаех това — каза Уилоу. — На шейсет и пет години, казвате? Чудесно постижение за младеж.

Джоунс тихичко се засмя.

— Точно това си помислих, че ще кажете... Ами помислете тогава за Бенджамин Франклин. Той изобретил бифокалните лещи, когато бил на седемдесет и осем. Уинстън Чърчил бил на същата възраст и вече оставил зад гърба си не едно поприще, когато написал книга и тя спечелила Нобеловата награда за литература. Да продължавам ли?

Той си пое дъх и отново занарежда:

— Нелсън Мандела става президент на Южна Африка на седемдесет и пет години, като голяма част от тях е прекарал по местните затвори. На осемдесет и седем Игор Стравински все още изнася концерти. Художничката Баба Моузес¹⁵ продала първата си картина на деветдесетгодишна възраст. Когато бил на седемдесет и две години, Микеланджело дори още не бил започнал да работи по базиликата „Свети Петър“ — едно от съкровищата на света.

— Спрете! — нареди Уилоу, махна с ръка и се опита да сподави усмивката си. — Колко още можете да продължавате с този списък?

— Колко време имате?

— Май точно това е темата на нашия разговор — сръза го Уилоу, — колко време имам. — Изведнъж лицето ѝ помръкна и тя каза: — Само че...

— Само че какво? — попита Джоунс.

— Само че сега... май съм се озовала на някакво самотно и страшно място. За всичките тези години аз почти никога не съм оставала сама, знаете... И сега... макар и да не искам да правя от мухата слон, но... Мисля, че в момента преживявам най-лошите дни в живота си.

— Искате ли да ви приведа логическо доказателство, че нещата ще се оправят? — попита Джоунс.

— О, моля ви се! — пренебрежително каза Уилоу. — Нима може да съществува подобно доказателство?

— Разбира се, че съществува — сериозно отвърна Джоунс. — Много от съкровищата в живота остават скрити за нас просто защото ние самите никога не ги търсим. Често не задаваме правилните въпроси, които биха могли да ни отведат към решението на всички наши проблеми. Толкова сме оплетени в страхове и различни неща, за които съжаляваме, че всяка надежда ни се вижда като глупав авантюризъм. Обаче знайте, че доказателството за съществуването на

¹⁴ Харлан Дейвид „Полковник“ Сандърс (1890-1980) — създател и собственик на веригата ресторанти за бързо хранене KFC. — Б.пр

¹⁵ Ана-Мери Робъртсън „Баба“ Моузес (1860-1961) — известна американска самоука художничка, постигнала успехи в много напреднала възраст. — Б.пр

надеждата не просто е възможно. То представлява един от често пренебрегваните закони на вселената.

— Добре — омекна Уилоу. — Слушам ви.

— Първо — започна Джоунс, втренчил поглед в загрубелите си длани, — много е важно дори по време на най-тежки периоди да си даваме ясна сметка, че те са нормална част от живота, който също се състои от приливи и отливи, така че няма за какво чак толкова да се тревожим. В края на краищата, всеки един от нас се намира или в криза, или излиза от криза, или се е отправил към поредната криза в живота си. Криза ли? Ами това е просто част от съществуването ни на тази земя.

Джоунс внезапно се обърна към възрастната жена и каза:

— Поемете дълбоко дъх.

— Моля?

— Хайде де, поемете си хубаво въздух. Поемете дъх дълбо-о-о-о-ко.

Раменете на Уилоу се повдигнаха и след това се отпуснаха. Тя погледна Джоунс въпросително.

— Какво усещате? — попита той, когато тя издиша.

— Ами... Въздухът е свеж.

— Не, не — енергично възрази Джоунс. — Нещо по-сериозно. Мислете буквално. Какво е основното, което знаем за хората, които дишат?

— Те са живи.

— Правилно! — възкликна Джоунс. — Те са живи! Следователно какво би било нашето заключение от факта, че вие дишате?

— Аз съм жива — отговори Уилоу. Този път беше сигурна в отговора.

— Точно така — каза Джоунс. — Това заключение е само началото на поредица от прости, безспорни истини за вашето присъствие в света. Дори самата възможност да дишате представлява автентична абсолютна характеристика на съществуването, която не подлежи на съмнение. В дъха ви, мила приятелко, дори днес, във времена, които вие смятате за най-лошите в живота си, се крие доказателството за това, че надежда има. Това доказателство е истинно и не зависи нито от възрастта на човека, нито от физическото или финансовото му състояние, нито от цвета на кожата му, от пола или от емоционалната му зрялост, или от вярата, която изповядва. А сега ме чуйте много внимателно... Ако дишате, значи още сте жива. Ако още сте жива, значи още сте тук, присъствате чисто физически на тази земя. Ако сте още тук, значи все още не сте довършили онова, заради което сте на земята..., което пък от своя страна значи, че целта на вашия живот все още не е осъществена, не е постигната. А ако целта ви още не е постигната, това означава, че най-добрата част от живота ви все още предстои, още не е изживяна. А ако най-добрата част от живота ви още не е изживяна, то... — Джоунс замълча, за да може Уилоу сама да довърши мисълта му.

— То това е и моето доказателство, че надеждата все пак съществува — меко каза възрастната жена.

— Точно така — съгласи се Джоунс. — Ако най-добрата част от живота ви е още пред вас, тогава дори и през най-тежки времена може да сте сигурна, че предстои още смях, че предстоят още успехи, които да очаквате, още деца, които да учите и на които да помагате, още приятели, които да обичате и които да ви обичат. И това важи не само за вас, но за всеки човек. Това е потвърждение на надеждата, че... че в живота има още нещо.

Помълчаха известно време, после Уилоу тихо попита:

— Но откъде да започна? Как? Не ме разбирайте погрешно, Джоунс, аз може да съм стара, но не съм твърдоглава. Убедихте ме — усмихна се плахо възрастната жена — и ме развълнувахте. Бих искала да постигна още нещо, дори и да е нещо съвсем мъничко. Чудесно би било да знам, че мога да оставя дори и съвсем незабележима следа в света.

Джоунс сви устни и погледна Уилоу внимателно.

— Какво ще си помислите — каза той, — ако не се съглася с вас за втори път тази вечер?

Възрастната жена изненадано разтвори очи.

— Какво погрешно казах този път? — попита тя със съмнение в гласа.

Джоунс пое дъх и шумно издиша. После поклати глава и рече:

— Ами тия приказки за „съвсем незабележимата следа“...

— Е, и? Какво лошо има в това? Със сигурност мога да оставя някаква следа, дори и да е съвсем, съвсем малка!

Продължавайки да клати глава, Джоунс обясни:

— Моля да ме извините, но никога през живота си не съм виждал човек, който да е оставил в света „малка“ или „незабележима“ следа. Не съм убеден, че това изобщо е възможно. Така че ще се наложи да приемете идеята, че следата, която ще оставите в света, ще бъде наистина голяма.

Заинтригувана, Уилоу вдигна очи към Джоунс.

— Продължавайте...

— Вярно е, че повечето хора никога не виждат или не разбират следата, която са оставили в живота си. Друг път просто си въобразяват, че ефектът от делата им е незначителен. Всяко едно действие, което човек предприема, има своите последствия далеч напред във времето. Преди малко двамата с вас си говорехме за разни хора, които са постигнали велики неща в късните години от живота си. Известно ли ви е името Норман Бурлаг? Уилоу поклати отрицателно глава.

— Норман Бурлаг — продължи Джоунс — бил на деветдесет и една години, когато го уведомили, че е лично отговорен за спасяването на живота на два милиарда души.

— Два милиарда? — възкликна Уилоу. — Как е възможно?

— Норман Бурлаг бил човек, който през живота си се е занимавал с научни опити за създаване на такива хибриди на пшеницата и царевицата, които да растат в неблагоприятни климатични условия — обясни Джоунс. — Нобеловият комитет, фондацията „Фулбрайт“ и още много експерти последователно изчислили, че научните постижения на Бурлаг са спасили от гладна смърт повече от два милиарда души по целия свят — в Централна и Южна Америка, в Западна Африка, из цяла Европа и Азия, през равнините на Сибир чак до нашата югозападна пустиня. А числото на спасените от него расте с всеки изминал ден.

— Невероятно — каза Уилоу.

— Да — съгласи се Джоунс. — Невероятно, нали? Но най-невероятното е, че въпреки полученото световно признание. .. — Джоунс се огледа наоколо, сякаш за да се увери, че никой не ги подслушва. — ... не Бурлаг е човекът, спасил тези милиарди от смърт.

— Моля?

— Добре ме чухте — продължи Джоунс. — Смятам, че истинският спасител на тези два милиарда е един човек на име Хенри Уолъс. Бил вицепрезидент на САЩ по времето на Рузвелт.

— Мисля, че Труман беше вицепрезидент по времето на Рузвелт — отбеляза Уилоу.

— Така е — каза Джоунс, — но спомнете си, че Рузвелт служи като президент четири мандата. През първите два негов вицепрезидент е Джон Нанс, през четвъртия — Труман. Но през третия мандат вицепрезидент е бившият секретар по земеделието Хенри Уолъс. Докато заема този пост, Уолъс използва цялата власт на ведомството си, за да създаде в Мексико специална лаборатория, чиято единствена цел е да провежда научни опити за създаването на хибриди на пшеницата и царевицата, които да растат в неблагоприятен климат... А за ръководител на лабораторията назначава млад човек на име Норман Бурлаг. Така че той, Норман Бурлаг, получава Нобеловата награда, но в действителност онези два милиарда дължат живота си на първоначалното действие на Хенри Уолъс по създаването на лабораторията.

— Не знаех — призна Уилоу. — Дори не си спомням този човек.

— Няма значение — отвърна Джоунс, — защото сега като си помисля, май и Хенри Уолъс не заслужава благодарностите ни...

Уилоу се стресна.

— Това пък защо?

Старецът сведе поглед и потърка брадичката си, сякаш мисли дълбоко.

— Може би истинският спасител на двата милиарда е Джордж Вашингтон Карвър.

После вдигна глава.

— Него си го спомняте, нали?

— Да — бързо отвърна Уилоу. — Фъстъците. Но как той...

— Едно от нещата, което хората не знаят за Джордж Вашингтон Карвър, е, че когато бил на деветнайсет години и следвал в щатския университет в Айова, работел под ръководството на

един професор по технологиите в млекопреработвателната промишленост. Този професор позволявал на собствения си малък шестгодишен син всеки уикенд да излиза на експедиции за събиране на ботанически материали заедно с блестящия студент Карвър. Джордж Вашингтон Карвър се грижел много за детето и предопределил посоката в живота му. Това шестгодишно момченце бил същият този Хенри Уолъс, а Карвър бил човекът, който му дал визия за бъдещето и който му показал, че научната работа върху растенията може много да помогне на човечеството. Джоунс поклати удивено глава.

— Забележително, нали? — каза той. — Колко време Карвър прекарал в работа върху фъстъците, представяте ли си? Часове, месеци, години работа. Все пак е изобретил двеста шейсет и шест различни продукта от фъстъци. Ние ги използваме и до днес. Ами сладките картофи? Карвър е установил осемдесет и осем различни употреби на сладкия картоф.

Джоунс се приведе напред с ръце, опрени на коленете.

— Освен това е написал огромен труд по въпросите на селското стопанство и е разпространявал идеята за така наречените „Градини на победата“¹⁶.

Уилоу се усмихна.

— Помня ги. И ние имаме такава.

— Да. Много хора са имали — каза Джоунс. — Градините на победата — дори онези, които са били разположени в центровете на големите градове — осигурявали значителна част от прехраната на американския народ по време на Втората световна война. Но помислете и за друго. Съгласни сме, че Карвър е вложил много време и усилия в разработването на продукти от фъстъци и сладки картофи, както и в Градините на победата. Но в същото време не е ли просто забележително как само няколко следобеда, прекарани с едно шестгодишно момченце на име Хенри Уолъс, впоследствие са оставили такава огромна следа в живота на човечеството!

— Наистина — каза Уилоу, а в гласа ѝ се долавяше благоговение. — Значи все пак Джордж Вашингтон Карвър е истинският спасител на двата милиарда гладуващи.

— Амии — Джоунс поклати глава. — Не точно.

— Моля?

— Всъщност ги е спасил един прост фермер от Даймънд, Мисури, на име Моузес — продължи той. — Моузес имал съпруга, която се казвала Сюън. Те били бели, живеели в робски щат, но не подкрепяли робството. Е, това било проблем за онези луди хора в бели плащове, които по онова време яздели нощем из фермите и тероризирали всички, които сметнали за „съчувстващи“ на робите. Една студена зимна нощ „Ездачите на Куонтрил“¹⁷ нападнали фермата на Моузес и Сюън. Запалили плевнята, застреляли няколко души и отвлели една жена на име Мери Вашингтон, която отказала да остави бебето си, наречено Джордж. Мери Вашингтон била най-добрата приятелка на Сюън, така че Моузес веднага се свързал с главорезите на Куонтрил, за да си уреди среща с тях и да се опита да спаси и да върне Мери и бебето ѝ. След няколко дни срещата била уговорена. И така, една януарска нощ Моузес извел от фермата един черен кон и пропътувал няколко часа на север — до кръстопътищата на Канзас. Там се срещнал с хората на Куонтрил, които също пристигнали на коне, а на главите си носели чували за брашно с изрязани дупки за очите. Моузес им дал единствения си кон, а те хвърлили в краката му само една торба от зебло. Когато страшните конници отпратили натам, откъдето били дошли, Моузес коленичил на земята. В смразяващия мрак, обвит в бялата пара от собствения си дъх, извадил от торбата едно премръзнало, голо, полумъртво бебе момченце. Фермерът разтворил куртката и ризата си и притиснал детето до топлото си тяло. Превързал го с ремък към себе си и пеш се прибрал с детето във фермата. Отнесъл бебето далеч от опасността и по пътя му говорел как ще се грижи за него, как ще го отгледа като свое... Обещал му да стори всичко, за да му осигури добро образование в памет на майка му Мери. Всички във фермата се убедили, че тя е вече мъртва.

Джоунс внимателно се взря в Уилоу, която го гледаше удивено.

¹⁶ Градини на победата (Victory Gardens) — създадени по инициатива на Джордж Вашингтон Карвър зеленчукови и овощни градини в градски паркове и общински зелени площи, както и в частни дворове с цел подпомагане изхранването на американския народ по време на войните през първата половина на XX век. — Б.пр

¹⁷ „Ездачите на Куонтрил“ — „партизанска“ организация от бивши военни-конфедерати, обикаляла южните щати след края на Гражданската война под ръководството на Уилям Кларк Куонтрил. Подобна на Ку-клукс-клан. — Б.пр

— Същата тази нощ — меко каза той — фермерът обещал на детето да му даде своето име. Станало така, че Моузес и Сюзън Карвър отгледали едно момче, наречено от истинската си майка Джордж Вашингтон. Такава ми ти история. Ясно е, че истинският спасител на двата милиарда гладуващи по света е онзи фермер от Даймънд, Мисури.

Няколко минути двамата поседяха мълчаливо. После Джоунс вдигна пръст, сякаш току-що му беше дошла някаква идея. С подигравателен тон той започна:

— Но всъщност, като се замисля...

Тогава обаче видя, че очите на Уилоу са пълни със сълзи, и се спря.

— Виждате ли, госпожо — каза той, — мога да продължавам тази линия назад във времето цяла вечер. Истината е, че никой не знае чии действия точно са спасили онези два милиарда гладуващи. Колко назад във времето бихме могли да се върнем?

Джоунс посегна и хвана ръката на Уилоу.

— А и колко далеч в бъдещето бихме могли да погледнем, мило момиче, за да ви покажа живота на колко хора сте докоснали и променили лично вие? Има поколения, все още неродени, чиято съдба ще бъде моделирана от вашите постъпки... от стореното от вас тази вечер. И утре. И утре вечер. И вдругиден. И в деня след него. Независимо от възрастта, физическото или финансовото състояние, независимо от цвета на кожата, от пола, от емоционалната зрялост или вярата, която изповядваме... всичко, което вършим, има значение и пряко влияе върху всички нас. Завинаги.

— Благодаря ви — каза Уилоу тихо. — Благодаря.

— А аз благодаря на вас, мило момиче — отвърна Джоунс и се изправи. — Благодаря за възможността да прекарам малко време с вас и да отдъхна на това прекрасно място.

Той бавно закрачи на запад към канала.

— Но да не прекаляваме с почивката — чу Уилоу гласа му от вечерния мрак, макар че вече не можеше да види самия него. — Времето е ценно, а имаме толкова неща за вършене.

СЕДМА ГЛАВА

ШЕСТГОДИШНИЯТ МИ СИН СЕ НАСТАНИ НА КОЛЕНЕТЕ МИ и каза:

— Господин Джоунс е чудесен.

— Нали? — отвърнах аз.

Джоунс си бе тръгнал преди минути. Беше прекарал вечерта с нас — с мен, съпругата ми Поли и двете ни момчета. Както винаги бе отклонил поканата да пренощува у дома.

— Аз обичам господин Джоунс — обади се и по-малкият. Той беше на четири.

— И аз го обичам, сладурче — отвърнах. — Хей, вие двамата Джоунс ли го наричахте? Или господин Джоунс?

— Господин Джоунс — тържествено отвърнаха синовете ми в един глас.

— Той каза, че можем да му викаме само Джоунс, но аз му обясних, че ще ни се карате, ако не казваме „господин“ на такъв стар човек като него! — добави големият.

Бях доволен, че Джоунс не е жена.

— А той какво ти отговори? — попитах.

— Само се засмя — отговори детето. — После ни разроши косите и чукна главите ни една в друга. Лекичко, де. Никак не ни заболя.

Бях много щастлив, че семейството ми най-после бе получило възможност да се запознае със стареца. Той беше в града от шест седмици и аз вече започнах да се отчайвам, че няма да има време пак да си поговорим само двамата. Три или четири пъти се бяхме виждали за по едно кафе — срещите бяха все неочаквани и непредвидени. По всичко личеше, че с това ще си остана. Тогава се появи къщичката на дървото.

Онази сутрин у дома аз се събудих пръв. Излязох през задната врата да се поразходя на чист въздух, когато изведнъж се спрях и буквално разтърках очи от изненада. В короната на едно от шестте дървета, израснали пред дома ни, беше кацнала къщичка, която предишния ден със сигурност не беше там.

Малко е да кажа, че останах втрещен. Повярвайте ми, това не беше просто каква да е къщичка. Приличаше на излязла от някой филм за Робинзон Крузо и нямаше и най-бегла прилика с нестабилните платформи от талашит, които като малък ковях по клоните на един близък дъб. В интерес на истината тази къщичка изглежда бе сглобена без нито един пирон. Бамбукови клони, въжета и покрив от палмови листа бяха идеално преплетени и образуваха къщичка-мечта за всяко дете.

Докато стоях отдолу със зяпнала уста, вратата се отвори и отвътре надникна Джоунс. Усмихна се широко и каза:

— Ела горе — и ми посочи стълбата. — Мислиш ли, че ще им хареса?

— На кого? — тъпо попитах аз.

— Ами на синовете ти! — засмя се Джоунс. — Дали ще я харесат, как смяташ?

Качих се на малката тераса пред къщичката.

— Божичко! Ще се влюбят в нея. Как я направи? Кога я направи?

— О, аз имам толкова много свободно време — тихичко се засмя Джоунс. — Клеър и Скот ми помогнаха. Материалите ги взех от един сайт — AmaZuluInc.com. Нали си чувал за Интернет?

Погледнах го подозрително, а той се разсмя толкова силно, че за малко да падне от дървото.

— Запомни, Анди — каза той, когато престана да се смее, — човек може да направи всичко, което поиска. Може да постигне всичко, което пожелае. Нещата не опират до пари. Нито пък до липса на време. Когато трябва да постигнеш нещо велико в този живот, обикновено онова, което ти липсва, е идея. Времето и парите, приятелю, също са въпрос на гледна точка.

Както и да е, никога не разбрах как точно е направил къщичката. Впоследствие научих, че Скот и Клеър работели в AmaZuluInc.com, а това била фирма, която внасяла нестандартни материали за нуждите на компании като „Дисни“ или големите аквариуми с атракциони, но когато говорих с тях, и двамата се заклеха, че през онази нощ не са припарвали до къщата ми, нито пък някога са чували за клиент на име Джоунс. Както можете да си представите, синовете ми изпаднаха във възторг от къщичката. Играят си в нея всеки ден и досега.

По онова време бях започнал да установявам колко странно е да чувам все повече и повече истории за „срещи с Джоунс“ от местните хора, които дори не знаеха, че аз го познавам. Присъствието му беше започнало да предизвиква у всички сериозно вълнение.

Заради славата му на честен и мъдър човек с отлично чувство за хумор всеки път, когато се появявал някъде, край него се събирала тълпа от хора, които искали да зададат въпроси и да чуят отговорите му. Изглежда, всеки присъствал на подобна среща, излизаше от нея обогатен с нова гледна точка към преживяванията и опита си. Тя му помагала да премисли нещата, да си отдъхне за миг и след това да започне живота си наново, но вече с друго отношение към него. Чувах и за хора, които разговаряли с Джоунс на четири очи. Повечето от тези лични срещи били резултат от някакво мистично съвпадение на време и място, след което старецът влизал в живота на определени хора. Тези истории ми напомниха моята първа среща с Джоунс в онази вечер под кея преди толкова години.

Един преди обед минах край заведение на плажа и видях пред него грамадна табела. Собственикът бе изписал с огромни букви думи, казани от Джоунс, така че всеки да може да ги види. Старецът бил изрекъл тези думи по време на един разговор с няколко души във връзка с честите урагани, които бяха опустошавали бреговете на Залива през последните няколко години. Мой приятел вече ми беше цитирал тези думи по друг повод, местните хора си ги повтаряха постоянно, но да ги видя написани на такава голяма табела беше наистина забележително. Думите бяха следните:

Възстановявайте живота със сърце, изпълнено с благодарност. Може да сте изгубили къщата си, но не сте изгубили дома си. Помнете, че още дишате...

Джоунс

Смях се, когато чух, че Джоунс бил и в една от местните църкви (няма да казвам в коя) и когато пасторът запитал дали някой има специално желание за тема на днешната проповед, Джоунс се изправил и казал: „Бих искал всички днес да се помолим в тази църква да има повече

усмихнати лица." После добавил с типичния си маниер: „Струва ми се, че повече хора ще поискат да попаднат в Рая, ако знаят, че той няма да им прилича на църква!"

Невероятно. Старецът просто казал истината и хората до един я приели с добро чувство, разтворили съзнанието си за нея. В присъствието на Джоунс се разтапяха и най-коравите сърца.

ХЕНРИ УОРЪН НАПУСНА АТЛАНТА малко след полунощ и се отправи към брега. Мина през Монтогомъри в пълна тишина — умишлено не беше пуснал радиото в колата. Точно преди пет часа призори направи завой, слезе от шосе 1-65 и пое на юг по магистрала 59 право към плажа. Хенри Уорън беше на трийсет и две години и имаше съпруга, която виждаше рядко и която в момента беше бременна с първото им дете. Живееха в Бъкхед, предградие на Атланта. Трудно изплащаха къщата. Имаха и един малък апартамент на брега на Залива.

Хенри намираше финансовото си състояние за абсолютно незадоволително. Въпреки това той беше човек с „големи планове" и неуморен работохолик, но понякога се чудеше дали всъщност не си блъска главата в някаква стена, без дори да си дава сметка за това. В повечето случаи обаче той лесно прогонваше подобни мисли и продължаваше напред.

Хенри смяташе себе си за отличен мениджър. Освен рекламната агенция в Атланта, в която за него работеха пет души, той притежаваше и фирма за ландшафтно оформление, която действаше около брега на Залива. Там разполагаше с два екипа, всеки от които в зависимост от конкретната задача наброяваше между три и седем човека. Уорън караше двегодишен шевролет, взет на лизинг, с който беше навъртял вече повече от сто хиляди километра почти само от пътувания между Атланта и брега.

Хенри кара повече от час на юг по магистрала 59. Беше отворил прозореца до себе си в опит да остане буден. Най-после стигна до края на магистралата, зави надясно по Уест Бийч Булевард и зърна изгряващото слънце в огледалото за обратно виждане. Хвърли поглед към часовника на таблото — шест и десет. Нямаше време да се отбие да апартаментата си, но все пак можеше да почине няколко минути, преди да дойдат хората му от двата екипа във връзка с новата задача, която наскоро беше спечелил на търг. Ставаше дума за ландшафтно оформление на нов жилищен комплекс, а това — Хенри ясно си даваше сметка — щеше да изисква общите сили на всичките му хора.

Хенри беше обещал на инвеститора, че всички палми, декоративни храсти, цветя, както и тревата на моравите и цялата напоителна система ще бъдат по местата си в рамките на шест дни. Задачата беше сериозна и Уорън отлично знаеше, че няма как да бъде изпълнена в такъв кратък срок. В същото време обаче, разсъждаваше той, работата вече беше в ръцете му и инвеститорът нямаше да има друг избор, освен да се примири със закъснението и да го остави да я завърши, когато успее.

Хенри спря на паркинга пред обекта и изключи двигателя. Поколеба се дали да дремне няколко минути, или да помисли върху офертата за друг проект, която трябваше да внесе по-късно през деня. Преди да реши обаче, той потъна в дълбок сън.

Бизнесът на Хенри представляваше едно вечно напрежение. Той никога не вършеше нещо наистина незаконно — ако не броим факта, че част от служителите му бяха нелегални емигранти — но ежедневно нарушаваше редица правила от нормалната бизнес етика. Работа ще има само онзи, разсъждаваше Хенри, който има големи планове и мисли с размах, без да обръща внимание на подобни дреболии.

„Големите планове" за Уорън означаваха да подписва колкото е възможно повече договори с колкото е възможно повече клиенти. За целта той обещаваше срокове, които отлично знаеше, че няма да спази, вписваше в офертите материали, които никога не използваше, гарантираше качество, което никога не би могъл да осигури. Задачата му беше просто поръчката „да му падне в ръцете", а после изискваше ежедневно на всеки обект да се извършва по нещо дребно така, че клиентът все пак да вижда някакъв напредък. С оплакванията от закъсненията и гнева на клиентите той се справяше като прехвърляше вината другиму и отново даваше обещания, които никога не би могъл да изпълни.

В края на краищата работата все пак се свършваше по един или друг начин, клиентите вече бяха толкова уморени от разправии, че направо се радваха да се отърват от Хенри. На него пък изобщо не му пукаше. (В крайна сметка, за онзи, който има големи планове, винаги се намираха много работа и много клиенти.) Хенри нарочно плащаше на хората си по-малко от обещаното,

като винаги се измъкваше с обяснението, че е недоволен от свършената работа. В края на краищата, мислеше той, повечето от тях пребивават нелегално в страната. На кого можеха да се оплачат?

Хенри се стресна и се събуди. Пак лош сън. Непрекъснато имаше кошмари. Навярно се дължеше на недоспиването. Погледна часовника — беше почти осем часът. Хората му трябваше да са започнали работа преди час. Той слезе от големия шевролет и гневно закрачи през паркинга към един грамаден камион, натоварен с палми в саксии. Няколко от работниците му вече стояха наоколо с лопати в ръце, а един се въртеше около малък трактор с изключен двигател. Хенри изпсува високо и хората се извърнаха към него.

— Какво правите, бе! — развика се той. — Тия палми вече трябваше да са разтоварени! Не ви се плаща да се мотаате. Двама да останат тук. Останалите... заминавайте да копаете дупки на отбелязаните места!

Той изпсува отново и хората се пръснаха.

Сутринта не беше още превалила и камионът беше разтоварен, а единайсетте работници — мъже и жени — действаха из обекта, заети трескаво и уплашено с работата си. Хенри разпределяше времето си между това да се кара многословно на хората си и да успокоява по мобилния телефон другите си пренебрегнати днес клиенти. Ако видеше, че звъни жена му, не вдигаше. Беше твърде зает и знаеше, че тя ще го разбере.

После се зае да проследи тръбите на напоителната система от каптажа до конкретните места за напояване.

— Ей! — извика той на работниците. — Не си губете времето да ги закопавате много дълбоко тия тръби! Просто ги покрийте с пясък. Дали ще са закопани на двайсет или трийсет сантиметра, няма никакво значение.

— Господине... — чу Хенри зад гърба си.

— Какво? — отвърна той, без дори да се обръща.

— Господине, ако не закопаем тръбите достатъчно дълбоко, след по-малко от месец вятърът ще отнесе пясъка и ще ги разкрие.

— След един месец нас няма да ни има тук.

— Не, господине, няма да ни има — отвърна гласът зад гърба му. — Ще са останали само един куп оголени напоителни тръби... и вашата съсипана репутация.

Вбесен, Хенри се извърна, за да види кой смее да му говори по този начин.

— За кого, по дяволите, се мислиш... — започна той.

После застина, защото погледът му срещна най-сините очи, които някога бе виждал. Кристалната им яснота го прикова на място и за миг му се стори, че ще припадне. След това се окопоти и успя да изръмжи:

— За мен ли работиш?

— През целия си живот — отвърна с усмивка старецът пред него.

Странен отговор от човек, когото Хенри бе сигурен, че никога досега не е виждал. От друга страна, старецът му се стори смътно познат. За миг всичкият гняв на Хенри се изпари. На негово място остана само едно огромно смущение.

— Как каза, че ти е името?

— Джоунс. Знам, че ти предпочиташ да се обръщат към теб с „господин Уорън“, но какво ще кажеш днес да си говорим като приятели?

Хенри кимна тъпо. Какво му ставаше? Усети как главата му се изпразва. Съзнаваше единствено присъствието на стареца пред себе си, виждаше само очите му. Те го приковаваха и привличаха цялото му внимание върху лицето и гласа на стареца.

— Хайде да отидем на сянка — предложи Джоунс и тръгна към един дъб наблизко. — Искам да те питам някои неща.

— Но работата... — Уорън вяло махна към работниците и трескавата им дейност.

— Работата ще се свърши — отвърна Джоунс, като погледна към обекта. — Днес е много важен ден за теб и... просто трябва да поговорим.

Старецът прехвърли очукания си куфар в другата ръка, а със свободната прегърна Хенри през раменете и леко го насочи към сянката на дъба, където можеха да останат насаме. Хенри от

своя страна изобщо не желаше да тръгва със стареца, не разбираше защо все пак тръгна, но закричи покорно, без да каже и дума.

— Седни тук — рече Джоунс и Хенри послушно се отпусна на земята. — Искаш ли да ти донеса малко вода?

Хенри отрицателно завъртя глава. Сякаш изплуваше от някаква мъгла. Мозъкът му работеше едновременно в няколко посоки. Толкова съм уморен. Последвах стареца дотук, защото... Какво се предполага, че трябва да сторя? Да говоря? За какво?

— Млади човече?

Хенри вдигна очи към Джоунс, който беше сложил куфара си легнал точно отпред и се бе настанил върху него по турски.

— Млади човече? Чуваш ли ме?

— Да, господине — отвърна Хенри, като се зачуди защо старецът говори толкова високо. Гласът му сякаш поглъщаше шума от преминаващите коли и от машините, които работеха на обекта зад гърба им.

— Да, господине — повтори младият мъж. — Чувам ви.

Изведнъж Хенри усети как го обзе паника: Какво става? Кой е този човек? Защо не мога да се изправа? Джоунс положи длан върху ръката му и напрежението на Хенри за миг изчезна.

— Кой сте вие? — попита Хенри малко уплашено. — Какво искате от мен?

Джоунс пусна ръката на Уорън, но го потупа още няколко пъти, преди да се отдръпне.

— Дошъл съм да ти съобща лоши новини — отговори старецът.

После се приведе напред и прошепна:

— Ти скоро ще умреш.

Хенри вече беше в такова състояние, че физическите му реакции бяха сведени до минимум, но съзнанието му се мятеше неконтролируемо и пищеше, подканяйки го веднага да стане и да избяга от този старец, от това място. Вместо това той само прошепна:

— Не разбирам.

— Животът е само дъх, непостоянен като морски бриз: стръкче трева, което днес е яркозелено и здраво, само за да увехне утре, да загине и да изчезне. Ти скоро ще умреш. А след погребението приятелите и семейството на Хенри Уорън ще се съберат в дома му, за да хапнат пържено пиле и бананов пудинг. Събрани заедно, те ще кажат за Хенри същите думи, които биха казали за всеки друг човек, за когото не им пука особено. Защо ли? Защото животът прилича на игра „Монополи“. Уж притежаваш най-скъпите хотели и най-престижните квартали, но накрая всички фигурки си отиват обратно в картонената кутия. Следващото поколение ще извади отново всичко, което е останало от теб, ще си играе с него или ще се започнат битки кой да го получи. Синко, много пъти съм те чувал да споменаваш големите си планове, „голямата картина“, но искам да знаеш, искам от мен да запомниш, че тази „голяма картина“, която се намира в твоята глава, ще те доведе само до живот, изпълнен с отчаяние, болка и мрак.

Хенри слушаше, а мъглата в главата му започна да се вдига. Все още не можеше да откъсне очи от приковаващия го поглед на стареца, но отлично чуваше и разбираше всяка дума.

— Казвате, че скоро ще умра... — внимателно проговори той.

— Искях само да ти привлека вниманието — отвърна Джоунс, — но признай, че това е интересна гледна точка. Смъртта е абсолютен факт както от твоя живот, така и от живота на всички край теб — и Джоунс махна с ръка, за да покаже хората наоколо. — Те също скоро ще умрат. Всъщност — прибави той и намигна на Хенри, — ако пресметнем живота им в кучешки години, някои от тях вече са мъртви!

Хенри поклати глава, сякаш да прочисти съзнанието си.

— За какво всъщност говорим? Все още не разбирам.

— Знам, че не разбираш — отвърна Джоунс с кротка усмивка. — Хайде да видим дали не можем да изясним някои неща. — Той помълча за миг, а после запита: — Чуval ли си някога израза: „Не се ядосвай за дреболии“?

— Да — отвърна Хенри.

— Ами — подхвана Джоунс — аз съм тук, за да ти кажа, че той не отговаря съвсем на истината. Виждаш ли, „дреболиите“ всъщност са онова, което оформя „голямата картина“ в живота ни. Много хора по света приличат на теб, млади човече. Гледната им точка е изкривена.

Пренебрегват „дреболиите“, като твърдят, че се концентрират върху някаква „голяма картина“, без никога да осъзнаят, че всяка голяма картина се състои от — внимавай да не паднеш! — дреболии. Някога хапал ли те е слон? — внезапно попита старецът.

Хенри поклати отрицателно глава.

— А комар?

— Разбира се, че ме е хапал — отвърна по-младият мъж.

— Ето, виждаш ли какво имам предвид? — възкликна Джоунс и сложи длан на рамото на Хенри. — Онова, което наистина те достига и те хапе, са дребните неща.

Хенри неволно се усмихна.

— Преди няколко години — започна Джоунс и се облегна на дървото — една катеричка се покатери на електрическите жици, захранващи северния клон на нюйоркското метро. Предизвика електрически удар, който охлаби една от скобите, придържащи жиците. Жицата от скобата се отпусна надолу и падна върху релсите. Заплете се в един влак, който я повлече и накъса на сума ти парчета. В резултат четирийсет и седем хиляди работещи, живеещи в покрайнините на Ню Йорк, останаха блокирани в Манхатън с часове същата вечер. Бас ловя, че катеричката е била съвсем малка. А помниш ли телескопа „Хъбъл“? — продължаваше Джоунс. — Замислен е през 1946 година и производството му струва два и половина милиарда долара. Когато го изстреляха в орбита обаче, НАСА установиха, че една от лещите в телескопа е била изпилена с една хилядна от сантиметъра повече, отколкото е трябвало. Наложил се тази „дреболия“ да бъде поправена от астронавти в открития космос и докато не я поправиха, най-скъпият телескоп в историята на човечеството не можеше да върши повече работа от един най-обикновен телескоп тук на земята.

Джоунс се втренчи в Хенри, за да разбере дали младият мъж го слуша.

— Мисълта ми, млади човече — поне засега, в началото на нашия разговор — е, че най-добре ще направиш да обръщаш сериозно внимание на дребните неща. Те имат значение. Вземи Наполеон например: един съвсем малък детайл от битката станал изведнъж много важен за него по времето, когато победил Уелингтън при Ватерло.

Хенри се намръщи.

— Но Наполеон не е спечелил битката при Ватерло — каза той. — Това е най-голямото му поражение.

— Сигурен ли си? — попита Джоунс.

— Да, напълно. Старецът кимна.

— Прав си, млади човече. На 18 юни 1815 година при Ватерло Наполеон претърпява най-голямото си поражение. Било несъмнена катастрофа. Но тя дошла, след като Наполеон бил спечелил битката!

Джоунс се засмя на скептичния поглед на Хенри и добави:

— Ето как станало всичко. Малко хора знаят тази история. Наполеон брилянтно надиграл Уелингтън при предварителните маневри. Англичаните били около 70 хиляди, а наблизко били разположени над 100 хиляди прусаци. Заедно те значително надхвърляли по брой 76-те хиляди Наполеонов войници, но Наполеоновата армия се вклинила между тях и им попречила да обединят силите си. Наполеон вече бил разбил прусациите два дни по-рано, така че сега отделил сравнително малка част от армията си, чиято задача била да не ги допуска да се приближават до основните бойни действия, а той с по-голямата част от армията си се насочил към Уелингтън и неговите англичани. Френският император започнал битката някъде към единайсет часа преди обяд с артилерийска атака и начален пехотен удар срещу британския десен фланг. Наполеоновите войници настъпвали и пак отстъпвали пред англичаните почти цял ден, когато в един момент Наполеон, качен на един близък хълм, видял как войниците му изтласкали Уелингтън назад и завладели почти всички от общо 160-те английски оръдия. — Джоунс спря да разказва и попита: — Виждал ли си такова оръдие отблизо?

— Да — отвърна Хенри. — Оръдие, което се зарежда през дулото, нали?

— Точно така. Тези оръдия се натъпкваха с черен барут и вълнени парцали, а отгоре се слагал снаряждът, каквото и да представлявал той тогава. После фитилът в задната част на оръдието се палел с факла, той възпламенявал барута, който изстрелвал снаряда. Следиш ли ми мисълта?

— Да — отвърна Хенри, макар че не беше много сигурен накъде всъщност го водят.

Джоунс продължи:

— По онова време било обичайно част от войниците да носят в себе си къси метални парчета — нещо като големи пирони. Те се използвали специално в случай, че войниците завладеят вражески оръдия. Пироните се набивали в отворите, през които минавал фитилът, и така оръдията се повреждали и ставали безполезни. Та когато при Ватерло Наполеоновите войници завзели артилерийските позиции на Уелингтън, веднага станало ясно, че никой от тях не носи в себе си такива пирони. Докато Наполеон крещял от хълма английските оръдия да бъдат унищожени, му се наложило безпомощно да наблюдава как войниците на Уелингтън отново успели да поемат контрола над оръдията и ги обърнали срещу французите. Наполеон бил сразен... заради шепи пирони.

— Никога не бях чувал тази история — каза Хенри. — Какво се опитвате да ми кажете с нея?

— Опитвам се да ти кажа, че твоята „голяма картина“ никога няма да стане шедьовър, ако пренебрегваш дребните мащабни с четката. Толкова силно се стремиш да успееш, че истинският успех ти се изплъзва. Какви образи възникват в главата ти, когато чуеш думата „успех“? Бързо...

Отговори ми.

— Ами... — започна Хенри — представям си къща... Голяма къща. Хубави коли. Екзотични почивки. Скъп часовник. Бижуа за съпругата ми. Яхта. Може би дори няколко яхти...

— А сега — прекъсна го Джоунс — кажи какво си представяш, когато чуеш изрече „успешен живот“?

Хенри замълча. После отговори смутено:

— Съпругата ми, детето, което чакаме... Ще бъде момченце.

Джоунс кимна:

— Знам. Продължавай.

— Време, което да прекарвам със семейството си. Добри приятели. Хора, върху чийто живот съм оказал влияние...

— Положително влияние? — прекъсна го отново Джоунс и мълчаливо го загледа. Хенри пребледня. — Защото отрицателно влияние вече си оказал върху не един и двама.

— Сигурно си прав — призна засрамено Хенри.

— Не се утешавай с това „сигурно“, млади човече — каза Джоунс. — По света има толкова хора като теб — блъскате се в скали, които лесно бихте могли да избегнете, стига само да свалите превръзката от очите си. Финансово, физически, емоционално... във всеки аспект от живота си ти се стремиш към успех, но се сблъскваш с катастрофа. А към настоящия момент на света съществуват само двама души, на които им пука достатъчно за теб, че да ти кажат това в очите. Единият от тях съм аз. Другият е съпругата ти, но ти нея не би я послушал. Дори не вдигах телефона, когато тя се обажда.

Хенри изглежда остро стареца:

— Откъде знаете?

— А, значи греша, така ли?

Мълчание. Джоунс вдигна поглед към работниците на обекта.

— Можеш ли да изброиш имената им? — обърна се той към Хенри. Предприемачът поклати глава отрицателно. Джоунс посочи двамата мъже и жената, които бяха най-близо и полагаха в земята напоителните тръби, коленичили под палещото слънце.

— Това са Уолтър, Рамон и Хуанита. Уолтър има внуци. Синът му се казва Уилям и е инженер, има съпруга и две деца. Доскоро живеели отделно от Уолтър в Детройт, но преди година Уилям бил уволнен. Скоро след това едно от децата се разболяло и се наложило семейството на Уилям да се прибере да живее отново при Уолтър и съпругата му.

Джоунс се обърна и, заслонил очите си с ръка, заглежда обекта. После посочи към по-млад мъж, който копаеше дупка за една от палмите.

— Ето го и самият Уилям. Той също работи за теб. Рамон и Хуанита още нямат деца, макар че много искат. Всъщност Рамон е точно на твоите години, млади човече, а жената е на възрастта на съпругата ти. Хуанита направи спонтанен аборт преди четири дни... в събота. Спомняш ли си какви точно бяха твоите думи към Рамон в понеделник?

— Ами той не каза, че...

— Ти му каза, че ако жена му не е на работа до понеделник следобед, ще ги уволниш и двамата.

Джоунс погледна Хенри в очите за миг, после отново обърна поглед и се огледа наоколо.

— Онова момче, което полива с маркуча, е Мартин — кимна старецът. — Той е на шестнайсет години. Това е първата му работа. Баща му притежава половината недвижими имоти в този град, но иска синът му да работи и да се издържа сам през лятото. Мартин можеше да помага в който и да е от офисите на баща си, но не, ето ти го тук. Той вече разказа на татко си каква мъка е да се работи за теб, но баща му го окуражи и го посъветва да не напуска все още фирмата ти. Мисля, че бащата те използва като пример, който иска да даде на сина си. Пример как не трябва да се постъпва. Все пак самият Мартин в бъдеще ще стане началник на доста хора. Смятам, че бащата няма да махне Мартин от екипа ти, стига да не посегнеш да удариш момчето например. Но, млади човече... — Хенри примигна срещу стареца. — Не мисля, че някой, свързан със семейството на Мартин, някога ще каже добра дума за теб и фирмата ти.

— Онези тримата там — Хенри се извърна, за да проследи посоката, в която сочеше Джоунс. — Дето се занимават с палмата... Това са Хуго, Рикардо и Марио. Родени са в малко градче близо до мексиканската граница. Баща им е починал. Майка им е болна..., но те не знаят от какво, защото нямат пари, за да я заведат на лекар. Имат и една по-малка сестра — тя е на петнайсет години и мечтае един ден да отиде в колеж. Тримата братя преминаха незаконно границата преди месец и дойдоха дотук на автостоп. Струва им се, че районът е безопасен и има по-малка възможност властите да ги заловят. — Джоунс замълча и добави: — Не оправдавам стореното от тях. Просто ти казвам кои са тези хора. Шърли и Лета са майка и дъщеря. Ето ги там, застанали са до автомата за вода. Изглеждат изплашени до смърт, нали? Може би ги е страх да не им се разкрешиш, че са спрели да работят, за да пийнат вода...

Джоунс почака, за да види дали Хенри няма да каже нещо, но по-младият мъж само наведе ниско глава.

— Лета не е съвсем добре — продължи Джоунс. — Почти на трийсет е, а умът ѝ е като на дванайсетгодишно момиче. Съпругът ѝ я е напуснал преди години. Шърли може да кандидатства за парична помощ по разни правителствени програми, но е твърде горда. Освен при теб тя работи на още две места. Онзи слаб мъж с лопатата пък е Фред. Той е на петдесет години и също работи на две места. Живее с майка си. Свестен човек, няма спор, но не вижда никаква надежда за себе си в бъдещето. Загубил я е още преди години. Може би не работи толкова усърдно, колкото би могъл или колкото би трябвало. Затова ли му удържа петдесет долара миналата седмица?

Джоунс също наведе глава, за да срещне погледа на Хенри. Предприемачът обаче упорито гледаше в земята.

— Платих му каквото заслужаваше — отвърна той със слаб глас.

— Сигурно си прав — съгласи се Джоунс. — После лицето му се вкамени. — Ами ти, млади човече? — попита старецът с равен глас. — Ти би ли желал да получиш каквото заслужаваш? — Джоунс остави въпроса да увисне между двамата за момент, после въздъхна, наведе глава и каза:

— Що се отнася до мен... Аз със сигурност не искам да получа онова, което заслужавам. Надявам се не на справедливост, а на милост. Всички тези хора, млади човече, тези души — Уолтър и Уилям, Шърли, Лета, Рамон, Хуанита и останалите — те са точно толкова скъпи на Онзи, който ги е създал, колкото на теб ти е скъп нероденият ти син.

Двамата замълчаха, застанали на кръстопътя, до който бе достигнал животът на Хенри Уорън. Старецът седеше и чакаше, както бе правил вече толкова пъти, чакаше да съзре знак, че човекът пред него е взел някакво решение. Джоунс знаеше от опит, че решенията, които променят човешкия живот, не идват с трясък, музика и дъжд от цветя. Много по-често те идваха облени в сълзи и потънали в болката на съжалението. След това се случваше невъзможното — прошката запълваше невидимата пустота в душата и правеше така, че оптимизмът на новия ден и усещането за цел да завладеят живота и да го насочат в нова посока.

— Животът ми е пълен хаос — тихо промълви Хенри.

— Да, така е — съгласи се Джоунс. — Засега. Младият мъж вдигна поглед.

— Какво искате да кажете?

— Искам да кажа, че ти можеш да се промениш. Сега. Можеш да промениш начина, по който работиш, начина, по който се отнасяш със семейството си, начина, по който се държиш с хората, които, работейки за теб, ти поверяват част от живота си. Можеш да се промениш. Точно сега.

Джоунс се вгледа внимателно в очите на младия мениджър и продължи:

— Много хора си мислят, че за промяната е нужно много време. Не е така. Промяната идва за миг! Тя е внезапна! Може да ти отнеме много време да решиш да се промениш..., но самата промяна се случва само с един удар на сърцето.

— Тогава ще се променя — каза Хенри. — Искам да кажа. .. Вече съм променен.

— Нали разбираш — продължи Джоунс, — че трябва да жертваш част от репутацията си, за да потвърдиш промяната в себе си?

Хенри кимна.

— На повечето хора засега ще им трябва повече време, докато решат да променят мнението си за теб. Но ти вече си се променил и промяната ще дава на всички доказателства, че ти вече си друг човек, така че рано или късно околните ще започнат да мислят за теб по различен начин. А, и още един бърз въпрос — добави Джоунс, опитвайки се да разведри атмосферата. — За да осъществиш промяна във всеки аспект от живота си, освен готовност е необходимо и нещо друго. Готов ли си за въпроса?

— Да... — предпазливо отвърна Хенри.

— На един кей са кацнали пет чайки. Едната от тях решила да отлети. Колко чайки са останали на кея?

— Ами... четири.

— Не — отвърна Джоунс. — На кея са си останали пет чайки. Да решиш да отлетиш и наистина да отлетиш са две коренно различни неща. Слушай ме сега внимателно. Независимо от широко разпространеното противоположно мнение намерението да сториш нещо не притежава абсолютно никаква променяща сила. Петата чайка може да има намерение да отлети, може да е решила да отлети, може да си говори с останалите чайки колко прекрасно нещо е летенето, но докато сама не размахва крила и не се издигне във въздуха, тя продължава все така да си стои на кея. Между нея и останалите четири чайки на практика няма никаква разлика. По същия начин не съществува разлика между човек, който възнамерява да живее по различен начин, и човек, на когото това изобщо не му минава през ума. Мислил ли си някога колко често всъщност ние съдим за себе си по намеренията, които имаме, докато за всички други хора съдим по техните реални действия? Намеренията без реални действия са обида за онзи, който очаква най-доброто от теб. „Имах намерение да ти донеса цветя, но не ти донесох“, „Искаше ми се да свърша тази работа навреме“, „Мислех да се прибера у дома за рождения ти ден, но...“

Хенри почувства, че не може да слуша повече, но в същото време усети, че е изпълнен с решителност:

— Мисля, че разбрах. Сега какво трябва да сторя най-напред?

— Ако си се променил — каза Джоунс, — докажи го. Той посочи мобилния телефон на колана на Хенри и се усмихна:

— Първо се обади на съпругата си. За останалото сам ще се сетиш.

Хенри измъкна телефона, погледна Джоунс и попита:

— Веднага ли?

— Веднага — отговори старецът, изправи се и се протегна. Хенри набра познатия номер и зачака съпругата си да се обади. Когато тя вдигна, думите му просто избликнаха:

— Скъпа! Съжалявам за толкова много неща. Обещавам, че всичко ще се промени към добро. Аз ще се променя към добро. Знам, че в момента сигурно ти звучи безумно, но ще поговорим повече, когато се прибера у дома. Срещнах един човек и бих искал да се запознаете. Искаш ли да му кажеш „здрасти“? Задръж само за секунда...

Хенри вдигна поглед. Огледа се, но старецът беше изчезнал. Завъртя се наоколо объркан, оглеждайки се във всички посоки, за да зърне Джоунс, но той сякаш бе потънал вдън земя.

В този кратък миг на смущение Хенри не знаеше, че Джоунс още не е приключил работата си с него.

ОСМА ГЛАВА

ОТ РАЗГОВОРА СЪС СТРАННИЯ СТАРЕЦ БЯХА изминали няколко дни и Хенри Уорън вече беше обезкуражен. Онова, което си бе представял като сравнително лек процес по убеждаване на околните в своето напълно променено ново Аз, се оказа всъщност тежка и сякаш безнадеждна задача. Беше опитал да се извини на всички, които бе обидил, но успехът му беше минимален. Един от хората, които бе молил за извинение, беше използвал възможността да каже на Хенри точно какво мисли за него... и за извиненията му. Дори съпругата му все още не можеше да приеме нещата напълно.

Що се отнасяше до самия Хенри, решителността никога не бе представлявала проблем за него. Той беше напълно убеден, че нещо се бе случило с него онзи ден, когато седя с Джоунс под сянката на дъба. Беше сигурен, че вече е друг човек. За съжаление никой от околните не мислеше така.

Тази сутрин Хенри довършваше работата по последните тръби от напоителната система, за да може екипът му да започне да полага чимове на моравата пред входа на жилищния комплекс. Работеше рамо до рамо с Рамон, защото изрично бе настоял Хуанита да си почива на сянка в камиона през най-горещите часове от деня.

Днес е четвъртък, мислеше в това време Рамон. Шефът се промени в понеделник, след като Гарсия си тръгна. Господин Уорън поръча Хуанита да си почива — невероятно! Всъщност, нито Рамон, нито Хуанита разбираха какво се случва с Хенри, но, от друга страна, никога не бяха виждали шефа наистина да работи заедно с подчинените си. Досега от него бяха чували само ругатни и заплахи. Чудна работа! А и кой ли беше онзи старец? Рикардо и Хуго им бяха казали, че името му е Гарсия. Той какво общо имаше с цялата история?

— Е, сега вече ги закопаваш наистина дълбоко тия тръби — каза един познат глас зад гърба на Хенри.

Младият предприемач вдигна очи, а сърцето му бе свито от надежда..., но вече бе сигурен чий е гласът.

— Джоунс! — развълнувано възкликна той и се изправи. — Господи! Толкова се радвам да те видя! Закопаваме ги по-дълбоко, отколкото бях обещал на инвеститора.

— Браво — отвърна старецът, видимо доволен.

— Имаш ли една минута? — попита Хенри. — Не знаех как да се свържа с теб, а... Ами... Имах нужда да поговорим.

— Разбира се — отвърна Джоунс. — Така си и знаех. Вече са възникнали някои въпроси.

Хенри потупа с усмивка Рамон по рамото и посочи към Хуанита и машината за вода.

— Почивка — каза. — Чудесно се справяш, Рамон. Петнайсет минути, нали?

Джоунс за малко не се разсмя с глас на смесицата от радост и объркване, която се изписа по лицето на Рамон в опита му да разбере „новия“ си шеф. После махна с ръка към сянката на дъба и каза на Хенри:

— При нашето дърво?

— Добре — отвърна младият мъж и посегна към куфара на Джоунс. — Дай да го понося.

— Не, не — отвърна със смях Джоунс и издърпа куфара така, че Хенри да не може да го достигне. — Аз и без това съм стар. Не ме карай да изглеждам и немоощен!

После се обърна и закричи към „мястото за срещи“ под дъба. Уорън го последва.

Седнаха на земята. Хенри беше извън себе си от щастие. Силно развълнуван, че старецът се е появил отново, младият мъж усещаше почти физическа промяна у себе си в негово присъствие. Но скоро лицето му помръкна, защото се сети какво имаше да казва на Джоунс. Това не убягна на стареца.

— Как се справяш? — попита той.

— Добре. Добре... — отвърна Хенри. После се намръщи. — Или въобще не се справям. Не знам.

— Разкажи ми — настоя Джоунс.

— Извиних се на някои хора... На доста хора всъщност. Първо на съпругата ми, разбира се. На някои доставчици и инвеститори. На целия екип тук. Извиних се на всеки един от хората си, Джоунс, лично! Но... отношенията ни не се изгладиха. Всички са отдалечени от мен, дори

съпругата ми. Божичко, особено тя много ме тревожи. Бременна е в седмия месец... Бих искал всичко това да приключи, преди бебето да се роди.

Джоунс се усмихна съчувствено.

— Знам. Нямахте ли да е страотно, ако целият свят и въобще всички хора бяха нагласени така, че да се съобразяват с нашата програма?

Хенри отвори уста да добави нещо, но Джоунс го прекъсна:

— Слушай, млади човече, в продължение на години ти си градил своята репутация — онзи образ, който хората имат за теб в умовете и сърцата си. Ще ти трябват повече от няколко дни, за да я преобърнеш. — Джоунс затвори очи и рече. — Може да се окаже много по-трудно, отколкото си си мислил в началото.

Хенри преглътна и се стегна, за да чуе следващите думи на стареца. Джоунс забеляза и това.

— Хенри — каза той с усмивка, — някой някога казвал ли ти е, че си много... напрегнат?

Младият мъж сбърчи чело.

— Да, казвали са ми.

— Ами, прави са били онези, които са ти го казвали. Напрегнат си. Отпусни се малко.

Хенри примигна. После примигна отново. Джоунс се разсмя.

— Толкова си сериозен... — подигра го на шега той. После усмивката на стареца също изчезна и той добави: — Разкажи ми точно какво каза на хората, на които опита да се извиниш.

— Ами... на съпругата ми първо, пък и на всички останали казах, че съм направил много грешки в миналото. Казах им, че много съжалявам...

Джоунс вдигна ръка и го спря.

— Стига толкова. Веднага виждам къде е проблемът.

— Моля? — попита невярващо Хенри. — Какво лошо може да има в такива думи?

Джоунс помисли малко и каза:

— Виждал ли си някога известна личност от публичното пространство — политик или изпълнителен директор на някоя голяма компания, или пък някоя филмова звезда — която да е била забъркана в скандал, а след това да казва: „Направих грешка и съжалявам“? Хенри бавно кимна:

— Разбира се.

— После скандалът отминава, но забелязал ли си как повечето от обикновените хора никога не го забравят, дори години по-късно, независимо че известната личност е казвала: „Божичко! Колко пъти трябва да признавам, че направих грешка? Докога трябва да повтарям, че съжалявам?“

— Да, така е.

— Ами ето — каза Джоунс, като се облегна с лакът на куфара, — отговорът на хората е: не, ние не можем да забравим скандала, защото ти, господин Известна личност, явно въобще не си разбрал какво си направил. Ти не си направил грешка! Ето в това се състои проблемът.

Хенри беше съсредоточен максимално, но тук призна:

— Не те разбрах. Извинявай, може ли да обясниш какво имаш предвид?

— Ако човек направи грешка — започна Джоунс, — обикновено извинението е напълно достатъчно да оправи нещата. Обаче — и това е едно голямо „обаче“ — повечето хора не разбират защо в много случаи извиненията им не се приемат и не произвеждат никакъв ефект. Просто тези хора изобщо не са направили грешка. Те са направили избор... и така и не са разбрали разликата между двете.

— Каж ми каква е разликата — помоли Хенри.

— Добре, ще ти кажа. Помисли така. Ако си се загубил и се скиташ сам в гората в пълен мрак, нищо не виждаш и не знаеш, че наблизо има висока скала, то просто ще паднеш от нея и ще си счупиш врата. Тогава си допуснал грешка. — Джоунс подкрепи думите си с кимване. — Но я си представи, че е слънчев ден. Ти обикаляш из една гора, в която изрично са ти казали, че не трябва да влизаш. Навсякъде край себе си виждаш знаци „Не преминавай!“, но си мислиш, че все пак можеш да ги пренебрегнеш и да ти се размине. Ако в този случай се спънеш, паднеш от скалата и си счупиш врата, е... това, приятелю мой, вече не е грешка. Това е съзнателен избор.

— Казваш, че всъщност много пъти през живота си аз не съм допускал грешки, а съм правил различен неправилен избор? — попита Хенри мрачно. Прозвуча по-скоро като твърдение, а не като въпрос.

Джоунс кимна.

— Да, в повечето случаи смятам, че е ставало точно така. Но всеки случай е индивидуален и трябва да се оценява като такъв. Не си бил у дома за рождения ден на съпругата си? Това е съзнателен избор. Орязал си заплатите на работниците? Това също е твой избор. Положил си напоителните тръби твърде плитко в земята и след един месец вятърът напълно ги е разкрил. Може би си бързал твърде много да свършиш работата както трябва? Не. Това не е грешка. Това си е твой съзнателен избор и инвеститорът, за когото работиш, няма да погледне на случая като на някакъв малшанс. Нито дори като на некомпетентност от твоя страна. За него ти просто ще си един мошеник. Разбираш ли разликата?

— За съжаление разбирам много добре — отвърна Хенри. Лицето му бе мъртвешки бледо.

— Добре — отвърна Джоунс и плесна с ръце. — Сега трябва да научиш как да се справиш с всяка от двете описани ситуации. Когато допуснеш грешка, обикновено извинението — едно просто „съжалявам“ — е напълно достатъчно. Когато обаче си постъпил по определен начин вследствие на съзнателен избор, единственият начин да възстановиш връзката си с човека, когото си огорчил, е да покажеш искрено разкаяние и да помолиш за прошка. В определени случаи става дума дори за пари или отнета собственост и тогава, ако си виновен, трябва да предложиш и някакво обезщетение. Тогава обаче отново трябва да покажеш истинско разкаяние и просто да попиташ: „Ще ми простиш ли?“ Това е единственият начин да продължиш връзките от професионалния и личния си живот.

— Трябва и подчинените си да помоля за прошка, нали? — попита Хенри. Сам вече се бе досетил за отговора, но още се бореше да преглътне тежкия урок, който току-що бе научил — урок, чиято сила можеше да преобърне живота му... Ако сам позволише това да се случи.

— Задължително — потвърди Джоунс. — Много мениджъри и началници погрешно мислят, че ако си признаят грешките и помолят подчинените си за прошка — дори и в случаите, когато са направили погрешен съзнателен избор — това ще ги лиши завинаги от авторитета им на ръководители, ще ги направи да изглеждат слаби в очите на другите. Вярно е тъкмо обратното. Всъщност най-големият страх на всеки началник — загубата на авторитета му на ръководител — често се реализира тъкмо защото ръководителят отказва да демонстрира искрено разкаяние и да помоли за прошка. Така всъщност в очите на подчинените проблемът остава неуреден и хората са неудовлетворени. Докато сме на тази тема — продължи Джоунс, — когато молиш за прошка, никога не трябва да употребяваш изрази от рода на „Ако съм те обидил...“ или „Ако съм сгрешил...“. Човек, който се кае искрено, отлично знае, че е сгрешил. А хората, които са в позиция да дадат прошка, усещат неискреността от километри. По-добре да не кажеш нищо, отколкото да увеличаваш вината си, като лъжеш за това как всъщност се чувстваш.

— Знаеш ли — каза Хенри, — струва ми се, че ще ми е по-лесно да поискам прошка от работниците, отколкото от съпругата си.

Джоунс сви рамене.

— Съпругата ти е много по-важна за теб. С нея процесът на промяна на отношението ще бъде много по-дълъг. Колкото по-отдавна познаваш някого, колкото по-дълга е съвместната ви история, толкова по-дълго време ще ти трябва да го убедиш, че наистина си се променил. Запомни, прошката е нещо качествено различно от доверието или уважението. Прошката е свързана с миналото. Доверието и уважението — с бъдещето. Прошката е винаги в ръцете на другите и те са в правото си да ти я дадат или да я откажат, но създаването на уважение и доверие към теб самия лежи в собствените ти ръце... и ти трябва да ги постигнеш. Можеш да сториш това, синко, като докажеш на съпругата си, че отново можеш да бъдеш онзи мъж, в който тя някога се е влюбила.

Изведнъж Джоунс смени темата:

— Млади човече, как ще се казва синът ви?

Хенри се беше съсредоточил върху предишните думи на Джоунс и сега тръсна глава, сякаш да я прочисти. После се усмихна и каза:

— Съпругата ми иска да го наречем Кейлеб¹⁸. Но аз ще настоявам да бъде Джоунс.

Старецът се разсмя и вдигна ръце.

— Не! Не мъчете така детето! Кейлеб е прекрасно име. Знаеш ли историята на истинския Кейлеб?

— Не.

— Кейлеб изживял живота си честно и се превърнал в „достоеен старец“. Прочети я някой път... Ще ти бъде интересно.

Джоунс посегна и сложи длан на главата на Хенри. После затвори очи и каза:

— Хенри Уорън... Твоят син Кейлеб ще има дълъг и плодовит живот. Ще изживее дните си като води другите към също такъв дълъг и плодовит живот. Кейлеб ще обича майка си и баща си, ще ги почита и уважава. Майка си ще закриля, а с баща си ще се гордее. Майката на Кейлеб ще го обсипва с ласките си, ще му вдъхва надежда и самоувереност, ще му дава такава обич, каквато само майките могат да дават, и тази обич ще значи всичко за него. Но онзи, който ще ръководи Кейлеб с добрия пример на собствения си живот, ще бъде баща му. Кейлеб ще наблюдава баща си внимателно и ще прави всичко, което прави и той. Кейлеб ще стане такъв, какъвто е баща му.

Джоунс отвори очи и видя, че по бузите на Хенри се стичат сълзи.

— Ох — каза Хенри задавено, — колко страшно звучи. Кейлеб ще стане такъв, какъвто съм аз?

— Да — отвърна старецът. — Ти не приличаш ли на твоя баща?

— Твърде много приличам на него, опасявам се.

— Сигурен съм, че твоят баща е сторил всичко, на което е бил способен, но се е надявал ти сам да прибавиш мъдрост и разбиране към дадения от него опит. Можеш да отстраниш злото от живота на Кейлеб точно сега, като го отстраниш от собствения си живот. Точно в този момент ти притежаваш силата на новата гледна точка. Можеш да избереш да видиш как животът ти става точно такъв, какъвто го искаш. Ако решиш, можеш да местиш планини от пътя си със съвсем мъничко помощ от онези, които те обичат и умеят да те уважават за това, че си такъв, какъвто си. Но помни едно: все още имаш да се бориш с последиците от досегашните си действия. Няма да бъде никак лесно. Мнозина ще се усъмнят в мотивите ти и ще предупреждават околните да стоят далеч от теб заради онова, което си правил в миналото. Аз обаче ще ти обещаю друго: ако ти се обърнеш и приемеш тези последици с чест и високо вдигната глава, ако помолиш за прошка с искрено разкаяние, ще спечелиш сърцата на онези, които днес те мразят.

Дори в най-тежката битка винаги помни, че за Кейлеб ти си герой... За него ти си най-добрият... Ти си неговата опора, неговата светлина в мрака... Ти си водачът, който може да му покаже пътя към целта на живота му, предопределена от името му — да се превърне в „достоеен старец“.

Хенри замислено гледаше в земята. Веждите му бяха сключени.

— Мога да направя всичко това — каза той най-после. Гласът му бе изпълнен с решимост.

— Мога да направя всичко това.

Джоунс го прониза с поглед, сякаш изпитваше искреността му, и се убеди, че младият мъж казва истината. Удовлетворен, старецът кимна бързо, изправи се и протегна ръка на Хенри. Той също стана на крака и я пое. За миг двамата постояха неподвижни, а после Хенри прегърна стареца с всички сили.

— Никога няма да те забравя — каза той и потисна риданието си.

Докато Джоунс се отдалечаваше към пътя с куфар в ръка, Хенри Уорън склони глава и за първи път след детските си години се помоли. Помоли се за сила, за смелост, за мъдрост и разбиране. Обеща, че от този ден нататък ще бъде добър съпруг, а скоро и добър баща. Закле се да бъде и добър ръководител, и истински искрен приятел.

А накрая благодари на небето, защото му бе изпратило един старец на име Джоунс.

ДЕВЕТА ГЛАВА

¹⁸ Кейлеб (Caleb) — английският вариант на староеврейското библейско име Халев (книга Числа, Стар завет). — Б.пр.

— ЗДРАВЕЙТЕ!

Звънчето над вратата на „Опаковай и изпрати“ в Ориндж Бийч звънна силно, когато влязох. „Опаковай и изпрати“ беше едно от най-интересните места в района. Предлагаше стандартни услуги по опаковане и доставяне на пратки, но в пълния с какво ли не магазин се продаваха още книги, подаръци, пъзели и бонбони за децата. Освен това продаваха моряшки фланелки марка „Сий Дог“ (които заемаха по-голямата част от гардероба ми въщи). Отпред имаха картинка на куче-далматинец пират с дървен крак и превръзка на окото.

„Опаковай и изпрати“ беше и нещо като модерен вариант на класическите негърски бръснарници. Врата до врата с тях се намираше голямото кафене „Бежинет“, а куриерът на UPS идваше по няколко пъти дневно, така че в „Опаковай и изпрати“ бяха отлично осведомени за всичко, което се случваше в района на Ориндж Бийч. Собственикът Тед беше посивял мъж на средна възраст с очила с телени рамки и ярко присъствие. Лин, съпругата му с кестенявите коси, беше неговата по-млада дясна ръка. Двамата бяха едни от най-обичаните хора в района. В отговор на думите ми също побързаха да ме поздравят:

— Здравей, Анди!

— С какво можем да ти бъдем полезни? — попита Тед. — Или си дошъл само да си побърбим?

— Второто — отвърнах с усмивка. — Запътил съм се да обядвам и се отбих да ви кажа „здрасти“.

— В китайския ли ще ядеш?

— Мм... да — отвърнах. — Вие гладни ли сте?

— Да, но имаме твърде много работа. Но преди минутка пред витрината мина Джоунс. Може би ще го настигнеш. Вие двамата сте приятели, нали?

— Лаская се да мисля така — отговорих аз. — Дълга му много и никога не бих могъл да му се отплатя. Накъде тръгна?

Тед посочи надясно.

— Към Джени.

Ресторант „Китайски дракон“ беше едно от любимите места за обяд на местните хора. Държеше го млада азиатка, която почти не говореше английски. Написано, името ѝ май започваше със „С“ или със „З“, но може и да беше „Г“... Във всеки случай всички бяха единомислени, че произнесено приличаше много на „Джени“. Така че всички я наричахме така, а ресторанта бяхме кръстили „При Джени“.

Джени приемаше поръчки, доставяше храна по домовете, водеше счетоводството, сервираше и отсервираше масите, наливаше питиета — правеше всичко сама, със слушалката на един безжичен телефон, притисната между ухото и рамото — така приемаше поръчките отвън. Доколкото беше известно, тя и готвеше, макар че обикновено се провикваше през пет минути към единствения ѝ помощник в ресторанта — млад мексиканец, който винаги говореше тихо и носеше името Ейбрахам. Всички го обичаха, той често сядаше по масите и си приказваше с клиентите. Името на Ейбрахам беше чест повод за добронамерен смях сред местните и ни караше да се чувстваме малко по-либерални, отколкото вероятно бяхме. Къде другаде, питахме се ние през смях, един турист от земеделските щати може да яде китайска храна, седнал на една маса с мексиканец с еврейско име!

Беше обяд, така че когато отворих вратата на ресторанта, видях позната гледка. Беше пълно с всякакви хора — от строителни работници до млади бизнесмени, от хипита-сърфисти до почтени пенсионери. А сред водовъртежа, притиснала телефона до ухото си, се вихреше Джени. Тя ми махна и ми посочи първото сепаре вдясно, точно до вратата. Беше най-близкото до мен сепаре, но аз идвах от блестящата слънчева светлина навън и в сумрака на ресторанта не видях седналия в него старец. Той бе толкова близо до мен, че можеше да ме ошипе, което и направи. Аз подскочих, а той се разсмя.

— Джоунс! — възкликнах. Той стана и ме прегърна.

— Знаех си, че ще те намеря тук — каза той.

Вече бях посвикнал, но все още ми беше странно да го чувам да говори така и да се появява на най-неочакваните, но и най-правилните места. Аз самият бях излязъл от къщи преди

петнайсет минути и тогава все още не знаех къде точно ще отида да обядвам днес. Бях задавал същия въпрос безуспешно и преди, но просто трябваше да опитам още веднъж. Седнахме и аз попитах:

— Джоунс, откъде можеш да знаеш, че ще ме намериш тук?

Той сви рамене.

— Просто влязох и седнах. А след няколко минути... ето те и теб!

Той се засмя на физиономията ми.

Поръчах си ориз със зеленчуци и супа с пролетни рулца. Джоунс си избра говеждо с ориз и сос. Пиехме кока-кола и си говорехме за семейството ми и за последния ми семинар. Бях го изнесъл пред няколко хиляди млади бизнес мениджъри и Джоунс се изненада, когато му споменах, че съм им разказал за разговорите си с него.

— Не мисля, че съм особено интересна тема — каза той с кисела физиономия.

Преди да отговоря, Джени приближи до нашето сепаре и изведнъж се отпусна на колене пред Джоунс. Смутено гледах как взе в дланите си лявата му ръка. Сред какофонията на претъпкания ресторант тя тихичко му прошепна нещо на родния си език, а Джоунс, леко приведен към нея, за да я чува, кимна леко няколко пъти. Най-после Джени се изправи, поклони се и каза със задавен глас:

— Няма забравя тази чест... че те срещнах, Чен. Тя се поклони отново и се върна към работата си.

В следващия, изпълнен със смущение момент Джоунс впери в мен невероятните си сини очи, но аз не можех да разгадая изражението им. В тях имаше нежност, обич, пълен покой... Видях и малко тъга, но може би грешах. Надявах се да не съм прав. Благоговеех пред този старец и бях готов на всичко, за да му помогна.

— Добре ли си? — попитах, защото не знаех какво друго да кажа.

— Да — отвърна той с кротка усмивка. — Добре съм. Всичко е наред.

Поколебах се как да продължа, а Джоунс се върна към храната пред себе си. Накрая обаче не издържах:

— Разбираше ли какво ти говори Джени?

Старецът вдигна очи към мен. В тях грееше същото изражение.

— Да — отговори той. Гледаше ме право в очите.

— Тя не те ли нарече „Чен“?

— Точно така.

Загледах го внимателно, преди да задам следващия си въпрос. Джоунс, изглежда, знаеше точно какъв ще бъде той:

— Ако беше говорил с Ейбрахам... Той щеше да те нарече Гарсия, нали?

Джоунс бавно кимна.

— Най-вероятно.

Изведнъж почувствах, че не ми достига въздух. Познатото лице пред мен беше каменно, но едновременно с това се движеше, променяше се... и все пак оставаше неподвижно! Лицето, което често в миналото ме бе карало да се чудя дали старецът принадлежи към европейската или към африканската раса, се менеше буквално пред очите ми. Или всичко се дължеше на собствените ми възприятия за нещата, както Джоунс толкова често бе настоявал? Бях убеден, че лицето на стареца в момента бе някак различно, без всъщност изобщо да се бе движило или променяло. Когато помислех за него като за Гарсия, той започваше да ми изглежда като истински latinoамериканец, а когато се сетех за името Чен, срещу мен вече седеше азиатец.

Дори в момента, когато пиша тези думи, съзнавам, че онзи момент от историята изобщо не се поддава на описание. Това бе едно от най-странните преживявания в моя живот, но в същото време представляваше миг на дълбоко разбиране за същността на нещата. Тогава Джоунс посочи към чинията ми и странният миг отмина.

— Яж — каза старецът. — Дояж си. Трябва да отидем на едно място.

Вече не бях гладен, така че хапнах само няколко залька и обявих, че съм приключил. Оставих парите на масата и последвах Джоунс, който с вечния куфар в ръка се измъкна през вратата и се отправи към колата ми.

— Къде отиваме? — попитах, бързайки да го настигна.

— По шосето край плажа — отвърна той. — Ще караме на запад.

Докато аз карах, Джоунс спа. Поне на мен така ми се стори. Очите му бяха затворени и не промълви нито дума през цялото време. Аз сторих, както ми поръча — карах на запад покрай плажа и също мълчах. Бях карал десетина минути, когато Джоунс внезапно отвори очи и каза:

— Завий тук.

Завих и на мига осъзнах, че сме се оказали на мястото на нашата първа среща — бяхме пред кея на Гълф Стейт Парк, който в момента беше затворен. Ремонтираха повредите, нанесени от поредната буря. Покритият с пясък паркинг бе пуст.

Намалих и спрях колата. Джоунс се обърна към мен, загледа ме продължително, сякаш се мъчеше да си спомни нещо, но не каза нищо. После излезе от колата и тръгна през паркинга, а след това слезе на плажа и пое към до болка познатото ми място, при което бетонните основи на кея потъваха в пясъка. Последвах го, без да знам дали ми е позволено да го сторя, но реших, че след като Джоунс не ми поръча изрично да остана при колата, то...

Старецът ме изчака непосредствено до кея, изгледа ме отново в лицето, но пак не каза и дума. Тогава ги чух. Прекъсвани от писъците на чайките и шума на прибоя, наоколо се разнесоха ясните звуци на разкъсващ сърцето плач. Идваха изпод кея, от онази кухня в пясъка близо до основите му, която още се връщаше в сънищата ми понякога. В горещината и влагата на летния ден ме побиха ледени тръпки.

Джоунс се мушна под кея, а аз го последвах, изпълнен с безумната мисъл: Нима се връщам в собственото си минало? Очите ми привикнаха към сумрака и видях, че всъщност не става дума за нищо чак толкова драматично. Все пак гледката беше смущаващо позната.

Един млад мъж, облечен в шорти и тениска, бос, седеше по турски на пясъка, а лицето му бе скрито в дланите. Плачът му бе мъчителен и искрен. Безнадежден вой, изразяващ същото отчаяние, което самият аз бях изпитвал в миналото на същото това място. За момент ми прилоша.

Младежът изглежда ни бе чул, защото вдигна очи. Толкова се стресна, че за миг помисли, че трябва да побегне или пък да ни нападне, но Джоунс, застанал между него и мен, протегна ръка. А момчето я пое в своята.

— Ела насам, синко — каза Джоунс. — Ела към светлината. Спомних си. Това бяха точните думи, с които Джоунс ме бе повикал преди почти три десетилетия. Ела към светлината. Тогава бях помислил, че има предвид нещо съвсем друго, и се зачудих дали този младеж пред очите ми всъщност схваща същинското значение на тези думи и дали осъзнава какво се случва в момента в живота му.

Той проплака за последно и пристъпи напред. Закашля се високо и изтри нос с ръката си. Тъмната му коса бе дълга и рошава, но чиста. Къпе се в хотелските басейни, помислих аз. Беше на деветнайсет или двайсет години, слаб и жилав, и дори в заобикалящия ни сумрак виждах колко загоряла е кожата му.

— За нещо специално ли плачеш? — запита Джоунс. Без да обръща внимание на въпроса, момчето подсмръкна и попита:

— Арестуван ли съм? Джоунс се обърна към мен:

— Този отговор е почти толкова глупав, колкото и „Да ме ограбиш ли искаш?“.

После се извърна отново към младежа и попита:

— Освен за откраднатите безалкохолни в хладилната чанта зад гърба ти и за някое и друго влизане в чужд гараж след мръкнало, има ли още нещо, за което би трябвало да те арестуват?

Момчето поклати глава.

— Добре тогава... Джейсън — каза многозначително Джоунс. — Не се плаши. Аз съм доста стар. Мислиш ли, че лесно би могъл да се справиш с мен?

Старецът сви юмруци и замахна бързо няколко пъти, сякаш се боксира.

Момчето леко се усмихна.

— Откъде знаете името ми? — попита то. — Кой сте вие?

— Казвам се Джоунс. Без „господин“ отпред, просто Джоунс. А това е Анди.

И той погледна към мен през рамо.

— Откъде знаеш името ми?

— Е, не е голяма философия — отвърна Джоунс. — Наблюдавам те от доста време.

Точно същото каза и на мен някога...

— Младежо — започна Джоунс, без да обръща внимание на мислите ми, — ако ни почерпиш по една кока-кола от ония, дето са скрити зад теб, можем да започваме.

Джейсън не мръдна.

— Какво да започваме? — попита той предизвикателно.

— Време е да прозрем някои неща — отговори Джоунс. — Да надникнем в сърцето ти. Да натрупаме малко различни гледни точки.

Все още нащрек, младежът промълви:

— Не разбирам за какво говорите... Джоунс ме погледна, намигна ми и отговори:

— Аз съм проникател. Това е дарбата ми. Някои хора могат да пеят или да тичат много бързо, а пък аз виждам разни неща, които другите не забелязват. А повечето от тези неща изобщо не са скрити, ако искаш да знаеш. Старецът вдигна рязко глава.

— В различните случки и у всеки човек аз виждам такива подробности, които хвърлят нова светлина върху нещата. Дават нова гледна точка. Всъщност точно това им липсва на повечето хора — гледна точка, по-широк поглед върху цялата картина. Така че аз им осигурявам такъв по-широк поглед... Давам им възможност да премислят, да си поемат въздух и да започнат живота си наново.

Старецът и младежът се гледаха втренчено известно време в мълчание, след това Джейсън се скри в мрака отзад и след малко се върна с три кутийки. Едната задържа, втората подаде на Джоунс, а третата ми подхвърли с широк замах. Хванах я и срещнах очите на младежа. Беше я хвърлил доста по-силно, отколкото бе необходимо. Не крие агресията, помислих аз. Много, много разгневен. Знам, добре знам как се чувстваш, момче. Джоунс отлично забеляза как Джейсън хвърли кутийката към мен, но не каза нищо.

— Благодаря за колата — каза старецът. — После се обърна към мен и забеляза лукаво: — Рефлексите ти са доста добри.

Все още се борех с порива да хвърля кутийката с кока-кола обратно към момчето. Сега обаче кимнах и се усмихнах леко на Джоунс.

Той се обърна към младежа:

— Значи... Останал си без семейство, така ли?

— Откъде знаеш?

Джоунс сви рамене, сякаш казваше: Че това всички го знаят. Джейсън ме погледна. Двамата с него обаче отлично знаехме, че това не отговаря на истината.

— Умряха... Разделиха се... Избери си — отвърна Джейсън. — И в двата случая няма значение. Джоунс размисли върху думите му и кимна:

— Съжалявам за начина, по който се чувстваш в момента, но ако размислим за бъдещето ти, си напълно прав. Няма никакво значение.

Думите на стареца разгневиха Джейсън още повече.

— Това пък какво значи?

— А, нищо — отвърна Джоунс с престорена невинност. — Просто съм съгласен с теб. Няма значение какво е миналото ти, защото винаги можеш сам да избереш бъдещето си. Помислих, че това имаш предвид.

Джейсън млъкна, а аз за малко не се изсмях с глас. Старецът го беше притиснал в ъгъла и младежът отлично го съзнаваше. Но както бях постъпил и аз преди години, направи още един опит да защити гледната си точка.

— Виж. При мен положението е безнадеждно. Очевидно е, че животът ми върви от зле на по-зле. Така че дай да оставим тия приказки за бъдещето, а?

Джоунс поклати глава.

— Не — каза той. — Извинявай, но няма да ги оставим. Аз не мога да ги оставя.

— Какво? — попита Джейсън с такъв нахален тон, че аз се ядосах почти колкото него.

Джоунс също го забеляза.

— Всъщност — каза старецът с укорителна усмивка, — „Моля, господине?“ е много подходящ отговор в случая от „Какво?“, но за това по-късно. Засега позволи ми да се спра върху следното. Ти казваш, че животът ти върви от зле към по-зле. Макар аз лично да мисля, че ти в

случая просто приказваш каквото ти дойде, искам да знаеш и добре да проумееш, че за съжаление думите ти са чиста истина.

— Кое е истина? — попита младежът.

— Ами това, че животът ти действително върви от зле на по-зле. И то доста бързо. Във физически, емоционален и финансов план животът ти върви от зле на по-зле.

— Не ти вярвам — изсумтя Джейсън.

— Не ми вярваш ли? — подигра го Джоунс. — Значи, когато ти твърдиш, че животът ти върви от зле на по-зле, това е истина, а когато аз го твърдя, вече не е истина, така ли?

Джейсън не знаеше какво да отговори, затова замълча. Трябваше да признае, че Джоунс проявяваше към това момче много повече търпение, отколкото бих имал аз на негово място. Обаче отлично знаех накъде бие старецът с цялата история под мотото „от зле към по-зле“.

Джоунс пое дълбоко дъх.

— Младежо — обърна се той към Джейсън, — съгласен ли си, че възможностите и подкрепата в живота на всеки човек идват от другите хора?

Джейсън не отговори веднага, но най-после каза:

— Не съм сигурен, че разбирам какво имаш предвид. Старецът отново попита:

— Съгласен ли си, че всеки дължи напредъка и финансовите си успехи на хората около него? Съгласен ли си, че човек получава цялата подкрепа в живота си от другите? Да, има отделни хора, които попадат в живота ни с определена мисия, но ние черпим възможности и подкрепа не само от тях, а и от всички останали. Прав ли съм?

— Май да...

— Без „май“ — твърдо го прекъсна Джоунс. — Съгласен ли си, че възможностите и подкрепата в живота на всеки човек идват от другите хора?

— Да.

— Отлично — отвърна Джоунс. — Сега искам да помислиш така. Ако е вярно, че животът ти върви от зле към по-зле, може ли причина за това да е фактът, че получаваш по-малко възможности и подкрепа, отколкото са ти необходими?

— Да. Мисля, че... Искам да кажа, да, може и това да е причината.

— Тogaва, след като отлично знаеш, че възможностите и подкрепата идват от другите хора, защо не отидеш да си вземеш полагащия ти се дял възможности и подкрепа?

Джейсън го погледа мълчаливо и попита:

— Ти ми кажи.

— Добре — отвърна старецът. — Ще ти кажа. Ти не получаваш възможности и подкрепа от другите хора поради една много проста причина и тя е, че никой не се радва на присъствието ти.

При тези думи аз се приготвих да застана пред Джоунс и да го защита от юмруците на младежа, защото бях сигурен, че той ще се нахвърли върху стареца. Вместо това Джейсън стисна устни и наведе за миг очи. После вдигна отново глава и погледна Джоунс в очите.

— Добре. Това е истината — съгласи се той. Следващите му думи обаче ме втрещиха: — Как мога да променя това?

— Преди да ти обясня как можеш да го промениш — отвърна Джоунс, — трябва да разбереш, че и обратният вариант е възможен. Има хора, чийто живот става все по-добър и по-добър. Познаваш ли някой такъв?

Джейсън слушаше напрегнато. Аз също.

— Познаваш ли някого — продължаваше Джоунс, — на когото му върви във всичко? Възможностите се сипят край него една след друга и той никога не се обезкуражава? Е, съществуват такива хора. Ако е вярно, че възможностите и подкрепата идват от другите хора, то защо ли този късметлия получава повече, отколкото му се полага?

Без да чака отговор, Джоунс веднага сам предложи обяснението:

— Ще ти кажа защо. Защото всички се радват на присъствието на този човек, който в твоите очи превръща в злато всичко, до което се докосне. Той е забавен, щастлив и изпълнен с ентузиазъм. Той е направо „магнит за хора“ и затова, когато околните разполагат с възможности и подкрепа, които искат да дадат на някого, този забавен и щастлив човек получава от тях повече, отколкото получаваш например ти.

Отново се приготвих за физическо нападение от страна на Джейсън, но той за втори път ме изненада.

— Разбирам — каза той. — Но какво мога да сторя аз по въпроса?

— Много е просто — отговори Джоунс. — Младежо, ти просто трябва да се превърнеш в човек, на чието присъствие всички се радват! Това е най-великата тайна на успеха в човешкото съществуване. Човек, който я е разгадал, държи света в ръцете си. Може да се срещне с всеки изпълнителен директор. Защо ли? Защото се е харесал на асистента на изпълнителния директор. Такива хора ги включват в списъците, те правят големите сделки, за тях са повишенията. На такива хора другите помагат, отделят им време, плащат им повече. Пред такива хора винаги се откриват шансове, на такива хора другите вярват. Само защото ги харесват.

— Не искам да ставам досаден — каза Джейсън, — но как аз да стана такъв човек? Наистина ти вярвам, макар че все още не мога да разбера защо си дошъл при мен. Как да постигна това? Как да се променя? Откъде да знам какво да променя в себе си?

Джоунс се приведе напред. Аз също. Не исках да пропусна и дума от онова, което щеше да последва. Джоунс щеше да разкрие на младежа същата мъдрост, която някога бе разкрил на мен — простичкото правило, което бе променило живота ми!

— Джейсън — каза той сериозно, — всеки ден трябва да си задаваш въпроса: „Какво другите хора биха променили в мен, ако можеха?“ Това разсъждение е от особена важност. Какво другите хора биха променили в теб, Джейсън, ако можеха да го сторят? Младият мъж повтори:

— Какво другите хора биха променили в мен, ако можеха? — После се смръщи и попита: — Ами ако другите ми кажат какво биха искали да променя..., а аз не искам да променям точно това у себе си?

Джоунс се разсмя:

— Тогава просто трябва да си спомниш, че всъщност това съвсем не е въпросът, който стои. Въпросът е: „Какво другите хора биха променили в мен, ако можеха?“

Старецът внезапно стана сериозен.

— Виж, ако искаш другите хора да ти вярват, е много важно преди това да те харесат. Затова провери сам себе си във всички възможни аспекти, за които се сетиш. Дали другите хора биха променили нещо в начина ми на обличане, ако можеха? Дали другите хора биха променили нещо в поведението ми, ако можеха? Дали другите хора биха променили нещо в начина, по който говоря? И така нататък. Разбираш ли какво имам предвид?

— Разбирам — отвърна Джейсън. — За начина на говорене... Защо каза оде, че „Моля, господине?“ би бил по-подходящ отговор?

— Ами — започна Джоунс — отговорите „Да“ и „Да, господине“ са еднакво правилни. Същото е и с „Не“ и „Не, господине“. Както и с „Да“ и „Да, госпожо“ и „Не“ и „Не, госпожо“. Разбра ли?

— Разбрах.

— Разлика все пак има и тя се крие в момента, в който ти трябва да избереш един от двата отговора. Научни изследвания показват, че в повечето случаи за човека няма никакво значение кой от двата отговора ще получи. Но известен брой хора — да кажем около 20 процента — чувстват, че ако към отговора е било прибавено „господине“ или „госпожо“, това означава, че към тях са се отнесли с много по-голямо уважение. Та, ето какво имам предвид. Ако ти се стремиш към това да се превърнеш в човек, на чието присъствие другите се радват, сигурно искаш и тези 20 процента също да те харесат. В момента просто ти давам пример. Ето ти още един. Има хора, които нямат нищо против от време на време в разговора да се появява по някоя и друга неприлична дума или ругатня. Има обаче и други, които не желаят никога да чуват нито една подобна дума. Ти самият може да нямаш проблем с ругатните, но ако искаш да се превърнеш в човек, на чието присъствие другите се радват, трябва да се придържаш винаги към най-високите стандарти.

Джейсън се усмихна.

— Схващам. Искам да кажа, наистина разбирам.

— Естествено, че разбираш — отвърна старецът. — Джейсън, пред теб лежи невероятно бъдеще. Един ден ще гледаш на днешните „най-лоши дни от твоя живот“ като на дни, изпълнени с щастие и късмет. Най-лошите дни са ценни като всички други и от дистанцията на времето

могат да се превърнат в най-добрите дни. Знай, Джейсън, че съдбата ти е предопределила да оставиш следа в този свят. Разбираш ли какво ти казвам?

— Мисля, че... да, мисля, че разбирам — искрено отвърна младежът. — Аз... искам да оставя следа в света.

— Ами тогава наистина ще го сториш! — каза Джоунс и кимна. — Но все пак каква следа точно искаш да оставиш? Това, приятелю мой, зависи изцяло от теб. Що се отнася до мен... — той намигна, — аз лично смятам, че следата, която ще оставиш в света, ще е велико дело!

Старецът протегна ръка на младежа.

— Сега ще те оставя — каза и отвори куфара си, криейки го от погледа ми, — но тук съм приготвил нещо за теб. — Замълча за миг и запита: — Четеш ли?

— Да — отвърна младежът и веднага се поправи с широка усмивка: — Искан да кажа, да, господине, чета.

Джоунс също се усмихна.

— Добре тогава.

Старецът замърмори нещо тихичко и извади от куфара три книги с оранжеви корици. Напрегнах се да видя дали бяха същите три, които аз помнех от миналите дни. Точно те бяха. Малко поовехтели вече, но без съмнение бяха същите книги: „Уинстън Чърчил“, „Уил Роджърс“, „Джордж Вашингтон Карвър“.

Когато изпълзах изпод кея, бях по-развълнуван и объркан от когато и да било. Искан да кажа на момчето какъв късмет е извадило, че е срещнало Джоунс. Искан да му кажа как ще се преобърне животът му сега, стига само да вярва силно и да работи упорито. Трябва да призная, че в момента бих платил каквато и да е цена за онези три книжки — исках да лежат на моето бюро, в моя кабинет — но добре разбирах, че те са сто пъти по-важни, когато са в ръцете на някой друг млад човек, когато хранят неговото сърце и неговия ум.

Когато се изправих и се обърнах, Джоунс го нямаше. Заслушах се да чуя гласа му, защото помислих, че се е върнал при момчето да му каже нещо, което е забравил. След това обиколих кея от другата страна. Дали старецът не ме чакаше там? Нямаше го. Усмигнах се и поклатих глава, после тръгнах към колата, като вече се смеех с глас. Реших, че ще го срещна до седмица или няколко дни. Той отново щеше да дойде. Щеше да се появи в най-неочакваното време и на най-неочакваното място.

Чак на следващата сутрин разбрах, че... този път приятелят ми си е отишъл завинаги.

ТЕЛЕФОНЪТ ЗВЪННА В 8:14 ЧАСА. Бях работил до късно през нощта и още спях, но Поли беше станала и се занимаваше с момчетата. Вдигна телефона при второто позвъняване и преди аз отново да успея да заспя, тя се изправи до мен със слушалката в ръка.

— Миличък... — разтърси ме тя лекичко.

— Добро утро — промърморих аз, претърколих се и с усилие отворих очи.

Поли отново ме побутна.

— Миличък, събуди се, моля те. Тед е на телефона. Тед от „Опаковай и изпрати“. Разстроен е и казва, че веднага трябва да говори с теб.

Намръщих се в опит да приведа мислите си в някакъв порядък.

— Колко е часът? — попитах.

— Осем и петнайсет.

— Добре.

Поли ми подаде телефона, но не излезе от стаята. Подпрях се на лакът, вперих поглед в очите й и се обадох:

— Ало, Тед?

— Здравей, Анди — отвърна той, — прощавай, че те притеснявам...

— Не ме притесняваш. Какво става?

— Ами... — започна Тед — не знаех на кой друг да се обадя... Не исках да звъня в полицията...

Сега вече целият се напрегнах. Разсъних се напълно. Седнах в леглото и попитах:

— Тед, какво е станало?

— Може да не е нещо сериозно...

— Тед!

— Тази сутрин намерих куфара на Джоунс на паркинга. Джоунс го нямаше. Куфарът стоеше точно по средата на паркинга. Около него нямаше жива душа.

Не знаех какво да кажа. През главата ми за миг минаха стотици варианти. Дали старецът не беше ранен? Или просто беше забравил куфара? Или са му го откраднали и са го оставили на паркинга? Дали това изобщо беше куфарът на Джоунс, или Тед се беше объркал?

— Внесе ли го в магазина? — попитах.

— Не — колебливо отвърна Тед. — Всичко наоколо още е затворено, така че няма много коли. Аз... Просто не исках да го местя. Трябваше ли?

— Прав си, може би не — отговорих аз. — Чакай ме. Идвам веднага.

Разказах набързо на Поли какво става, нахлузих тениска и шорти, които минават за бермуди в нашия град. Измих си зъбите, целунах Поли и момчетата и след пет минути вече карах към Тед.

Стигнах до плажа след още седем или осем минути и завих в паркинга. Около куфара се беше струпала малка тълпа. Тед беше прав. Наоколо имаше малко коли. Повечето от присъстващите бяха хора, дошли рано на работа.

ДЕСЕТА ГЛАВА

ДОБЛИЖИХ АВТОМОБИЛА ДО ХОРАТА, СПРЯХ и излязох. До куфара стоеше Тед. До него бяха Сюзън и Клей от отсрещния супермаркет. Джени и Ейбрахам бяха тук заедно с Ал от кафенето. Всички ме гледаха, докато се приближавах, но никой не пророни и дума, дори не ме поздравиха.

Спрях пред Тед и го загледах. Очаквах да направи нещо, и аз не знаех какво. Той обаче изглеждаше като замаян, така че аз коленичих до куфара.

— Някой пипал ли го е? — попитах.

— Не, не — чу се от всички страни. Никой не го беше пипал. Разбирах ги. Аз също не горях от желание да докосна куфара. Странно... Всички присъстващи бяха виждали този куфар много, много пъти. Бяхме си говорили за него. С любопитство забелязвахме как Джоунс не позволява на никого да носи куфара вместо него, нито пък да зърне какво има вътре. А ето ти го сега този куфар, стои си тук пред нас, но никой не иска дори да се допре до него.

Кожата на куфара беше овехтяла, мека и гладка — обичаен начин, по който изглеждат наистина много старите предмети. Някога трябва да е била тъмнокафява на цвят, но това отдавна се бе променило и тя бе избеляла до бледокафеникаво. Цялата беше прорязана от малки пукнатини и силно напомняше кожата на стареца... мека, но едновременно жилава, издръжлива, притежаваща сила, която сякаш растеше и ставаше все по-явна с времето.

Бавно положих длан върху куфара, подържах я за малко там и я отдръпнах. Вдигнах поглед и видях, че към групата тихичко са се присъединили още хора. Том и Беки от аптеката, маникюристките от фризьорския салон, двете момчета от магазина за риболовни принадлежности — всички бяха дошли да погледат или да почакаят... Аз самият не бях сигурен какво точно правим. Новината се разнасяше из града. Погледнах нагоре:

— Да го внесем ли някъде?

Всички единодушно се съгласиха, че ще е най-добре да махнем куфара от паркинга. Изправих се и погледнах Тед.

— Ти — каза той кратко и отстъпи назад.

Така че аз вдигнах куфара на Джоунс. Беше изненадващо лек, макар че според мен не беше празен. Всички — вече бяхме около двайсет души — поехме през паркинга и влязохме в кафене „Бежинет“. Занесох куфара до една от масите в средата и внимателно го сложих отгоре ѝ, легнал на една страна. Всички от паркинга бяха в кафенето и смутено стояха прави, докато Ал не се зае да налее кафе и да раздаде чаши на хората. Скоро се разположихме колебливо по масите наоколо.

— Едни съседни бяха започнали процедура по развод — каза Клей, без да се обръща към никого конкретно, — но после срещнаха Джоунс.

Всички вдигнахме очи и го погледнахме. Клей сви рамене.

— Просто ми се прииска да ви го кажа — обясни той.

— Дали Джоунс е добре? — попита Сюън. Питаше точно мен. — Искам да кажа, дали не е пострадал някъде, дали не е ранен?

— Не знам — отвърнах честно аз. — Надявам се, че не... пък и не вярвам да е пострадал. Нали си го знаете Джоунс. Идва и си отива. Няма правило кога ще изчезне или накъде ще поеме. — Замълчах и добавих: — Макар че никога не съм го виждал без куфара.

Всички вперихме очи във вехтия стар куфар, около който вече се бе оформила някаква загадка, в която никой от присъстващите не искаше да участва.

Вратата се отвори и обърнахме глави. Влязоха още няколко души. Сред тях бяха Робърт Крафт и Бари и Ян Хенсън. Робърт придърпа стол и седна до мен.

— Чух — каза той и тихичко добави: — Някакви новини? Аз поклатих глава.

Ал остави по масите наоколо големи подноси с курабийки и наля кафе на новодошлите. В кафенето влизаха все повече и повече хора: Джон и Шанън Смит, Майк и Мелани Мартин, Джонатан и Дебра Лангстън, Алън и Карън Макбрайд, съпрузите Грантъм, съпрузите Милър, съпрузите Норууд, цялото семейство Уорд, всички от семейство Кайзър... Останалите не ги познавах. Хората нервно надигаха чашите с кафе, но забелязах, че колкото и сладко да ухае курабийките, изглежда, никой нямаше апетит.

— Хей, хора — обадох се, сякаш идеята ми бе хрумнала току-що. — Просто от любопитство... Дали някой от вас знае къде ношува Джоунс? Къде отсяда? Дали някога е ношувал у някого от вас?

Срещнах празни погледи.

— Добре де — въздъхнах. — Само си помислих...

— Нали знаеш — каза Тед, — че веднага бих отишъл да го търся, ако имах и най-малка представа откъде да започна.

— Е — обади се Алън, — Джоунс и преди е изчезвал. Имало е дълги периоди, когато не сме го виждали, нали така?

Всички го изгледахме и той повдигна рамо:

— Да, знам. Никога без куфара.

Откакто бях оставил куфара на масата, нито аз, нито някой друг се бе докосвал до него.

Вратата отново се отвори и влезе Джейсън, момчето от кея. След него вървяха няколко от собствениците на яхти от пристанището. Кимнах му, а той ми махна.

— Предполагам, никой от нас не знае откъде всъщност е Джоунс... — обади се някой.

Да, никой не знаеше.

— Животът ми беше на приключване, когато срещнах Джоунс — каза Джейк Конър. — Мисля, че за никого не е тайна, че бях фалирал.

Всички глави рязко се обърнаха към него. Джейк Конър? Фалирал? Е, за мен това си беше тайна. Джейк беше един от най-богатите хора в района. Както и един от най-подлите, ако човек вярва на всички истории, които се носеха за него. Същите тези истории обаче разказваха и как преди няколко години Джейк се променил коренно само за една нощ, но никой не знаеше причината за това. Сега явно щяхме да я узнаем.

Джейк започна:

— На никого не съм разказвал това преди. Когато казах: „Животът ми беше на приключване“ не бях напълно искрен. Аз сам възнамерявах да сложа край на живота си. Няколко неотложни плащания съвпаднаха с момента, в който борсата се срива. Бях напълно съсипан финансово. Испитвах срам. Бях... уплашен. Така че една вечер изкарах „Мисти Лин“ от пристанището и подкарах към провлака.

Всички присъстващи знаеха, че „Мисти Лин“ е двайсет и пет метровата яхта на Джейк, която той държеше на кея при Тери Коув.

— Стоях на мостика около два часа. Мислех. Самосъжالياх се и се опитвах да събера кураж за онова, което бях намислил. Намерението ми беше да включа автопилота да управлява в южна посока, а аз да скоча зад борда. Някой щеше да намери яхтата, когато горивото свършеше,

а застрахователите скоро щяха да изплатят застраховката ми „Живот“ на семейството ми по бързата процедура. Никой нямаше да може да докаже, че съм се самоубил, така че... Е...

Гласът му заглъхна. Очите му се взираха в един спомен, който никой от нас нито би могъл, нито би искал да види. Роджър Кайзър наруши мълчанието:

— Но ти днес си тук с нас, Джейк. Защо не го направи?

Джейк се извърна към него и го загледа със странна усмивка, сякаш сам не вярваше в онова, което се канеше да разкаже.

— Не го направих — отговори, — защото Джоунс ме потупа по рамото и ми каза да не го правя.

Джейк остави думите му да произведат необходимия ефект и добави:

— Жена ми обаче за малко наистина да вземе застраховката. Щях да получа удар от изненада, като видях Джоунс. Ето как беше... Знам, със сигурност знам, че старецът не беше на яхтата, когато тръгнах от кея. Не беше на яхтата. Просто... не беше там. След онази нощ съм премислял всичко милиони пъти. Аз исках да се самоубия, но не бях луд, затова ви заявявам напълно отговорно, че когато потеглих към провлака, бях сам на яхтата.

— Яхтата е доста голяма, Джейк — скептично се обади Роджър. — Много помещения има...

Джейк въздъхна дълбоко.

— Добре. Мислете, каквото искате... Но аз всъщност исках да ви разкажа как Джоунс ми говори с часове онази нощ. Продължи и на следващата сутрин. Когато приключихме, дълговете ми си стояха все така неизплатени, но аз вече имах нов поглед към всичко. Нова „гледна точка“, както се изрази Джоунс. И успях да се справя. Разплатих се с всички кредитори. Мисля, че наистина вече съм нов човек. Не бях виждал Джоунс от тогава допреди... Преди колко време се появи тук за последно? Пред шест-седем седмици? Пресметнах набързо. Ами да, Джоунс беше дошъл в града едва преди няколко седмици.

— Всички помните моя Харисън...

Погледите на присъстващите се извърнаха към гласа, дошъл някъде отстрани. При шкафа до стената стоеше Нанси Карпентър, дама, надхвърлила шейсетте. Познавах я от банката — тя работеше там като касиерка — както и от благотворителните каузи, с които вечно беше заета. Харисън, съпругът ѝ, беше съдия по граждански дела и почина преди няколко години след дълга борба с рак на белия дроб. Да, рекох си, всички тук помним Харисън Карпентър.

Нанси се изправи.

— Харисън почина преди три години... Е, следващия месец ще станат три години. — Гласът ѝ се прекърши и тя замълча, за да се овладее. — Мнозина от вас присъстваха на опелото. Никой никога не ме е питал — може би от учтивост — но аз знам, че сигурно сте се чудили защо погребяхме Харисън с вилица в ръката. Всъщност може и да не сте я забелязали...

Не сме я забелязали ли? Жената сигурно се шегуваше. Градът говори за това погребение цял месец! А през следващите три години всеки път, когато го споменавахме, някой прибавяше:

— Помните ли как Харисън лежеше в ковчега с вилица в ръката?

Но Нанси беше права за едно — никой никога не беше питал за причината. Всички харесвахме Харисън, обичахме Нанси и не ни се струваше уместно да повдигаме въпроса. Но сега бяхме наострили уши!

— Както и Джейк — тя стрелна Конър с поглед, — и аз никога не съм разказвала тази история на никого. — Жената си пое дълбоко дъх. — Както всички знаете, на Харисън му беше много тежко последните няколко месеца, преди да... е... Преди да почине. Не толкова физически, макар че положението и там не беше никак розово. Спяхме в отделни стаи. Бяхме женени трийсет и осем години и никога преди не бяхме спали отделно, но сега се наложи, защото лекарствата го държаха все буден, а и той постоянно кашляше...

Тя замълча, потънала в мислите и спомените си. После изведнъж сякаш се стресна и се върна към действителността.

— Какво казвах? А, да. Та така, на Харисън му беше много тежко. Не беше готов да умре. Разбира се, аз също не бях готова за това. Как въобще е възможно човек да бъде готов за това, мислехме и двамата. Той беше стигнал дотам, че плачеше непрекъснато и не искаше да става от леглото. Аз също плачех много. Както и да е, няколко седмици преди смъртта на Харисън една нощ се събудих и чух как съпругът ми се смее. После чух от стаята му и още един, непознат глас.

Нанси замълча.

— Първо помислих, че си е пуснал телевизора, но след няколко минути станах и отидох да проверя какво става.

Жената вирна брадичка, сякаш имаше намерение да заяви нещо недвусмислено и ни предизвикваше да го оспорим.

— Надникнах при Харисън и видях, че до него е седнал Джоунс. Разбира се, тогава не знаех, че това е Джоунс, не го познавах. За мен той беше просто някакъв непознат старец, който по някакъв начин е влязъл в дома ни. В първия момент се ужасих. Изтичах веднага да проверя вратите, но те си бяха заключени, затворени с веригите отвътре. Опитах се да се обадя в полицията, но телефонът не работеше. Мобилният ми също отказа. После си помислих: „Добре де, сигурно Харисън го е пуснал да влезе.“ Е, той не беше ставал с дни от леглото, така че не бях убедена, че така е станало, но все пак...

Тя сви рамене. Всички в кафенето мълчаха и стояха абсолютно неподвижно. Единственото движение беше отварянето на вратата и стъпките вътре на още и още хора, които продължаваха да влизат, докато Нанси разказваше:

— Върнах се при съпруга си. Джоунс се представи и каза, че е най-добрият приятел на Харисън. Съпругът ми повтори думите му: каза, че старецът е най-добрият му приятел, но аз отлично знаех, че ние никога преди не сме виждали Джоунс. Харисън изглеждаше спокоен... дори щастлив. .. така че аз седнах на един стол в ъгъла на стаята и се заслушах. Дватама си говореха, говореха си безспир. Най-накрая Джоунс някак си насочи разговора към майката на Харисън. Тя починала, преди ние да се оженим, така че аз не я познавах, но бях слушала много истории за нея. Мъжът ми много я обичаше. Както и да е, Джоунс каза: „Помниш ли, Харисън? Помниш ли как майка ти слагаше голямата маса на Деня на благодарността и на Коледа?“ Когато старецът каза тези думи, съпругът ми затвори очи и се усмихна. Не го бях виждала толкова щастлив от дълго време, гласът на Джоунс го успокояваше... Приласкаваше го. После Джоунс каза: „Харисън? Помниш ли какво сервираше майка ти на гостите? Шунка, печена пуйка, сладки картофи, кифлички и грах? Приготвяше варена царевица със сметана, боровинков сос и желирана салата.“ При тези думи аз се наведох напред, за да ги чувам, защото старецът говореше все тихо и по-тихо. Тогава Джоунс каза: „Но всички най-много обичаха десертите на майка ти, нали, Харисън? Тя правеше най-хубавите десерти. Кейк с орехи, кокосова торта, онези малки банички с ябълки... А помниш ли захарните бисквити? Но ти най-много обичаше пая с тиква, нали, Харисън? Помниш ли?“ После Джоунс продължи: „А помниш ли какво казваше майка ти на гостите всеки път, когато раздигаше масата след вечеря? Помниш ли, Харисън? Точно преди да поднесе десерта? Тя отнасяше празните чинии, но винаги преди това казваше: „Задръжете си вилиците... Най-хубавото предстои!“ Сълзите се стичаха по бузите на Нанси.

— Както ви казах — продължи тя храбро, — на никого не съм разказвала тази история. Преди да си тръгне, Джоунс целуна съпруга ми по челото и каза: „Не трябва да се страхуваш повече, Харисън. Задръж вилицата. Най-хубавото предстои.“

Всички мълчахме, защото не можехме да продумахме, а Нанси добави:

— Никога повече не видях Джоунс, докато той не се появи отново тук преди няколко седмици. Аз бях... Аз сложих вилицата в ръката на Харисън, когато почина. Той ме помоли да го сторя. — Тя отново вирна брадичка. — И се радвам, че го сторих! Аз вече вярвам в същото... Вярвам, че най-хубавото предстои.

Няколко минути продължи мълчанието след думите ѝ. А през следващите три часа хората се надпреварваха да разказват истории за Джоунс, за Гарсия или Чен — използваша името, под което го бяха познавали. Поли беше влязла в кафенето още докато говореше Нанси и ме накара и аз да разкажа какво е означавал за мен Джоунс и как съм се запознал с него.

Беше дошъл и Пат Симпсън със съпругата си Клаудия. Той разказа, че видял за първи път Джоунс по времето, когато бил още момче, и как старецът се намесил и му попречил да се забърка в много сериозни неприятности.

След това чухме още няколко подобни истории за навременната намеса на Джоунс.

Брендън, седемнайсетгодишният син на Шарън Тейлър, видял Джоунс за първи път преди три години — тогава бил на четиринайсет. По онова време претърпял автомобилна катастрофа — бил в колата заедно с още няколко по-големи момчета. Шарън се кълнеше, че когато преди

няколко седмици видели Джоунс из града, Брендън заявил, че това е същият старец, който бил до него в линейката веднага след катастрофата преди три години. Всъщност, продължи Шарън, след катастрофата момчето непрекъснато разказвало за този старец, но парамедиците от „Бърза помощ“ я уверили, че освен тях и раненото момче в линейката не е имало никой друг и че детето навярно е бълнувало от шока.

Бойд Крофърд пък разказа, че преди почти десет години той и синът му извадили посред нощ един старец от вълните на Улф Бей. Били излезли за скариди и едва не минали през него с лодката. Това бил Джоунс. Тогава си помислили, че са го спасили.

— Излезе обаче — каза Бойд, — че старчето спаси нас. По онова време аз и момчето ми си бяхме влошили отношенията. Почнахме да се мразим, това беше цялата работа. Не беше редно и добре си го знаехме. Жената плачеше ден и нощ за това. Но ние просто не знаехме как да оправим нещата. Старият шегаджия ни сдобри — още там, на лодката. Не си спомням дори как стана дума за това, но когато слънцето изгря, аз и моето момче се прегръцахме и сълзите ни теча-ха ей-така. А старецът изчезна, преди да стигнем до пиката. Повече не го видяхме... Е, допреди няколко седмици.

Най-после историите свършиха или нямаше повече хора, които да искат да споделят. Огледах се и видях, че в малкото кафене вече са се събрали повече от сто души. Ясно беше, че всеки един от тях е свързан по някакъв начин с моя стар приятел. Колкото повече мислех за това, толкова по-смайващо ми се струваше.

Честно казано, не знаех какво да мисля за всички тези истории, в които Джоунс се бе оказвал някъде на правилното място или пък изчезвал неочаквано. Но не беше възможно да отрека, че съществуваше схема — Джоунс се бе появявал винаги там, където е било нужно нещо специално. Където е бил нужен някой специален. Това се бе случило в моя живот и в живота на всички хора, събрани около куфара тази сутрин.

Огледах се. Познавах повечето, знаех къде работят. Вече беше почти единайсет часът на обяд, явно всички бяха решили да не ходят на работа днес. Други притежаваха магазини, които явно щяха да останат затворени. Имаше и родители, дошли с децата си, които днес нямаше да ходят на училище.

Погледнах си часовника още веднъж, после обърнах въпросително очи към Поли. Тя вдигна глава високо и леко сви рамене. Аз си поех дълбоко въздух и се изправих.

— Никой от присъстващите тук не знае как да се свърже с Джоунс — започнах, — прав ли съм?

Мълчание.

— Някой има ли представа къде бихме могли да изпратим куфара, за да се върне той при Джоунс?

Пак мълчание.

— Ако никой не възразява — внимателно продължих аз, — мисля, че трябва да отворим куфара. Не е заключен. Няма нужда да чупим нещо или да го отваряме насила. Да проверим дали вътре няма нещо, което да ни насочи... Адрес... Или нещо друго.

Всички се съгласиха, че трябва да отворим куфара, така че аз го обърнах със закопчалките към мен. Всички бяха затаили дъх. Хората в кафенето до един чуха изскърцването на закопчалките, когато ги плъзнах встрани. Открехнах вехтия куфар около сантиметър.

В този момент едно пакетче семена изпадна от него и се плъзна на масата. Пакетче от онези по шейсет цента. Хората проточиха шии и направиха крачка напред, за да видят какво има в куфара. Взех пакетчето, огледах го и го вдигнах, така че всички да го видят. Обикновено хартиено пакетче със семена, не по-голямо от карта за игра. Всички сме виждали такива пакетчета милион пъти на градинския щанд в големите магазини. Семена от невен.

Докато оглеждах пакетчето, някой се приближи твърде много, за да види какво става, и неволно бутна масата, на която лежеше куфарът. От сътресението от него изпаднаха още две пакетчета със семена, същите като първото, но този път в едното имаше семена от домати, а в другото — от лайкучки.

Взех ги и ги подадох на Тед, застанал точно срещу мен.

— Давай — каза той. — Отвори го. Така и сторих.

Когато старият очукан капак се вдигна, встрани изпопадаха множество ярки пъстри пакетчета със семена, най-различни семена. Куфарът беше препълнен с тях, те преливаха над ръбовете му, онези, които бяха заемали горната половина, паднаха на масата и на пода.

Прегледах ги набързо. Тиквички. Маргаритки. Краставици. Незабравки. Олеандър. Изтравниче. Цинии. Бамя. Диня. Ряпа. Латинки. Лилии. Здравец. Тиква. Перуники. Камбанки. И пъпеш. Пакетчетата бяха стотици — колкото можеше да побере куфарът. Бяха най-разнообразни.

Смутени и объркани, всички се струпахме около куфара, заприказвахме тихо и заразмествахме пакетчетата. В един момент Дейв Уинк измъкна от дъното малък бял пощенски плик. Хората отново притихнаха. Мълчаливо окуражен от всички ни, Дейв бавно и внимателно го отвори.

Измъкна отвътре сгънат лист хартия, показва го на всички и го разгъна.

— Писмо — каза той и вдигна очи към нас. — От него е. — После ми го подаде с думите:

— Ти го прочети. Нека всички да слушаме.

Взех писмото и се засмях леко, край мен също се чу тих смях. Погледнах първата страница. Беше изписана на ръка с треперлив старчески почерк. Зачетох високо:

Мили приятели,

Отдавна съм сред вас и съм се грижил за всички ви повече, отколкото предполагате. Много пъти, дори когато не сте ме виждали, нито сте чувствали присъствието ми, аз съм бил край вас — наблюдавал съм отблизо и съм слушал внимателно.

Времето, което прекарвате на тази земя, е дар, който трябва да се използва мъдро. Не пилейте излишно думите или мислите си. Полнете, че дори и най-простичките действия оставят неизмерима следа в света... И тя съществува вечно.

Ме мисля, че някога ще ме видите отново, поне не и тук, на този свят, но вярвайте, че семената, които съм посаял във вас, са достатъчни, за да ви помогнат да вървите напред. Това са семената на новия поглед. През предизвикателствата, които ви предстоят, ще разберете, че тези семена са по-ценни от диаманти и злато.

Разбира се, в тежки времена хората неизменно търсят отговор. Понякога той лежи пред очите им, но те не го виждат, защото им липсва правилната гледна точка. Мнозина от вас са изпитвали това през живота си. Но днес вие знаете една тайна, която много други не разбират. Причината в тежки времена да не намираме отговор е, че към този момент отговор не съществува!

Когато са отчаяни, хората най-силно се нуждаят от нова гледна точка. Защото тя носи покой. Покоят води до яснота на мисълта. Ясната мисъл ражда нови идеи. А от идеите разиъфва... отговорът. Тека съзнанието и сърцето ви винаги остават чисти. Гледната точка може да бъде изгубена толкова лесно, колкото и да бъде намерена.

Оставих ви всички семена в куфара просто за да ви напомня, че вие също трябва да засаждате ваши семена в сърцата на онези, до които се докосвате. Ще почете паметта ми най-добре с вашето дело.

Не съм си отишъл завинаги. Винаги ще съм наблизо. Най-хубавото предстои.

Джоунс

Хората започнаха да приближават един по един. Мнозина прочетоха отново писмото сами и си взеха пакетче-две от семената в куфара, преди да си тръгнат. Когато останахме малцина, си поделихме Останалите семена.

По негласно споразумение куфарът сега е общ и се предава от ръка на ръка. Понякога Тед го държи в „Опаковай и изпрати“, така че хората да го видят и пипнат, когато идват по работа. После Ал го държи известно време в кафене „Бежинет“ или пък Тед и Катрин го вземат в железарията. Няколко седмици Нанси го държа при себе си в „Морска пяна“, после Робърт Крафт го взе в спортния магазин на голфклуба. Виждал съм го и зад касата при Том и Клей в аптеката.

Аз ли? Всеки път, когато видя белокос старец, се взирам внимателно в него. Мисля, че все още се надявам. Усмивам се, когато виждам царицата, израсла край някоя пощенска кутия, или дините в нечий двор. По която и улица да мина днес, навсякъде личат следите от срещата ни с Джоунс. Хората засадиха семената от куфара, точно както бяха приели засадените в техния живот семена, родили у всички ни твърдата увереност, че докато имаме сили да виждаме в себе си и в другите онези неща, които ни позволяват да премислим, да си поемем въздух и да започнем живота си наново, най-хубавото все още предстои. Това беше големият дар, който получихме, дарът на новия поглед... Получихме го от един старец на име Джоунс.

Край